

ב"ה טוב טעם ודעת לומדי (טור"ל) כי במצותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א - התשפ"ג: **מצות ההשפעות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: **מונח** - רבוי; **מהפך פשט** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** - מצרף; **תבר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא - שנוי רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקף; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** - דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; **פוז** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים/בתושבע"פ.

לסובבת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

מונח ... מונח פוז - פרט המלמד על עצמו או על היוצא ממנו (כגון עונש כרת) למקום אחר ואם צריך גם במקום הופעתו, כל מונח עשוי להוסיף עוד פרט אחד המלמד על עוד מקום, כעין דון מינה ואוקמיה במקומיה. פוז - ע"פ ספר **טוב טעם** - **הרב יום טוב ליפמאן העלר (תוספות יום טוב)** בפירושו על רבינו בחיי בר' נח ז, [כב] **כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רוּחַ הַיּוֹם בְּאֶפְרוֹ מִכָּל אֲשֶׁר בְּחֶרֶבָה מָתוּ**: מביא מספר **פרדס רימונים** **שער הטעמים (שער כ"ט, פ"ב)** ... מפזר ונוסף עוד וצורתו כחץ < משפיע השפע. ואפשר לומר כי החץ מוליך השפע - הלימוד (דרך ותוכן) - מדברי תורה במקום אחד לפרנס עמם דברי תורה במקום אחר בתורה.

מונח ... מונח פוז מונח ... מונח תלישא-גדולה או מונח ... מונח תלישא-קטנה - התלישא מרמז על ענין שיעור, חציצה, מחיצה, מידרוג בביצוע המצוה, מידרוג בעונשים או שכר, הפוז לוקח האפיון של התלישא ומעבירו ללמד במקום אחר ואם צריך גם למקומו.

1.1 במדבר קרח טז,א

במדבר קרח טז,ז:

וַתָּנוּ בְּתָנוּ וְאֵשׁ וְשִׁימוֹ עָלֵיהֶן וְקָטְרַת לַפְגָּי הַלְּמַחֵר וְהָיָה הָאֵשׁ וְיָבֵחַר ה' הַיּוֹם הַקֶּדוֹשׁ רַב-לֶכֶם בְּנֵי לֵוִי:

תורה שלמה (סה) וַתָּנוּ בְּתָנוּ וְאֵשׁ וְשִׁימוֹ עָלֵיהֶן וְקָטְרַת בְּבַלִּי יוֹמָא מְהַב, תניא: (יקרא צו ז, א) אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, לימד על מערכה שניה של קטורת שלא תהא אלא על המזבח החיצון. (דהאי קרא במזבח העולה כתיב) אש מחתה ומנורה (אש דיוה"כ דלפני ולפנים ואש דמנורה דהדלקת נרות דכל יומא) מניין? (שתהא ניטלת מעל המזבח החיצון) ודין הוא: נאמרה אש בקטורת (דכתיב גבי קרח (אתה ואהרן איש מחתתו) **וַתָּנוּ בְּתָנוּ וְאֵשׁ וְשִׁימוֹ עָלֵיהֶן וְקָטְרַת**, ת"רס ד"ה נאמרה), ונאמרה אש במחתה ומנורה, מה להלן על מזבח החיצון - אף כאן על המזבח החיצון.

מוצאות השערות בתפקידי טעם פסק בפסוק:

וַתָּנוּ בְּתָנוּ וְאֵשׁ - מונח מונח פסק, קריאה עם פסק עבור מעשה קרח, קריאה בלי פסק עבור מעשה הקטורת והמנורה במשכן ובמקדש.

עָלֵיהֶן וְקָטְרַת - קדמא פסק ואולא, קריאה עם פסק עבור מעשה קרח, כי ע"פ תיב"ע קטורת עדת קרח לא הייתה של קודש, קריאה בלי פסק עבור מעשה הקטורת והמנורה במשכן ובמקדש. וראה בהמשך שימוש אחר לפסק זה.

עָלֵיהֶן וְקָטְרַת - קדמא פסק אזלא, בקריאה ללא פסק טעמי קדמא ואולא בתפקיד כעין כלל מלמד על הקטורת קטורת בכל יום וביוה"כ, וכן כעין כלל מלמד למקור האש לפעולות בקדש ובקדש הקדשים (קטורת, מנורה), קריאה עם פסק ראה להלן.

וְשִׁימוֹ - תלישא-קטנה בתפקיד שיעור של **מָחֵר** - ר"ת **מְלוֹא חֲפְנֵיו רַבָּה** (גבוה ולא שטוח), לשים **עָלֵיהֶן** - על האש שבמחתות שהיא ממקור חיצון **וְקָטְרַת**, בשיעור **מְלוֹא חֲפְנֵיו רַבָּה** של קטורת מעבר ע"י **וַתָּנוּ בְּתָנוּ וְאֵשׁ** - מונח מונח פסק פזר להידרש לשלושה ענינים אחרים,

- א. האש והקטורת עבור הקטרת קטורת במזבח הזהב בשחירת ובין הערבים,
- ב. האש והקטורת עבור אש דיוה"כ דלפני ולפנים
- ג. האש עבור ואש דמנורה דהדלקת נרות דכל יומא

לענין האחר הראשון אש וקטורת במזבח הזהב נדרש מהפסוק

(א) **הָאֵשׁ** לקטורת במזבח הפנימי מקורה החיצון הוא בגחלים ממערכה שניה שעל המזבח החיצון, נשאת במחתה אחת, (ב) **הַקְטוֹרֶת** ע"פ **משנה תמיד פ"ב ופ"ג**) שיעורה פרס של שתיים ומחצה מנה צבורה בבזך שבתוך כף שנפחה שלושה קבים (=3 פעמים 4 לוג היינו 12 לוג = הין אותיות **תָּנוּ** בניקוד שונה),

(ג) בכל יום הכהן הזוכה בפיו הקרבת הקטורת נכנס עם קרובו, חופן מלוא חפניו קטורת מן הבזך, ומה שנופל לכף, קרובו צובר על גב הקטורת שבכפיו. אפשר כי זה מרומז במלים **עָלֵיהֶן וְקָטְרַת** - קדמא פסק אזלא, בקריאה עם פסק מרמז לקטורת הנופל לכף ושהכהן השני צובר על גבי הקטורת של הכהן מקריב הקטורת.

ועוד ענין לדרוש למקום אחר **תורה שלמה (סו) קָטְרַת לַפְגָּי הַלְּמַחֵר**, עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וכו' מבושם שנאמר **קָטְרַת לַפְגָּי הַלְּמַחֵר** (**פרקי רבינו הקדוש**)

[תורה שלמה (סז)] וְהָיָה הָאֵשׁ וְיָבֵחַר ה' הַיּוֹם הַקֶּדוֹשׁ וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר ה' הוא הקדוש, אלא אמר להם משה הרי אני אומר לכם שלא תתחייבו בנפשותיכם, שאתם חמשים ומאתים איש שאתם מקריבים, מי שיבחר מכם יצא חי וכולם אוכדים. (**תנחומא ה**)

[תורה שלמה (סז)] תנ"י יא, במדב"ר פ"ח, ילקו"ש כאן ובמדרש אגדה: **וְהָיָה הָאֵשׁ וְיָבֵחַר ה'** כך אמר להם משה היו יודעים שאותו האיש שיבחר בו הקב"ה הוא הקדוש שהוא לבדו ינצל והשאר כולם ימותו, הזהירו ואל תגרמו רעה לעצמכם, והם לא האמינו לדבריו ונשרפו, לכך אמר (להלן יז, ג) את מחתות החטאים האלה בנפשותם. מלמד שהם פשעו בנפשותם. שכך אמר להם שלא ינצל אחד מהם, אותו שעוזר לו הקב"ה הוא ינצל בלבד. והשווה מאמרי ילמדנו בילקוט ת"ת (מאן) ח"ג עמ' קנא. וראה להלן אות סט.

וְהָיָה - רביע, **הָאֵשׁ** - תביר **אֲשֶׁר-יָבֵחַר ה'** - מרכא טפחא, יתור לרבות **הוא** - מונח, מרבה **תְּקַדֹּשׁ** - אתנה, מגביל **וְהָיָה** - רביע, ע"פ **[תורה שלמה תו"ש (סז)]** אפשר כי לפנינו ארבעה לימודים:

- (א) היו יודעים שאותו האיש שיבחר בו הקב"ה **הוא תְּקַדֹּשׁ, הוא** - מונח, מרבה בנבחר קדושה **תְּקַדֹּשׁ** - אתנה, מגביל הקדושה רק בנבחר,
- (ב) יתירה מזה בדומה לכהן גדול שהיה לו מחליף זמני עלול להיות מצב של קנאה, לכן הכהן המחליף הזמני לא נמצא בבית המקדש. כאן משה הזהיר שהנבחר לבדו ינצל והשאר כולם ימותו, הזהירו ואל תגרמו רעה לעצמכם,
- (ג) והם לא האמינו לדבריו ונשרפו, לכך אמר (להלן יז, ג) את מחתות החטאים האלה בנפשותם. מלמד שהם פשעו בנפשותם. **הָאֵשׁ** - תביר, ממעט בכל הנדחים מלמד על חיסרון בהם מלמד שהם פשעו בנפשותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשייב – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ד) אֲשֶׁר-יִבְתָּר הָיְ – מרכא טפחא, יתור לרבות אותו שעוזר לו הקב"ה הוא ינצל בלבד. ידוע הלימוד כי קטורת מצילה וקטורת עלולה להמית את הלא ראוי. כאן היה רבוי עזרה מהקב"ה לאהרן מפני קיטרוג כגון מעשה העגל, כדי שינצל. וזה מתאים ל-**[תורה שלמה [סח]]** הוא הקדוש, הוא יקדש מיבעי ליה, אלא א"ל יודע אני שקטורתו של אהרן מתקבלת, כבר נתקדש קודם לכן **(ילמדנו)**
ועוד ענין **וְשִׁמּוֹ ... הָאִישׁ** - תלישא-קטנה ... תביר, רמז לחישוב השבועי כגון גימטריא ו/או גורעין ומוסיפין, **הָאִישׁ** אותיות א"ה ואותיות י"ש שהן גי' ר"ן ס', כאשר נחברן ביחד נקבל אהר"ן ס' היא ברכת כהנים של ס' אותיות! וענין כי אהרן כבר נתקדש קודם לכן ולו משרת הכהונה רמזו בס"ת **וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר-יִבְתָּר הָיְ** – ס"ת השרר"ה

במדבר קרח טז, יב, יד, טז:
[יב] וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֵלִיָּאָב נְיֹאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה:
[יד] אֲף לֹא אֶל-אֶרֶץ זָבַת חֲלָב וְדָבֶשׁ הִבְיֹאֲתָנוּ וְנִתְּתָן-לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וְכָרֶם הַעֵינִי הָאֲנָשִׁים הֵהֶם הִנְקָר לֹא נַעֲלֶה:
[טז] וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קָרַח אַתָּה וְכָל-עֲדַתְךָ הָיוּ לַפָּנֵי ה' אַתָּה וְהֵם וְאַהֲרֹן מִחֶר:
[בבלי מועד קטן טז,א] אמר רבא:

מנלן דמשדרין שליחא דבי דינא, ומזמנינן ליה לדינא (לימוד לשליח בית דין המזמין לדיון) - דכתיב **(במד' קרח טז,יב)** **וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֵלִיָּאָב**.
ומנלן דמזמנינן לדינא (לימוד להזמנה לבית דין) - דכתיב **(במד' קרח טז,טז)** **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קָרַח אַתָּה וְכָל-עֲדַתְךָ**. לקמי גברא רבה (לימוד לציין מי הדיינים בבית דין) - דכתיב **(במדבר ט"ז טז)** **הָיוּ לַפָּנֵי ה'**,
את ופלניא (לימוד לציין מי המתדיינים בבית דין) - דכתיב **אַתָּה וְהֵם וְאַהֲרֹן**,
דקבעינן זימנא (לימוד לציין זמן הדיון בית דין) - דכתיב **מִחֶר**. זימנא בחר זימנא - דכתיב **(ירמיהו מ"ו)** **קראו שם פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד**.
ומנלן דאי מתפקר בשליחא דבי דינא, ואתי ואמר, לא מיתחזי כלישנא בישא (לימוד ששליח בית דין מותר לחזור על דברי מזמין לפני בית הדין אף אם נאמרו בלשון קשה על בית הדין) - דכתיב **(במד' קרח טז,יד)** **הַעֵינִי הָאֲנָשִׁים הֵהֶם הִנְקָר לֹא נַעֲלֶה**.
ומנלן דמשמתינן (לימוד שבית דין מנדה) - דכתיב **(שופטים ה')** **אורו מרוז, דהכי סברא דגברא רבה, דכתיב אמר מלאך ה'.**
ומנלן דמחרמינן (לימוד שבית דין מחרים אדם ורכושו) - דכתיב **אור ארוז, דאכיל ושתי בהדיה וקאי בארבע אמות דידיה** - דכתיב **ישיבה**.
ומנלן דפרטינן חטאיה בציבורא (לימוד שמותר לבית דין לפרסם עבירות של אנשים ואין זה לשון הרע) - דכתיב **(שופטים ה')** **כי לא באו לעזרת ה'.**

אפשר כי תלישא-קטנה תרמז על מידרוג במצוות ועונשים, כי ע"פ **[שורע חושן משפט סי' ח']** – שליח בי"ד לא עובר על לשון הרע ... דבר הנדרש מסוף **(במד' קרח טז,יד)** **הַעֵינִי הָאֲנָשִׁים הֵהֶם הִנְקָר**.
הַעֵינִי הָאֲנָשִׁים הֵהֶם הִנְקָר לֹא נַעֲלֶה: - בספר **[חפץ חיים]** מלמד, ששליח בית דין יחזור וימסור דברי הנידון לבית הדין כלשונן ואין לו עבירת לשון הרע
(במד' קרח טז,יד) פותח אָף – פזר, דרשהו לענין אחר ואם צריך גם למקומו. כאן לענין אחר ללמד בנוסף לענינו ששליח בית דין יחזור וימסור דברי הנידון לבית הדין כלשונן ואין לו עבירת לשון הרע.
אָף – פזר, אפשר כי מרמז לדרוש מסוף הפסוק **הַעֵינִי הָאֲנָשִׁים הֵהֶם הִנְקָר** ששליח בי"ד לא עובר גם על דברים אחרים שעושה בשליחות בי"ד כגון כניסת לבית לוח אחר שהזוהר להחזיר ההלואה ולא החזירה ונטילת רכושו.
הגמרא מביאה סימוכין מהנביא שעונשם של מוציא דבת תלמידי חכמים וארץ-ישראל הוא חרם ומפרטים חטאם בציבור. אפשר לתמוך זאת בראיה מהכתוב **לֹא אֶל-אֶרֶץ זָבַת חֲלָב וְדָבֶשׁ הִבְיֹאֲתָנוּ וְנִתְּתָן-לָנוּ** - תבנית כעין פרט וכלל ופרט, כאשר בפרט בתראה יש פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים. זה כעין דבר החוזר וקורה ו/או כעין בנין אב. אפשר שתומך בהלכה של פרסום חטאם בציבור.
מִחֶר – סילוק, מגביל, לזמן מסוים, או קביעת זמנים לדיונים זימנא בחר זימנא, הגמרא מביאה סימוכין מהנביא **(ירמיהו מ"ו)** **קראו שם פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד** – סילוק, הגבלת זמן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמממטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.**

1.2 במדבר קרח טז,א

במדבר קרח טז,א: וַיִּקַּח קָרַח בֶּן-יִצְחָק בֶּן-קֵהָת בֶּן-לוֹי וְדָתָן וְאֶבְיָרִים בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאוֹן בֶּן-פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן:

(במ' קרח טז,א) וַיִּקַּח קָרַח – מונח זקא-קטן, מונח בתפקיד רבוי על טעם זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שתיים. מוצע לומר כי שתיים כאן מלמד על מחלוקת, שיש בה שני צדדים, כאשר לפחות צד אחד חולק על הצד האחר. כפ'רש"י (ע"פ מדרש תנחומא) לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה, וזהו שתרגם אונקלוס "ואתפלג", נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת. מוצע לומר כי טעם מונח מלמד על רבוי מחלוקות כדאיתא ב-**[מדרש אגדה (בובר)]** ... (מחלוקת א) חלק קרח על משה ... לפי שראה לאליצפן בן עוזיאל ששם אותו משה נשיא בית אב למשפחות הקהתי על פי הקדוש ברוך הוא, (וקרח סבר שאותו היה משה צריך למנות לנשיא משפחות הקהתי כי הוא בן יצהר אה עמרם הגדול מעוזיאל, ומפני שהוא הבן הגדול של יצהר לו ראוייה משרת נשיא משפחות הקהתי, אחרי שלמשה ואהרן בני עמרם יש מנויים.

(מחלוקת ב) שהיא אמתלה של קרח בגלל (מחלוקת א) -**[מדרש אגדה (בובר)]** ולמה נסמכה פרשה זו לפרשת ציצית, שבשבילה פתח לחלוק על משה, אמר קרח למשה בית מלאה ספרים צריך מזווה או לאו, אמר משה צריך, אמר קרח דבר זה לא צוה הקדוש ברוך הוא, (מחלוקת ג) וכן אמר לו טלית שכולה תכלת צריכה פתיל תכלת, אמר לו משה הין, אמר לו קרח כל אלו הדברים שאתה אומר מדעתך הם, אלא חוט של תכלת פוטר, ואם הציצית כולה תכלת לא תפטור עצמה, אין דבריך אלא דברי שקרים, ועוד דרך להסביר את **קָרַח** - זקא-קטן בתפקיד שניים, בעקבות (מחלוקת א) מלבה אשת קרח את המחלוקת אמרה לו אשתו משה שונאך הוא, ולא צוה לך לעשות כך (גילוח כל הגוף בתער) אלא לבזותך, אמר לה וגם לבניו צוה ועשו כן, אמרה לו ומה הוא חושש הוא אומר תמות נפשי עמך עד שיעשה רצונו עמך, כששמע כן הוסיף למחלוקת עוד בעבור דבר אשתו, בדרך הסבר זאת **קָרַח** - זקא-קטן מלמד על שנים הגורמים מחלוקת ומעודדים להחזיק בה.

[רמב"ן] ... כונת המדרש **[טט: במדבר רבה פרשה יח סימן ג]** ב-**וַיִּקַּח קָרַח**, שלקח עצה בלבו לעשות מה שיספר, כי הלקיחה תאמר על **[טט: שני דברים]** העצה והמחשבה. וכן **(איוב טו, יב) מה יִשְׁמַע לָהֶם**, מה מחשבה יקח לך לבך שתחשוב בסתר **[טט: שני דברים]** לית דין ולית דיין ולא תגלה אותה.

וְדָתָן וְאֶבְיָרִים – קדמא ואזלא, כעין כלל מלמד, ע"פ **מדרש הגדול** מקדמת דנא חלקו על משה והלכו והמרידו אחרים, וגם לא עשו תשובה ובכך שימשו דוגמא לאחרים שלא לעשות תשובה.

בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאוֹן בֶּן-פִּלֵּת – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים מצטרפים ו/או שעל כל אחד חל הענין. כולם מורדים ואינם עושים תשובה.

וְאוֹן בֶּן-פִּלֵּת – מרכא טפחא, יתור לרבות זמן אנינות, און חזר בו והיה מתאבל על תחלת מעשיו וע"פ **מדרש הגדול** ישב באנינות עד שמת.

אֶלְיָאָב וְאוֹן בֶּן-פִּלֵּת – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ושעל חלקה לא חל ענין או הלכה מסוימת, וזוהי השתמטות און בן פלת מחברת החולקים על משה בעצת אשתו.

בְּנֵי – מרכא – מרבה, **רְאוּבֵן**: – סלוק, מגביל, הרבוי ירמז להיות שלשתם בנים בכורים, הסלוק יגביל שימשו זמן מועט בכהונה כמוסבר ע"פ **[ספר הפרשיות הרב כיתוב]** ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת הם בנים בכורים כל אחד לאמו, טענתם על העברת הכהונה ע"י יעקב אבינו מראובן ליוסף או יהודה, וטענו כי ראובן הבכור וראוי לכהונה, ולפני מעשה העגל הבכורים שימשו בכהונה לעת קצרה

תורה תמימה טז,א

וְדָתָן וְאֶבְיָרִים - אמר ריש לקיש, דתן - שעבר על דת אל, אבירם - שאיבר עצמו מעשות תשובה^א [סנהדרין ק"ט ב']; **וְאוֹן בֶּן-פִּלֵּת וגו'** - אמר ריש לקיש, און - שישב באנינות, בן פלת - בן שנעשו לו פלאות, בן ראובן - בן שראה והבינ^ב [שם שם]: **[תורה תמימה הערה ג]** עיין מש"כ ריש אות הקודם, ובנוסחאות אחרות הגירסא שאיבר לבבו, ונראה כי היא גירסא נכונה, והוא מלשון אבירי לב (ישעיה מ"ו) והבאור הוא שהקשה את לבו מעשות תשובה ולא כמו און בן פלת, כפי שיתבאר: **[תורה תמימה הערה ד]** עיין מש"כ ריש אות ב' בענין דרשת השמות, ודריש און שישב באנינות, כלומר שהיה מתאבל על שהיה בעצה עם קרח ועדתו, ויתבאר עפ"י מ"ש בגמ' כאן שאשתו הניאתו מלעמוד במחלוקת וחזר בו והיה מתאבל על תחלת מעשיו, ויש בזה עוד פירושים. ומעין כונה זו דריש בן פלת - בן שנעשו לו פלאות, שחזר בו, ובן שראה והבין והכיר ומתת וצדקת משה. **[דעת זקנים]**. דתן שעבר על דת אביהם לאביו לבו מלעשות תשובה

(במ' קרח טז,ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל-פָּנָיו: וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה – מונח זקא-קטן, מונח בתפקיד רבוי על טעם זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שתיים. מוצע לומר כי שתיים כאן מלמד על מחלוקת, משה רבנו שמע רבוי המחלוקות שהעלו קרח ועדתו. **[מדרש תנחומא (בובר) פרשת קרח סימן כה]**

(במ' קרח טז,ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה – מונח זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שתי דרשות (טט: א) מה שמועה שמע (משה), שחשדהו מאשת איש, שנאמר **(תה' קו, טז) וַיִּקְנָא לְמֹשֶׁה בְּמִתְנָה**, (טט: ב) אמר רב שמואל בר יצחק אמר רב מלמד שכל אחד ואחד קינא לאשתו ממש. אפשר שבדרשה זאת טעם מונח מרבה שכל אחד ואחד קינא לאשתו ממש

[בבלי סנהדרין קי, א] (במ' קרח טז,ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל-פָּנָיו: (במ' קרח טז,ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה – מונח זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שתי דרשות (טט: א) מה שמועה שמע? - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: שחשדהו מאשת איש, שנאמר **(תה' קו, טז) וַיִּקְנָא לְמֹשֶׁה בְּמִתְנָה**. (טט: ב) אמר רבי שמואל בר יצחק: מלמד שכל אחד ואחד קנא את אשתו ממש, שנאמר **(שם' תשא לג, ז) וּמֹשֶׁה יָקַח אֶת-הָאֵהָל וַיִּנְטֶה-לוֹ מַחֲזֵיז לְמִתְנָה**.

ע"פ **[כלי יקר]** משה שמע בטענות קרח כפירה ... בהצותם על ה' (במדבר כו ט), והיכן מצינו שקרח נועד על ה' אף על פי שאמרו חז"ל (סנהדרין קי א) שהחולק על רבו כחולק על השכינה מכל מקום היא גופא קשיא למה יהיה כחולק על השכינה. אלא לפי שקרח טען שהעולם קדמון כקדמות ה' יתברך והוא מחויב המציאות, והוצרך לכפירה זו כדי לחזק מחלוקתו **וַיִּפֹּל** – טפחא בתפקיד שנוי, שמשה לא היה נופל על פניו מפני ענותנותו, אבל כאן כאשר שמע הכפירה בדברי קרח נפל על פניו על חילול כבוד שמים ולבקש מחילה כי זה כבר סירחון רביעי. וכך פ' **[נועם אלימלך] (במ' קרח טז,ד) ד"ה** או יאמר בגמרא (תענית יד ב) אסור לאדם ליפול על פניו אלא אם כן יודע שנענה כיהושע כו', ומשה רבינו עליו השלום היה עניו מאד והיה שפל בדעתו מכל אחד והיה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בהצני פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיניט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

מתייאר ליפול על פניו, ואחר ששמע מקרח שאמר שהוא הרב הנשיא שבישראל ולו ראוי הגדולה התחיל ליפול על פניו ולזה נאמר (במ' קרח טז,ד) וישמע משה נפל כו'.

במדבר קרח טז,ב: ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי-שם:
נשיאי עדה קראי מועד – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שלא כולם מצטרפים ו/או שלא על כל אחד חלה אותה הלכה או ענין. למשל שלא כל אנשי ה' הם בכורים ששמשו קודם בתפקיד, למשל שלא כל אנשי ה' הם נשיאי העדה, או שהצטרפו מתוך פתויו ולא משום עצמם, כלומר לא היתה להם אותה מטרה. או שנבין שהיו ביניהם צדיקים ורשעים ע"פ **תורה שלמה [לה]** בין היתר ע"פ "טעמי מסורת המקרא למהר"ם מרוטנבורג – **קראי** – הגביהו עצמם חסרם הקב"ה, יצאו מעצמם ולא בחרום העדה ... על שהיו רשעים, אפשר כי טעם תביר במלת **עדה** בתפקיד למעט היינו שחסרם הקב"ה.
אנשי-שם – סלוק, מגביל – ממעטם משם טוב, ע"פ **תורה שלמה [לו]** ע"פ **מאור האפלה** שהיה להם שם רע בכל.

במדבר קרח טז,ג: המעט פי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי-תשתחרר עלינו גם-השתחרר:
המעט – רביע, השמינו ארבע ביוזיים אחד על משה ושלוש על הקב"ה כפירש **רמב"ן [טז,כט]** **אם-פמות כל-האדם ימתין אלה** - הנה גם רבים בעם אמרו לו פעמים רבות "למה העליתנו ממצרים", אבל היה העונש על אלה מכל האדם, באמרם (פסוק יג) **כי-תשתחרר עלינו גם-השתחרר**. כי עשו שתיים רעות, בזו על כבוד הרב (זה אחד מארבע הביזויים), וכפרו בכל מעשה ה' אשר עשה (אלו שלושה ביזויים מהארבע) **במצרים ובמדבר** וגם **במעמד הר סיני** שנאמר בו וגם כך יאמינו לעולם (שמות יט ט), והם אמרו שאינו כדאי להשתרר עליהם ולא בא להם על ידו רק רע, ומפני זה אמר (פסוק טו) ויחר למשה מאד. וגם קרח אמר (פסוק ג) ומדוע תנשאו, ועל כן נבלע אהלו עמהם.

המעט – רביע, **אלישיך [טז,ג]** אמנם הנה דתן ואבירם אמרו, הנה עלה בדעתך שכל ישענו וכל חפצנו הוא לכהן את קרח. ועל כן בנצוה אותו נשתוק אנחנו. ולא כן הוא, כי דברים אחרים לנו עליך. והוא כי **המעט** וכו', כי אם **כי-תשתחרר עלינו** להיות מלך עלינו. ולא בלבד את עצמך, כי אם גם-השתחרר את אהרן. ומה גם למה שאמרו ז"ל (**תנחומא ג**) שקרא תגר על תרומות ומעשרות ומתנות כהונה. וגם שעדיין לא היו נוהגות, הוא, שלימד להן הלכותיהן לכשיבואו אל הארץ. וזה יאמר גם השתרר את אהרן במתנות כהונה: **המעט** – רביע, לפי פירוש **אלישיך [טז,ג]** אפשר שקראו תגר על ארבעה תשלומים אחד שלא כתוב בפירוש אלא הוא מובן שמלך גובה מסים, ועוד שלושה תרומות ומעשרות ומתנות כהונה. וגם שעדיין לא היו נוהגות,

פי העליתנו – מהפך פשטא, מוציא הכתוב מפשטו וכי היתה מצרים לאלו שזכו לצאת ממנה **ארץ זבת חלב ודבש?**
מארץ זבת חלב ודבש - קדמא מהפך פשטא זקא-קטן, הוצא מפשטו, אמנם חלק **מארץ** מצרים הוא **זבת חלב ודבש** אבל **מארץ** – קדמא בא ללמד שרק המצרים מקדימים טובה לעצמם והם טענו שגם הם נהנו מכך. אפשר כי טענה שקרית זאת מחקה את טענת המרגלים (**במד' שלח יג,כז**) **ונם זבת חלב ודבש הוא וגו'** – תלישא-גדולה קדמא מרכא תביר טפחא. **ונם** – תלישא-גדולה, בעל בחינה נעלה, כדי שהשקר יעמוד הוא צריך קצת אמת, אז המרגלים מודים שא"י ארץ נבחרת ומעולה **זבת** – קדמא, מקדמת דנא אבל **חלב ודבש הוא** - מרכא תביר טפחא כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין אך מחולקים ביניהם בקשר אליו, יש בה חלקים מעולים יותר ומעולים פחות וטענתם **כי-תשתחרר עלינו גם-השתחרר** החלקים המעולים שבא"י יגיעו לידי משה ואהרן.

להמיתנו - טפחא **במדבר** – אתנה, מגביל רק למדבר מגזרת המרגלים, ובתפקיד מתפשט תכונתו אלפניו. מיתה במדבר בצמא היא מיתה מנוולת של עינויים בצמא. טפחא כפותחת טפח ולקבל התכונה ממלת **במדבר** – אתנה, הטפחא בא לאפיין את הכתוב לפניו כדי להגדיל את הניגוד השיקרי של תנאיהם בארץ מצרים. לכן **מארץ זבת חלב** - קדמא מהפך פשטא, מלמד על הכתוב לפניו **פי העליתנו** - מהפך פשטא - הוצא מפשטו ואמור "אתה אמרת מעלה ולמעשה הורדתנו **להמיתנו במדבר** .

במדבר קרח טז,כז:
וידבר אל-העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל-תנעו בכל-אשר להם
פן-תספו בכל-חטאתם:

תורה תמימה (כו) סורו נא וגו' - ת"ר, היוצא לישבע, אומרים לו הוי יודע שכל העולם נודעו בשעה שאמר הקב"ה בסיני לא תשא את שם ה' לשוא, ואם אמר הריני נשבע, העומדים שם אומרים זה לזה, **סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה** (י) [שבועות ל"ט א']:

תורה תמימה הערה יז) ומפרש בגמרא בשלמא ההוא דקא משתבע דקאי באיסורא, אלא ההוא דקא משבע ליה אמאי [ר"ל אמאי כוללים אותו בלשון רשעים שאומרים בלשון רבים], משום דתניא ר' שמעון בן טרפון אומר, כתיב (פ' משפטים) שבועת ה' תהיה בין שניהם, מלמד שהשבועה חלה על שניהם, ע"כ. ור"ל דגם זה המשביע נענש על שלא נזהר למסור ממונו ביד איש נאמן וכאן לידי חלול השם. ואמנם אינו מבואר מה שפסק ותנא בסתמא אם אמר הריני נשבע ולשון זה כולל אף בזמן שנשבע באמת, וצ"ל ע"פ המבואר לפנינו בפי' ואתחנן בפסוק ובשמו תשבע (ו' י"ג) **דגם משבועת אמת ראוי להמנע**, יעו"ש בארוכה:
מעל – תלישא-קטנה, בתפקיד עקירה כי רכוש עדתם שהיה אצל אחרים נעקר משם ונבלע עמם (ואולי רכוש אחרים שהיה אצלם נעקר מהם וחזר לבעליהם). נושא עקירת רכוש מעבר ע"י טעם פזר לבית דין של ממונות. ע"פ **תורה תמימה הערה יז** כתיב (פ' משפטים) שבועת ה' תהיה בין שניהם, שבועה זאת היא בדיני ממונות, ועל בית הדין להחליט על עקירת ממון מאחד משני המתדיינים.
סורו נא – מונח פזר, אפשר כי בתפקיד של שני פזר. אחד מהם נדרש למקום אחר והוא ללמוד זהירות משבועה ואפילו בשבועת אמת. אפשר כי השני הוא לשבועת אמת.

האנשים הרשעים האלה – מהפך פשטא זקא-קטן, מוציא מהפשט של מקומו לדרוש שהתובע גם כן לא נזהר ונושא קצת אשמה משום דתניא ר' שמעון בן טרפון אומר, כתיב (פ' משפטים) שבועת ה' תהיה בין שניהם, מלמד שהשבועה חלה על שניהם, ע"כ. ור"ל דגם זה המשביע נענש על שלא נזהר למסור ממונו ביד איש נאמן וכאן לידי חלול השם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעתים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

ירושלמי שביעית פ"ד ה"ב (וילנה יא), משולב עם פירוש אור יעקב

ויקרא אחרי מות יח,ה:

ושמרתם את-חקתי ואת-משפטי אשר יעשה אתם האדם ותי בהם אני ה': ס

גמרא ד"ה אמר רבי יעקב בר זבדי קשייתה קומי רבי אבהו (העתק השאר) יעבור ולא יהרג. (בש"ס כאן מקצר בלשונו וב- בבלי

סנהדרין עד,א לומד מהנאמר (י' אה"מ יח,ה) ותי בהם ודרשו ולא שימות בהם, מכאן שיעבור ולא יהרג (אם לא דרישת שמד)

ויקרא אמר כבלב: ולא תחללו את-שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם:

במדבר קרח טז,כא: הַבְּדִלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאִכְלָה אֹתָם כְּרִנֵּעַ:

במדבר שלח יד,כז: עַד-מִתִּי לַעֲדָה הַרְעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה מַלְיָנִים עָלַי

אֶת-תְּלֹלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה מַלְיָנִים עָלַי שְׁמַעְתִּי:

גמרא ד"ה רבנן דקיסרין אמרי, עשרה (ישראלים) דכתיב (י' אמר כבלב) ונקדשתי בתוך בני ישראל. (ולמדו תוך תוך בגזירה שוה,

נאמר כאן תוך ונאמר ב-במ' קרח טז,כא) הַבְּדִלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת מה תוך שנאמר שם - עשרה, אף תוך שנאמר ב- ונקדשתי -

עשרה.

ומנין ש-תוך הנאמר בקרח - עשרה, למדה עדה עדה בגזירה שוה. נאמר כאן בקרח הַעֲדָה (טט - הַזֹּאת), ונאמר במרגלים (במ' שלח

יד,כז) לַעֲדָה (עַד-מִתִּי לַעֲדָה הַרְעָה) והם (המרגלים מוציאי דבת הארץ רעה) היו עשרה מלבד יהושע וכלב, כמו"כ עדה הנאמר מִתּוֹךְ

הַעֲדָה היינו עשרה. מכאן ילפינן שבמעמד עשרה מישראל מחויב למסור נפשו על כל עבירה שהיא כדי שיתקדש שם ה' (דש"ס וכ"ה

ב- בבלי סנהדרין עד,א,?).

(וילנה יב), ד"ה רבי אבונה בעי קומי רבי אימי, עכו"ם מהו שיהו מצווין על קידוש השם? (הנכרי מוזהר על עכו"ם שהיא אחת משב

מצות בני נח, ואם אמרו לו עבוד עכו"ם או תהא נמסר להריגה, האם מצווה הוא לקדש את השם ולמסור נפשו לבלתי עבוד עכו"ם,

או לא (רש"י בבלי סנהדרין עד,ב ד"ה בן נח) אמר ליה (כתיב) (י' אמר כבלב) ונקדשתי בתוך בני ישראל. (משמע) בני ישראל

מצווין על קידוש השם ואין עכו"ם מצווין על קידוש השם.

סיכום המהלך עדה (מרגלים)מלמד ל-עדה (בקרח) (נותן עשרה אנשים) המלה הצמודה לעדה בקרח היא מִתּוֹךְ משתמש בחלק תוך לגזרה

שווה לחלק תוך ממלת בְּתוֹךְ בוי' אמר ומתקבל לימוד קידוש ה' במצב של עשרה מישראל

• (י' אמר כבלב) ונקדשתי בתוך בני ישראל - ונקדשתי קדמא זקף-קטן במלה אחת, בְּתוֹךְ - טפחא, רבוי פתוח ולכן כנראה

מופנה, בני ישראל - מונח אתנח. ונאמר לפניו ולא תחללו את-שם קדשי - מהפך פשטא מונח זקף-קטן, שתי דרשות: א'

כפשוטו לישראל לא לחלל שם ה' שלא בשעת שמד של הגוים בפרהסיא של עשרה, ב' יוצא מפשוטו שרק ישראל מצווין על קידוש

השם בשעת שמד של הגויים. ומופנה לג"ש.

• (במ' קרח טז,כא) הַבְּדִלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת מה תוך שנאמר בקרח - עשרה, אף תוך שנאמר ב- ונקדשתי בתוך - עשרה.

• הַבְּדִלוּ - מונח זקף-קטן במילה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, צווה לאחידים ומצווים כולם להבדל

• מִתּוֹךְ - טפחא רבוי פתוח ולכן כנראה מופנה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מנח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מאתם, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ל'טובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 במדבר קרח טז,א

במדבר קרח טז,טז – יז:

[טז] וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קָרַח אַתָּה וְכָל-עֲדֹתֶיךָ הֵיוּ לַפְּנֵי ה' אַתָּה וְנָהָם וְאַהֲרֹן מִקְרַח:
[יז] וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּנְתְּנֵם עֲלֵיהֶם קַטְרֹת וְהִקְרַבְתֶּם לַפְּנֵי ה' אִישׁ מִחֶתְתּוֹ חֲמִשִּׁים וּמְאַתָּים מִחֶתֶת וְאַתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מִחֶתְתּוֹ:

רש"י (טז) וְנָהָם – עדתך. שפת"ח ... והר"א מזרחי פירש שלא נחשוב שמלת הם מורה על אנשים אחרים חוץ מן הנזכרים לעיל שהם 250 איש, דומיא דאהרן שהוא חוץ מהנזכרים, שהרי כתיב אחריו **(במ' קרח טז,יז) חֲמִשִּׁים וּמְאַתָּים מִחֶתֶת וְאַתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מִחֶתְתּוֹ**, שהם **(טז,טז) אַתָּה וְנָהָם וְאַהֲרֹן** הנזכרים לעיל, לא זולתם. פירוש ר"א מזרחי מתואם עם טעמי המלים **מִחֶתֶת** – אתנה, **מִחֶתְתּוֹ** – סלוק, שהם מגבילים רק למחתות האנשים הנזכרים ולא זולתם, ולפי אברבנאל לא דתן ואבירם שלא עירערו על הכהונה אלא על משה.

במדבר קרח טז,יח,ט,כ:

[יח] וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּהְיוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ עֲלֵיהֶם קַטְרֹת וַיַּעֲמֵדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּמְשָׁה וְאַהֲרֹן:
[יט] וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קָרַח אֶת-כָּל-הָעֵדָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּרְא כְבוֹד ה' אֶל-כָּל-הָעֵדָה: ס
[כ] וַיַּדְבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

רש"י (א) ... וַיִּקְחַ קָרַח – לקח עצמו לצד אחר, להיות נחלק מתוך העדה על הכהונה לעורר ... ומה ראה קרח לחלק על משה? **נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עזאל שמנהו משה נשיא על בני קהת על פי הדיבור. אמר: אחי אבא ארבעה היו, שנאמר: "ובני קהת" וגו' (שמ' ו,יח).** עמרם הבכור – נטלו שני בניו גדולה: אחד מלך שיני כהן גדול; מי ראוי ליטול את שניה? לא אני, שאני **בן יצהר** שהוא שיני לבן עמרם? והוא מנה את בן אחיו הקטן מכולם! הרי אני חולק עלינו מבטל את דבריו (ראה תנח' קרח א). מה עשה? עמד וכנס מאתים וחמשים ראשי סנהדראות, רובם משבט ראובן, והם אליצור בן שדיאור וחבריו וכיוצא בהן, "נשיאי עדה קרואי מועד אנשי שם" (ראה להלן, ב) – ולהלן הוא אומר "אלה קרואי העדה" (במ' א,טז) – והלבישן טלתות שכולן תכלת. באו לפני משה, אמרו לו: טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או לא? אמר להם: חייבת. התחילו לשחק עליו: השתא טלית של מין אחר, חוט אחד של תכלת פוטרתו; זו שכולה תכלת, לא תפטר את עצמה (ראה תנח' קרח ב)

רש"י (ט) ... וקרח שפקח היה, מה ראה לשטות זה? עינו הטעתו: ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו: שמואל ששקול כנגד משה ואהרן (ראה תה' ו,ט); אמר: בשבילו אני נמלט. ועשרים וארבע משמרות עומדות מבני בניו, כלם מתנבאים ברוח הקדש, שנאמר: "כל אלה בנים להימן" (דה"א כה,ה); אמר: אפשר כל גדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום? ! לכך נשתתף לבא לאותה חזקה; ששמע מפי משה שכלם אובדים ואחד נמלט: **(ט,טז) אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' הוּא הַקְּדוֹשׁ**; טעה ותלה בעצמו. ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה. נתחומא (תנח' קרח ה). **(ט,טז) רב-לכם** – דבר גדול נטלתם בעצמיכם לחלוק על הקדוש ברוך הוא. **(ט,טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קָרַח שְׂמַעוּנָא בְּנֵי לְוִי:** – התחיל לדבר עמו דברים רכים; כיון שראהו קשה עורף, אמר: עד שלא ישתתפו שאר השבט ויאברו עמו, אדבר גם אל כולם. התחיל לזרו בהם: **שְׂמַעוּנָא בְּנֵי לְוִי** (ראה תנח' קרח ו).

מדרש נתחומא (בובר) פרשת קרח סימן ז, סימן יט

כשראה משה שעמדו בגאותם ובמרדיהם, **[טז] וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קָרַח אַתָּה וְכָל-עֲדֹתֶיךָ וגו', [יז] וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וגו', [יח] וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קָרַח אֶת-כָּל-הָעֵדָה וגו', (במד' קרח טז,טז,יז,יח)**, הלך קרח כל אותה הלילה, והיה מטעה את ישראל, ואומר להם מה אתם סבורים שאני עוסק ליטול הגדולה לעצמי, אני מבקש שתהא הגדולה חוזרת על כולנו, שמשנה נטל גדולה לעצמו, וכהונה גדולה נתן לאהרן אחיו לחק עולם, והיה הולך ומפתה כל שבט ושבט כראוי לו, עד שנשתתפו עמו, **רש"י (יט) וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קָרַח –** בדברי ליצנות (ראה תנח' קרח ז). כל הלילה הוא הלך אצל השבטים ופתה אותם: כסבורים אתם שעלי לבדי אני מקפיד? איני מקפיד אלא בשביל כלכם. אלו באין ונוטלין כל הגדולות: לו המלכות ולאחיו הכהונה; עד שנתפתו כלם.

[יט] וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קָרַח אֶת-כָּל-הָעֵדָה – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, כעין לכתחילה ובפועל, לכתחילה קרח עירער על משה מסיבות שלו בלבד כי זכה לראות באופן רוחני שלשלת גדולה יוצאה ממנו וחשב שהוא כבר במדבר אמור להיות בעל תפקיד חשוב ולכן (ב) **נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עזאל שמנהו משה נשיא על בני קהת על פי הדיבור.** וחשב שעליו לא לידום על מינוי זה שמשנה מינה כי סבר שאינו ע"פ ה' לאור מה שראה באופן רוחני על צאצאיו. אבל בפועל כדי לזכות בתמיכה רחבה הטעה ציבור רחב ואמר מה אתם סבורים שאני עוסק ליטול הגדולה לעצמי, אני מבקש שתהא הגדולה חוזרת על כולנו, ... כסבורים אתם שעלי לבדי אני מקפיד? איני מקפיד אלא בשביל כלכם.... עד שנתפתו כלם.

במדבר קרח טז,כח:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי-ה' שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי-לֹא מִלְּבִי:

גירסת הדר, בלום, אשכול, רב פנינים, תורה שלמה, מגנס, קורן, כת: **כִּי-לֹא מִלְּבִי** – טפחא סלוק בתיבות נפרדות גירסת המאור: **כִּי-לֹא-מִלְּבִי** – טפחא סלוק בתיבות מוקפות (תבנית טעמים הנקראת ע"י הגר"א מאיילא, ובהוצאת אשכול נאמר כי רש"י (הושע יא,ו) קוראו טפחא. יש כאן רק רבוי אחד לומר שמשנה כולו ביטול לדבר ה' ואין לו כל פניה בשליחות.

בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי-ה' שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת – זקא-קטן, זקא-גדול בין שני קיסרים, אחד התפקידים של התבנית שלושה זקף בין שני קיסרים היא דבר חזק מאד, עצמת טיעון, עצמת פתוי, עצמת כח, כאן אזהרה חמורה מאד ממשה לעדת קרח.

כִּי-לֹא מִלְּבִי – (אתנה) טפחא סלוק.
מִלְּבִי – סלוק מגביל, ללמד על לב – מחשבת וכוונת משה. **כִּי-לֹא –** טפחא, (א) רבוי (ב) פועל בתפקיד לקבל אפיון מהכתוב אחריו ושנוי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשט** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דוגמא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרקה – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוגמא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4 ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ. משמעות. **פי-קלא מלבי** – (אתנח) טפחא סלוק, משמעות של המלים ביחד שרבי ביטול מחשבת וכוונת משה עד שאינו קיים כלל.

במדבר קרח טז, כט – ל:

[כט] אַם-כְּמוֹת כָּל-הָאָדָם יִמְתּוּן אֱלֹהִים וּפְקַדְתָּ כָּל-הָאֲדָמָה וּפְקַדְתָּ עֲלֵיהֶם לֹא הִ' שְׁלַחְנִי:
[ל] וְאִם-בְּרִיאָה יִבְרָא הִ' וּפְצַתָּהּ הָאֲדָמָה אֶת-פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ תַיִם שְׂאֵלָה וַיִּדְעֻתָם כִּי נֶאֱצְוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת-הִ':

רמב"ן (טז, כט) אַם-כְּמוֹת כָּל-הָאָדָם יִמְתּוּן אֱלֹהִים - הנה גם רבים בעם אמרו לו פעמים רבות "למה העליטנו ממצרים", אבל היה העונש על אלה מכל האדם, באמרום (פסוק יג) כי תשתרר עלינו גם השתרר. כי עשו שמים רעות, בזו על כבוד הרב, וכפרו בכל מעשה ה' אשר עשה במצרים ובמדבר וגם במעמד הר סיני שנאמר בו וגם כך יאמינו לעולם (שמות יט ט), והם אמרו שאינו כדאי להשתרר עליהם ולא בא להם על ידו רק רע, ומפני זה אמר (פסוק טו) ויחר למשה מאד. וגם קרח אמר (פסוק ג) ומדוע תתנשאו, ועל כן נבלע אהלו עמהם.

[ל] וְאִם-בְּרִיאָה יִבְרָא הִ' – גרשיים מונח רביעי, יצא מן הכלל ללמד על עצמו

רמב"ן כתב ראב"ע יש אומרים כי בריאה תורה על המצא יש מאין ... אבל העניין, כי בקיעת האדמה אינה בריאה מחודשת, אבל פתיחת הארץ את פיה לבלוע הוא תידוש לא נהיה מעולם. ... שתפתח ותסגר מיד כאדם הפותח פיו לבלוע ויסגור אותו אחרי בלעו, זה הדבר נחודש ביום ההוא כאלו הוא נברא מאין ... ועל דעת רבותינו (**בבלי סנהדרין ק"א**) בקרוב פתח גיהנם, גם הוא עניין נחודש לשעתו.

* טט - החידוש החד פעמי הוא היוצא דופן ללמד על עצמו

אור-החיים וְאִם-בְּרִיאָה גו' כפל לומר בריאה יברא ה', יתבאר על דרך אומרים ז"ל (**סנהדרין לו"ב**), בפסוק (**בראשית ד"א**) **ארוור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה**, שמאותו יום נסתם פי הארץ וכשהיא רוצה לומר שירה לפני ה' כדרך כל הנבראים שאומרים שירה לפני הבורא היא אומרת בכנפיה דכתיב (**ישעיה כד, טו**) **מכנף הארץ זמירות שמענו**:

וכאן כשרצה משה להעניש הרשעים ההם אמר **וְאִם-בְּרִיאָה**, פירוש אותה בריאה שכבר ברא ה' שהיא פי הארץ, וע"י מעשה (טט - רצה הבל ובליעת דמו) נסתם והיה כלא היה, עתה יחזור ה' לברוא אותה בריאה שיהיה לה פה, **וּפְצַתָּהּ הָאֲדָמָה** (גירסת אור החיים - הארץ) **אֶת-פִּיהָ** שהיה לה מקודם **וּבִלְעָה אֹתָם**:

* טט - כל מה שנברא נשאר בעולם אבל היוצא מן הכלל המלמד על עצמו הוא **פיה הארץ** שנברא, נסתם כלא היה, ועתה יחזור ה' לברוא אותה בריאה שיהיה לה פה.

במדבר קרח טז, ל:

וְאִם-בְּרִיאָה יִבְרָא הִ' וּפְצַתָּהּ הָאֲדָמָה אֶת-פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ תַיִם שְׂאֵלָה וַיִּדְעֻתָם כִּי נֶאֱצְוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת-הִ':

בבלי סנהדרין ק"א, משנה ... עדת קרח אינה עתידה לעלות שנאמר (**במדבר קרח טז, לג**) **וּתְכַסּוּ עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקְּהָל**: דברי רבי עקיבא,

רבי אליעזר אומר: עליהם הוא אומר (**שמואל א ב תפילת חנה**) **ה' ממית ומחיה מוריד שאל ויעל**:

וַיִּדְעֻתָם – זקף-גדול, ידיעה בת שלוש נקודות אפשר ששתיים באופן אחד כגון גלוי שדברי עדת קרח הם נאוץ ה' ונענשים על כך, ונקודה אחת באופן אחר שגם ל- **הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה** – מרכא טפחא, יתור לרבות את עדת קרח על דתן ואבירם. וכדוגמתם יש אפשרות לתשובה בשאלו ו- ה' **... מחיה ... ויעל** אותם לעתיד לבוא.

כִּי נֶאֱצְוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה – דרגא תביר מרכא טפחא

אֶת-הִ' – סלוק, מגביל הענישה למנאצים ויש תקוה לגאולתם כדברי חנה והסברו של רבי אליעזר ה' אמנם מעניש ו-ממית ... ומוריד

שאל אבל לעתיד לבוא ה' **... ומחיה ... ויעל** משאל

במדבר קרח טז, לג: וַיִּרְדּוּ תַיִם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם תַיִם שְׂאֵלָה וּתְכַסּוּ עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקְּהָל:

לקר"ש חל"ג ע' 170 האדמו"ר ממ"ש בני קרח חזרו בהם ממחלקתם ועשו תשובה, דבלעדי זה אין להם שום זכות, אלא שלא הראו זאת בגלוי ובחיצוניות אלא שבו רק בסתר לבם, וכדיוק רש"י (שם) "הרהרו תשובה בלבם". אשר על כן נתקיים בהם מדה כנגד מדה, כיון שלעני הרואים עדין החזיקו במחלקת, ע"כ כשנענשו לעיני כל ישראל נבלעו יחד עם בעלי המחלוקת באדמה, אבל בפועל כיון שהרהרו תשובה בלבם, לא היה עליהם דין מיתה ולכן "נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם".

... כיון שהקהל חשב שהם במחלוקת ומגיע להם עונש כאביהם ע"כ (רק) **מִתּוֹךְ הַקְּהָל** הם נאבדו. ומטעם זה חכתה התורה לספר ש"בני קרח לא מתו" רק בפר' פנחס, בה אוחזים כשכבר "כלו מתי מדבר" (רש"י חקת כ"ב), וכל הדור שהיה חי בשעת מעשה כבר אבד מן העולם, דאז שוב אין עוד צורך להחזיקם בגיהנם.

וַיִּרְדּוּ - קדמא ואולא במלה אחת, כעין סדר מוקדם ומאוחר שהוא תנאי הכרחי לכלל ופרט, ופרטיו **תַיִם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם תַיִם שְׂאֵלָה** - מונח מרכא תביר טפחא אתנח, מספר פעמים קבוצת פרטים מחולקת שלא כל החלקים חייבים להתקיים ביחד. לכתחילה כל בית קרח, דתן ואבירם ירדו בשוה בפתיחת פי הארץ, אבל בני קרח התעשתו ובריידה חזרו בתשובה ונבצר להם מקום גבוה ולא ירדו כנגד האחרים שלא חזרו בתשובה וירדו שאולה.

וַיִּרְדּוּ - קדמא ואולא במלה אחת, שוויון באבדן, מדה כנגד מדה, ב-(יז,ה) פירש **לקר"ש ח"ח אדמו"ר ממ"ש ע' 204**, הם דרשו שוויון, אחדות שכל העם יהיו שוים וזה גורם לפלוג ופרוד ונגד כונת השלמות של הקב"ה בבריאה, גורם לבלבול סדרי בראשית. ולכן נענשו באופן שווה הארץ נפתחה בשוה, ונסגרה בשווה לסלקם מלבבל סדרי בראשית.

וַיִּרְדּוּ - קדמא אולא בתיבה אחת – בעושה תלוי הדבר, הם ענו למשה "לא נעלה" לכן גזרו על עצמן ירידה. אם היו חוזרים בתשובה ונכנעים לפני משה רבנו לא היו יורדים שאולה.

מִתּוֹךְ – מרכא, מרבה את בני קרח לאבדן כי חזרו בתשובה בסתר אבל **הַקְּהָל** – סלוק, מגביל אבדן בני קרח לפרק זמן שהקהל שהיה חי בזמן מחלוקת קרח נפטר ואז יצאו מהגיהנם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששניה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.4 במדבר קרח טז,א

במדבר קרח יח, ח – לב: שלוש פרשות, העוסקות במתנות כהונה מישראל ולוים, ומתנות לויים מישראל. אם נאמר כי פסוק (יח, ח) הוא מבוא לכ"ד מתנות כהונה אזי מספר הפסוקים בין (יח, ט) – (יח, לב) הוא כ"ד כעין רמז לכ"ד מתנות כהונה, אף שלא כולן מנויות כאן, ואפשר לומר כי התוכן ותבניות הטעמים מהווים כעין רישום מקוצר למתנות כהונה המנויות במקומות אחרים בתורה.

[ח] וַיְדַבֵּר ה' אֶל-אַהֲרֹן וְאָנִי הִנֵּה נֹתְתִי לְךָ אֶת-מִשְׁמַרְתְּ תְרוּמַתִּי לְכָל-קָדְשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְךָ נִתְּמִים לְמִשְׁתָּה וּלְבְנֶיךָ לְחֶק-עוֹלָם:

פסוק (יח, ח), מבוא למתנות כהונה. לְכָל-קָדְשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל – מונח תלישא-גדולה, כעין שני תפקידי תלישא, כגון שיעורין אלפניו ולאחריו, שיעור (בבלי חולין קלג) כ"ד מתנות כהונה הנמנות במקומות שונים בתורה, ואמורות להיות מרומזות בפסוקים הבאים. ויש לברר מהן לפי שיש שיטות אחדות במנינם.

אפשר כי וַיְדַבֵּר ה' אֶל-אַהֲרֹן מרמזת לפתיחת רמב"ם לכ"ד מתנות כהונה.

רמב"ם הלכות ביכורים פ"א, ה"א עשרים וארבע מתנות ניתנו לכהנים וכולן מפורשין בתורה, ועל כולן נכרתה ברית לאהרן, וכל כהן שאינו מודה בהן אין לו חלק בכהנים ואין נותנין לו מתנה מהן.

ה"ב וכל האוכל מתנה שיש בה קדושה מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כך וכך.

וכן כתב ה-**רמב"ם הלכות תרומות פט"ו, ה"ב** כל האוכל תרומה מברך ברכת אותו מאכל ואח"כ מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה, וכך קבלנו וראינו אותם מברכין אפילו בחלת חוצה לארץ שגם אכילת קדשי הגבול כעבודה שנאמר **במ' קרח יח, ז** עֲבַדְתָּ מִתְּנֶה אֶתְּךָ אֶת-פְּהַנְתְּכֶם. סליק הלכות תרומות.

רדב"ז הלכות ביכורים פ"א, ה"ב וכל האוכל מתנה שיש בה קדושה וכו'. שהיא מ"ע של תורה שנאמר **(שמ' תצוה כט, ג)** וְאָכְלוּ אֹתָם אַחֲשֶׁר בָּפֶרֶתְּם וְגו' וכתיב **(וי' צו ו, ט)** וְהִנְתַּרְתָּ מִמֶּנָּה (מן המנחה) וְאָכְלוּ אֶתְּךָ וּבְנֵיךָ: **דך אמונה הלכות תרומות פרק טו**

(קננ) שנא' **(במ' קרח יח, ז)** עֲבַדְתָּ מִתְּנֶה אֶתְּךָ אֶת-פְּהַנְתְּכֶם. (רכד – רש"י פסחים עג, א) ועבודת מתנה היינו מתנות כהונה שנתתי לכם ואמרה תורה הרי הוא לך כעבודה (רכה ספרי קרח ס' קט"ז – ולא הצריכו קידוש רגלים) ולכן הצריכו ג"כ נטילת ידיים לכל האוכל תרומה כנ"ל (טט – תרומות) פ"א ה"ז כעין העובד עבודה בביהמ"ק שצריך קידוש ידיים ואמרו (רכו-פ' קרח ס' ז') בספרי וטא כל מי שהוא נותן תרומה למי שהוא אוכלת כמזוה מעלין עליו כאילו הוא עובד עבודה וכהן שאוכל תרומה כמזוה מעלין עליו כאילו עובד עבודה אמרו עליו על ר' טרפון שהי' אוכל תרומה בשחר ואומר הקרבתו תמיד של שחר אוכל תרומה בין הערבים ואומר הקרבתו תמיד של בין הערבים והש"ת יזכנו לראות עבודת ביהמ"ק בב"א: על כל מצוות עשה חז"ל תקנו ברכה. צ"ע מניין הנוסח המיוחד של הברכה של הרמב"ם. בפשטות היו צריכים לברך "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת כך וכך" ומניין בקדושתו של אהרן?

במדבר קרח יח, ז:

וְאִתָּה וּבְנֵיךָ אִתָּה תִשְׁמְרוּ אֶת-פְּהַנְתְּכֶם לְכָל-דְּבַר הַמִּצְוָה וְלִמְצִית לְפָרֶחַת וְעַבְדְתֶם עֲבַדְתָּ מִתְּנֶה אֶת-פְּהַנְתְּכֶם וְהָיָה הַקָּרִיב יוֹמֵת: פ פְּהַנְתְּכֶם – זקא-קטן, שני פשטים בכתוב. (א) כי כתוב זה נדרש לארבע (רמב"ם) או חמש (גמרא יומא) עבודות מסיימות שעליהם חייב זר מיתה. (ב) הרמב"ם לומד מכאן על שגם אכילת קדשי הגבול כעבודה, ולכן צריך ברכה מיוחדת של עבודה.

מוצע לומר כי הכתוב במבוא כ"ד מתנות כהונה [ח] וַיְדַבֵּר ה' אֶל-אַהֲרֹן הוא המקור לנוסח הברכה של הכהן האוכל מתנה שיש בה קדושה. תבנית הטעמים [ח] וַיְדַבֵּר ה' אֶל-אַהֲרֹן – מונח זרקא סגול, (מופע יחיד בכל התורה של אֶל-אַהֲרֹן בטעם סגול) בתפקיד כעין מוסיף מהענין על הענין, וכאן התוספות הן בעלות ענין סגולי. (א) התבנית מרמזת שה' צוה להוסיף דיבור של ברכה לה' (כעין מוסיף מה' אל ה') על מצות העשה לאכול מתנה שיש בה קדושה. (ב) ונוסח הברכה מוסיף – מאציל מקדושתו של אהרן על הכהנים בעבודת המקדש ובאכילת קדשי הגבול שהן כעבודת המקדש.

נוסח הברכה (ענין סגולי) שמברכים הכהנים לכל אכילה שיש בה קדושה הוא: אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כך וכך. נוסח הברכה (ענין סגולי) שמברכים הכהנים לכל עבודה במקדש הוא: אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לעשות כך וכך. בספר "מעשה הקרבנות" מאת הרב אהרן הכהן (חתן החפץ חיים ועם הסכמתו) כתב לפעמים הנוסח "בקדושתו של אהרן" ולפעמים ללא מלים אלו. וכן למשל "לזרוק דם העולה" או "על זריקת דם העולה".

[ח] וַיְדַבֵּר ה' אֶל-אַהֲרֹן וְאָנִי הִנֵּה נֹתְתִי לְךָ אֶת-מִשְׁמַרְתְּ תְרוּמַתִּי לְכָל-קָדְשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְךָ נִתְּמִים לְמִשְׁתָּה וּלְבְנֵיךָ לְחֶק-עוֹלָם:

ויקרא צו ז, לג: הַמִּקְרִיב אֶת-גֵּם הַשְּׁלֵמִים וְאֶת-הַתְּלָב מִבְּנֵי אֶהֲרֹן לֹו הִתְּנֶה שׂוֹק הַיָּמִין לְמִנְיָה:

בבלי חולין קלב, ב – קלג, א ... אמר רב חסדא: מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי, ואין נאכלות אלא בחרדל, מאי טעמא - אמר קרא **(במ' קרח יח, ח)** לְמִשְׁתָּה - לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים. ואמר רב חסדא: עשרים וארבע מתנות כהונה, כל כהן שאינו בקי בהן - אין נותנין לו מתנה; ולא מילתא היא, דתניא, רש"א: כל כהן שאינו מודה בעבודה - אין לו חלק בכהונה, שנאמר **(וי' צו ז, ג)** הַמִּקְרִיב אֶת-גֵּם הַשְּׁלֵמִים וְאֶת-הַתְּלָב מִבְּנֵי אֶהֲרֹן לֹו הִתְּנֶה שׂוֹק הַיָּמִין לְמִנְיָה: אין לי אלא זה בלבד, מנין לרבות חמש עשרה עבודות, כגון: היציקות והבלילות והפתיתות והמליחות, תנופות והגשות [והקמיות], הקטרות [והמציות] [והמליקות] **(קלג, א)** וקבלות, הזאות, והשקאת סוטה, ועריפת עגלה ערופה, וטהרת מצורע, ונשיאות כפים בין מבפנים בין מבחוץ - תלמוד לומר **(וי' צו ז, ג)** מִבְּנֵי אֶהֲרֹן עֲבוּדָה הַאֲמוּרָה לְבָנֵי אֶהֲרֹן, וכל כהן שאינו מודה בה - אין לו חלק בכהונה טעמא - דאינו מודה בה, הא מודה בה - אף על גב דאינו בקי בהן.

אוצר החכמה, תפארת צבי, קובץ ישיבת תורת משה, חולין, ע' תשד, אליהו יונתן הלוי ויסמן, באופן נתינת וקבלת מתנות כהונה (א) אכילה בגדולה (ב) כל כהן שאינו בקי בהן - אין נותנין לו מתנה פרש"י "האיך דין מתנה, האיך נאכלין בגדולה". ועל ענין "האיך דין מתנה" בא פירוש נוסף: שאינו רשאי לחטוף (ואף בפה אסור לשאול). ורב חסדא למד שתי ההלכות מאותו פסוק וע"ז זה מתקיים "למשחה". (א) מצד הכהנים שני הענינים הנ"ל (קבלה, ואכילה) (ב) מצד ישראל הנתנים שיהא הנתנה בדרך כבוד וגדולה, שלא יתן לכהן שאינו יודע "האיך דין מתנה, האיך נאכלין בגדולה".

(במ' קרח יח, ח) וְאָנִי הִנֵּה נֹתְתִי לְךָ – פשטא מונח מונח זקא-קטן, המונח הראשון כאילו מלמד לדרוש את מונח זקא-קטן יותר מפעם אחת. שתי דרשות כפשוטן עם שני תת פרטים (א) מצד הכהנים עם תת פרטים (אא) האיך דין מתנה, קבלה בדרך כבוד (אב) האיך נאכלין בגדולה

(ב) מצד ישראל הנתנים שיהא הנתנה (בא)בדרך כבוד וגדולה, (בב) שלא יתן לכהן שאינו יודע "האיך דין מתנה, האיך נאכלין בגדולה"

ראה **ירושלמי מעשר שני פ"ב ה"ב** (וילנה טו, ב - טז, א-ב) **(במ' קרח יח, ח)** וְאָנִי הִנֵּה נֹתְתִי לְךָ אֶת-מִשְׁמַרְתְּ תְרוּמַתִּי

הכתוב מלמד חובת שמירת תרומה מטומאה, אך רק בתרומה הראויה לך היינו למאכל אדם ולא במאכל בהמה, אך אין זו דרשה גמורה כי מאכל בהמה אינו יכול להיות תרומה מן התורה אלא הוא אסמכתא לדין רבנן. ויש עוד טעם להיתר לטמא כרשיני תרומה. אלא שחששו ב"ש שהצבור יחשוב שאין לכרשינין דין תרומה ויכשל זר באכילתם, לכן הורו ששורין ושפין אותם בטהרה (ר"ש, ר"א) ד' עדויות א, ח)

ב"ה טוב ודעת ודעת (טו"ר) כי בצמחיה האמתי - התיים ק"ט, שם: טעמי המראק והתורה שבעל פה, התשס"א - התשפ"ג, תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק - סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותקופים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממש; טפחא = טרחה - שני ו'או רבוי ו'או מתפשט; מרכא טפחא - קב' ששניה לגול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... מונח רביע ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף השלישי; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

יש להוסיף שכיון שהוכרש שני עיקרים מאכל בהמה, ואינם מקבלים טומאה אלא אם נזרעו מתחילה למאכל אדם או שאו"כ מייחזם לאדם (עין רמב"ם טומאת אוכלין א,ט), לכן בהכרח מובן שהמשנה עוסקת בוריעה או ייחוד הכרשינין לאדם (תוספות שאנץ עדויות א,ה; ראה דרך אמונה הלכות תרומות יב,גח).

ואני הנה נתתי לך - פשטא מונח מונח זקא-קטן, ואני - פשטא - לומר שמה שבד"כ אינו מאכל אדם, הנה נתתי - מונח מונח, מלת הנה מלמדת על חידוש, ואפילו שני חידושים כמוסבר במונח זקא סגול. לך - זקא-קטן, המלה נדרשה במאכל הראוי לאדם, והזקא-קטן יוסיף גם הראוי לאדם מתוך שייחוד מאכל שבד"כ אינו לשימוש אדם.

את-משמרת תרומתי - המלים מלמדות סמיכות, דעת זקנים מבעלי התוספות דרשו תרומתי כרובי לתרומה גדולה ולחלה. מדאורייתא רק דגן, תירוש ויצהר, שלושה משבעה המינים שנשתבחה בהן א"י, חייבים בתרומה.

את-משמרת - מלת "את" מרבה ואפשר שהיא אסמכתא לרבנן שגזרו תרומה מירק כעין הלכת תרומה מהתורה. את-משמרת - טפחא, כעין רבוי משמרת לירק במצבים הבאים:

את-משמרת - טעם מקף כרב-מצב, (א) ירק למאכל אדם, תרומתו חייבת להשמר בטהרה. (ב) ירק שהוא מאכל שבד"כ בלבד, אינו חייב להשמר בטהרה (ג) ירק שבד"כ אינו למאכל אדם אבל יוחד למאכל אדם. על מצב (ג) מלמדת המשנה, שכוונת האדם ליחד מאכל שבד"כ אינו לאדם, לאכילת או שימוש האדם גורמת הוספת תרומה במאכל, כמו כאן שהמשנה עוסקת בוריעה או ייחוד הכרשינין לאדם (כי כרשינין הם בד"כ למאכל בהמה). ב"ש חששו שהצבור חשוש לחיוב דין תרומה ויישלו זר באכילתם, לכן הורו ששריין ושפיין אותם בטהרה (ר"ש, ר"ב, ר"ד עדויות א,ח) שמאי אומר יאכלו (לבהמות) צריד (יבשים, שלא יראו שהוכשרו לקבל טומאה). ב"ה סברו שכרשיני תרומה העומדים למאכל בהמה, שורים אותם בטהרה ושפיין בטומאה, ולר"ע הותרו כל מעשיהן בטומאה.

הרמב"ם מביא שתי שיטות מנין כ"ד מתנות כהונה. דעת זקנים מבעלי התוספות מביאים שיטה שלישית במנין כ"ד מתנות כהונה. לכל שיטה השלכה על נוסח הברכה אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כך וכך. כגון אם אין הבדל בין החטאות או יברך "לאכול חטאת", ואם יש הבדל יברך "לאכול חטאת בהמה", "לאכול חטאת העוף", "לאכול שירי(?) מנחה או מנחות (ישראל?)", "לאכול אש" או "לאכול אשם תלוי", "לאכול המורם מן השלמים" "לאכול המורם מן התודה" "לאכול המורם משלמים ותודה"

רמב"ם הלכות ביכורים פ"א, הלכה ד מה הן השמנה שאין נאכלין אלא במקדש. (ט - ט) א, בשר החטאת אחד חטאת העוף ואחד חטאת הבהמה, (ט - ט) ובשר האשם בין תלוי בין ודאי, (ט - ט) ובחיי שלמי ציבור, (ט - ט) ומותר העומר, (ט - ט) ושירי מנחות ישראל, (ט - ט) ושתי הלחם, (ט - ט) ולחם הפנים, (ט - ט) ולוג שמן של מצורע, אלו אינן נאכלין אלא במקדש.

הלכה ה ומה הן החמש שאינן נאכלין אלא בירושלים, (ט - ט) חזה ושוק של שלמים, (ט - ט) והמורם מן התודה, (ט - ט) והמורם מאיל נזיר, (ט - ט) וככור בהמה טהורה, (ט - ט) והבכורים, אלו אינן נאכלין אלא בירושלים.

הלכה ו ומה הן החמש שבא"י, (ט - ט) התרומה, (ט - ט) ותרומת מעשר, (ט - ט) וחלה ושלתן קדש, (ט - ט) וראשית הגז, (ט - ט) ושרה אחוזה ושניהן חולין, אלו אינן זוכין בהן מן התורה אלא בא"י, ואין אוכלין תרומות וחלות של ארץ ישראל אלא בא"י.

מלת **(במ' קרח יח, תרומתי)** - מלמדת לשתי תרומות: תרומה וחלה שנקראת תרומה וההגבלה לאכילת תרומות א"י רק בא"י מרומזת בטעם אתנה של תרומתי

הלכה ז ומה הן החמש שזוכין בהן הכהנים בכל מקום, (ט - ט) המתנות (רוע, קיבה ולחיים מבהמות החולין), (ט - ט) ופדיון הבן, (ט - ט) ופטר חמור, (ט - ט) וגזל הגר, (ט - ט) והחרמים, וחמשותף חולין לכל דבר.

הלכה ח (ט - ט) והמתנה שזוכין בה מן המקדש הוא עורות העולות, והוא הדין לשאר עורות קדשי הקדשים כולן לכהנים. (ט - ט) ולא הזכיר קרנים וטלפים, שיש דעות שונות האם בכלל זוכים בהם).

הלכה יב מנו חכמים (הלכות יב - טו הם כנגמה ב-בבלי חולין קלג,ב) מתנות אלו על דרך אחרת ואמרו עשרים וארבעה מתנות כהונה ניתנו לאהרן ואלו הן: עשר במקדש, ארבע בירושלים, ועשר בגבולין.

הלכה יג עשר במקדש: (ט - ט) חטאת בהמה, (ט - ט) חטאת העוף, (ט - ט) אשם, (ט - ט) ואשם תלוי, (ט - ט) ובחיי שלמי ציבור, (ט - ט) ולוג שמן של מצורע, (ט - ט) ושתי הלחם, (ט - ט) ולחם הפנים, (ט - ט) שירי מנחות, (ט - ט) ומותר העומר.

הלכה יד ארבע בירושלים: (ט - ט) הבכור, (ט - ט) ומורם מתודה ואיל נזיר, (ט - ט) ועורות קדשים.

הלכה טו עשר בגבולין, (ט - ט) תרומה, (ט - ט) ותרומת מעשר, (ט - ט) וחלה, (ט - ט) וראשית הגז, (ט - ט) והמתנות, (ט - ט) ופדיון הבן, (ט - ט) ופדיון פטר חמור, (ט - ט) שדה חרמים, (ט - ט) ושרה אחוזה, (ט - ט) וגזל הגר, ולפי חשבון זה חשב כל המורם מקדשים קלים מתנה אחת, והן חזה ושוק המורם מכל זבח שלמים עם הלחם המורם עמהם [אם היה תודה, עם הנורע המורמת מאיל נזיר עם הלחם המורם עמה] עם חזה ושוק, והאיל ושלתן שלמים הן חשוב המורם מהם מתנה אחת.

דעת זקנים מבעלי התוספות מפרש שפסוקים אלו מכילים במפורש ובמרומו כ"ד מתנות כהונה. מניין שכל כ"ד מתנות כהונה כתובים או מרומזים בפרשה זאת? על כך כתבו **דעת זקנים מבעלי התוספות במדבר פרק יח** ובתוך דבריהם נמספר את כ"ד המתנות. חלקם מפורט במקומות אחרים בתורה.

(ח) ואני הנה נתתי לך. דוק ותשכח בהאי פרשתא כ"ד מתנות כהונה. (ט - ט) תרומה (גדולה) (ט - ט) וחלה (שכתובה בפר' שלה וכאן מרומזת) שגם היא נקראת תרומה (ט - ט) אפשר כי מרומז בלתי תרומתי - בשתי תרומות הכתוב מדבר):

(ט) מן-האש פל-תקרבנם. (ולא לומד מהכתוב לך-מן-תקרבנם כי זה שייך למנחה הבאה עם קרבן בהמה, והדרש רוצה ללמדנו על מנחות עצמאיות) בכלל זה יש (ט - ט) מנחת סלת (ט - ט) ומנחת מאפה תנור (ט - ט) ומנחת מחבת (ט - ט) ומנחת מרחשת: אבל אפשר שכולן נחשבות מתנת מנחה ולכולן ברכה אחת.

לך-תקרבנם - מקף כרב-מצב, (ט - ט) מנחה הבאה עם הקרבן נשרפת לכליל (ב) ממנחות כהונה לעצמן רק קמיצה ניתנת לאש.

רשי"י (ט) מן-האש - לאחר הקטרת האשים. מן-האש - אתנה, מגביל זמן זכירת הכהנים עד לאחר הקטרת האשים. אבל **דומבה"ת** חבר בין שני חלקי הפסוק למרות האתנה, ודרש מן-האש פל-תקרבנם לכל הקשור אל האש ואלו המנחות העצמאיות.

תרגום יונתן במדבר יח,ט דין יְהִי לְךָ מִקֹּדֶשׁ קֹדֶשׁ אֲשֶׁר מֵהַדָּם מִלְּפָנֶיךָ דָּעָנָא מִן אִישׁתָּא

כתר יונתן במדבר פרשת קרח יח,ט זה יהיה לך מקודש הקודשים מה שנגשאר מעולה של צאן מן האש: צ"ע מדוע תיב"ע נקט עולת צאן ולא כת"א שנקט לשון כללית ... דין יהי לך מקדש קודשיא מותר מן אשתא.

מן-האש - מקף כרב-מצב, לרש"י הגבלת זמן, לתיב"ע (מותר עולה) ות"א זה מותר כללי, ממה שלא עולה לאש (כגון עורות, קרנים, טלפים)

ולך-חטאת (ט - ט) אלו חטאות: **חטאת** - רביעי, יש חטאת צבור ויש חטאת יחיד, משני הסוגים הכהנים מקבלים אותה מתנה. ואין הבדל במתנה בין חטאת העוף וחטאת בהמה (שיטה א לכ"ד מ"כ ברמב"ם הל' ביכורים פ"א,ה"ד). לכן אפשר שטעם הרביעי אינו נדרש במתנה אלא אפשר שמרמו לכתוב הקודם לך-מן-תקרבנם ומלמד על ארבע מנחות עצמאיות. אבל אפשר שכל המנחות העצמאיות הן בכלל מתנה אחת וכולן באותה ברכה "לאכול מנחה" או "לאכול מנחות ישראל".

ולך-אשם. (ט - ט) אלו אשמות: **אשך ושיבו ל**. (ט - ט) זה גזל הגר דכתיב בפרשת נשא. **(במ' נשא ה,ח) האשם המושב לה' לפנה**

(יא) תרומת מקנאם. זה המורם מן (ט - ט) התודה (ט - ט) וכן השלמים חזה ושוק (ט - ט) ומורם מלחמי תודה (ט - ט) וזורע בשלה מאיל נזיר: כאן דורש עיון האם הכוונה לכל אחת מן המנחות בנפרד, או שפרטו אותן אבל הן מתנה אחת.

מקנאם. (ט - ט) זה זרוע לחיים וקביה: (ט - ט) ואלו מתנות חולין) **תרומת מקנאם** - מונח רביעי, רמז לחמש מתנות מכתוב אחד **(יג) כפורי קל-אשך**. (ט - ט) זה הבכורים המובאים משבעי מינים:

(יד) קל-תקנאם. (ט - ט) אלו חרמים שהם לכהן: [טו] **קל-פטר דתם** לך-בשר אשך-תקריבו לה' פאגאם ובקבהמה: **יהיה-לך אפו** פדה תקפה את בקור האדם ואת בקור-הקבהמה הטמאה תפדה: **(טו) קל-פטר דתם** (ט - ט) ... פאגאם. (ט - ט) זה פדיון בכור אדם בחמשת שקלים:

ואת בקור-הקבהמה הטמאה. (ט - ט) זה פטר חמור אשר תפדה:

(טט) קל-פטר דתם ... ובקבהמה (ט - ט) בכור שור. בכור כשב. בכור עז. אלו בכורות בהמה טהורה. (ט - ט) ומעשר מן המעשר:

(ט - ט) ע"פ **רש"י בבלי חולין קלג,ב (במ' קרח יח,ט) קל-תקרבנם** מרמו לרבות לוג שמן של מצורע דקרוי **קרבנם** חסרות כאן מתנות כהונה שונות כגון: ראשית הגז, שדה אחוזה, שתי הלחם, לחם הפנים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דורא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דורא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשישם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.5 במדבר קרח טז,א (התשע"ה)

במדבר קרח יח,א – ז: אזהרה לכל זר בעבודה במשכן ובכליו, ראה שימוש בקצת פסוקים בדיון בנושא ב- **(במ' קרח יז,כח)**
במדבר קרח יח,ז: **ואתה ובניך אתה תשמרו את-כהנתכם ואת-דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את-כהנתכם והזר הקרב יומת:**

בבלי יומא כד,א (דיון על עבודת בית המקדש שזר חייב עליהם מיתה) **אמר רב ארבע עבודות זר חייב עליהן מיתה** (בידי שמים רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט,ה"א,ה"ב,ה"ה): זריקה (רש"י: עבודה אחרונה בדם) והקטרה (רש"י: של קומץ מנחה, או של איברים או של חלב) וניסוך מים וניסוך היין. **ולוי אמר:** אף תרומת הדשן וכן תני לוי במתניתיה (בבב"א): אף תרומת הדשן. מאי טעמא דרב דכתיב

(במ' קרח יח,ז) ואתה ובניך אתה תשמרו את-כהנתכם ואת-דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם

עבדת מתנה אתן את-כהנתכם והזר הקרב יומת: **עבדת מתנה** (להניח משהו) ולא עבודת סילוק (לעקור – להסיר משהו), **ועבדתם** – עבודה תמה (עבודה המסיימת אחת או יותר עבודות), ולא עבודה שיש אחריה עבודה. (בסיכום עבודה של מתן – להניח משהו ובוזה לסיים קבוצה של אחת או יותר עבודות)

- **ולוי: רבי רחמנא** (רבתה התורה) **לכל-דבר המזבח**. (חולק על רב ואומר שמלים אלו מרבות גם עבודת סלוק)
- **ורב:** ההוא (שמלים **לכל-דבר המזבח** אלו מלמדות) לאתויי (להביא - לרבות) **שבע הזאות שבפנים, ושכמצורע** (שאינן על המזבח ובכל זאת זר שיעשה חייב מיתה, כעין סוג של זריקה).
ולוי נפקא ליה (למד ההזאות) **מ'דבר ו-כל-דבר. - ורב דבר ו-כל-דבר לא דריש.**

רש"י בבלי יומא כד,א ארבע עבודות כו' - אף על פי שכולן מוזהר עליהן זר, אין חיוב מיתה אלא בארבע האלו, כדמפרש ואזיל. **(במ' קרח יח,ז) ואתה ובניך אתה וגו' - סיפיה דקרא** (בסוף הפסוק נאמר) **והזר הקרב יומת.**

עבדת מתנה - שאתה נותן על המזבח, ולא עבודת סילוק שאתה מסלק וסר מעל המזבח, כגון תרומת הדשן.
עבודה תמה - עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר, ולא שיש אחריה עבודה, כגון שחיטה וקבלה והולכה שיש אחריה זריקה, אבל זריקה - עבודה אחרונה שבדם, וכן הקטרה בקומץ מנחה ובאברים ופדרים (אחרי שחיטה הפשט ניתוח וכו'), וכן ניסוך היין בכלל השנה, וכן המים בחג.

לכל-דבר המזבח – (לוי) לרבות עבודת סילוק אם עבודה תמה היא, כגון תרומת הדשן. (האם רק זה או עוד עבודות סלוק?)
שבע הזאות שבפנים - (לרב) שמה על הפרוכת מפר העלם דבר ופר משיח (זה 2) **ושל יום הכפורים** (ע"פ משנה יומא פ"ה,מ"ג-מ"ה): בקה"ק (א) דם פר (ב) דם שער. על הפרכת (א) דם פר, (ב) דם שער: מתערבות של דם פר ודם שער מחטא על קרנות מזבח הזהב, מזה על טהרו של מזבח זהב (סה"כ 5)), **ושכמצורע** שמה מלוג שמן בהיכל, כדכתיב **(וי' מצ' יד,טז) והנה מרה'שמן באצבעו** וגו' דסלקא דעתך אמינא לאו דבר המזבח הוא (והיינו סוברים שכיוון שאינן עבודות במזבח, זר לא יהיה חייב עליהן מיתה), להכי רבי לכל (לרב ארבע עבודות תמות במזבח, ועוד שבע הזאות דם בקה"ק ובקדש, והזאות שמן מצורע בקדש).

ולוי נפקא להו - כולהו מיניה מדבר **לכל-דבר** - דהא **דבר המזבח** גופיה יתירה הוא, ונגמר מיניה תרומת הדשן, ומריבויא ד-**לכל** דריש ביה הזאה הפנימית. (לוי מסכים עם רב על ארבע עבודות, המלים **לכל-דבר המזבח** יתירות ולדעתו **דבר המזבח** נדרש לסלוק תרומת הדשן, **לכל** בא לרבות הזאות).

ב-בבלי יומא כד,ב מובאות ברייתות התומכות ברב ובלוי, והמוצגות כאן שלא על סדר הגמרא.
תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דלוי. **תניא כוותיה דרב:** עבודות שזר חייב עליהם מיתה: זריקת דם בין לפנים בין לפני ולפנים, והמזהב בחטאת העוף, והממצה (עד כאן הרחבות בזריקת דם) והמקטיר בעולת העוף (עד כאן הרחבה בהקטרה), והמנסך שלשה לוגין מים ושלשה לוגין יין (עד כאן הרחבות בניסוך מים ויין). **תניא כוותיה דלוי:** עבודות שזר חייב עליהן מיתה: המרים את הדשן, ושבע הזאות שבפנים ושכמצורע, והמעלה על גבי המזבח בין דבר כשר בין דבר פסול.

רש"י יומא כד,ב בין לפנים - הזאה שעל הפרוכת. **בין לפני ולפנים** - שעל בין הבדים דיום הכפורים.
בחטאת העוף - כתיב הזאה והזה מדם החטאת על קיר המזבח (ויקרא פרק ה). **בעולת העוף** - כתיב מיצוי, ומלק את ראשו והקטיר המזבח ונמצה דמו על קיר המזבח (ויקרא פרק א). **והמקטיר** - שהעולה כליל היא. **והמנסך שלשת לוגין** - שהיא פחות שבנסכים רביעית היין לכבש, ואילו תרומת הדשן לא קטני, והיינו כרב. **בין דבר פסול** - בהנך פסולין שפסולין בקודש, דאם עלו לא ירדו, משום הכי חשיבא הקטרה.

(הברייתות האלו נשארות באותן עבודות שבהן נפתח הדיון בין רב ללוי, ומרבות בפרטים בזריקת דם, בהקטר, בניסוך היין והמים וגם בהזאות. הברייתא העוזרת ללוי מביאה שזר חייב על תרומת הדשן שהיא עבודת סילוק וכפ' רש"י אם עבודה תמה היא, וזה כאמר לוי ב- (בבלי יומא כד,א) כי **לכל-דבר המזבח** מלמד על חיוב זר בעבודת סילוק, והרחבה בהקטר הדבר שפסולו בקדש שאם עלה לא ירד ועל כך הזר יענש במיתה, ומסתבר שגם רב יסכים לכך.)

לכל-דבר – מקף כרב-מצב לזר שיענש במיתה (א) על הקטרת כשרים, (ב) על הקטרת פסולים בקודש שאם עלו לא ירדו, וזר שיעלם יענש במיתה.

(המשך **יומא כד,א**) - (הגמרא שואלת על לוי שאמר כי **לכל-דבר המזבח** מרבה חיוב מיתה לזר על עבודת סלוק) ואימא (תאמר שהכתוב): **לכל-דבר המזבח** - כלל, **עבדת מתנה** - פרט, כלל ופרט - אין בכלל אלא מה שבפרט, **עבדת מתנה** – אין (מזה תלמד שעבודה של הנחה נכלל באיסור הזר), **עבודת סילוק** - לא (ממעט חיוב מיתה לזר על עבודת סילוק)!

(**בבלי יומא כד,ב**) – (עונה לוי) אמר קרא **ולמבית לפרכת ועבדתם** - אל מבית לפרוכת הוא ד-**עבדת מתנה** (בקדש הקדשים זר חייב על עבודת מתנה = הנחה שהיא גם עבודה מסיימת) ולא **עבודת סילוק** (ופטור על עבודת סלוק), הא בחוץ (אבל מחוץ לקה"ק, היינו בקדש ובמזבח, הזר חייב) - אפילו (על עבודת סילוק).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחכה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.**

(הגמרא מוכיחה מהכתוב שהביא לוי כי מתקבלת תוצאה המורה מדאי) – **אי הכי** (היות וענית לי מ-**עֲבַרְתָּ מִתְּנָה**, שהיא כתובה אחרי **וְעַבְדְּתָם** או מלת) **וְעַבְדְּתָם נמי** (גם בתנאים של חיוב הזר): **אל מִבֵּית לְפָרְכָתּוּ** הוא דעבודה תמה (בקדש הקדשים יתחייב הזר אם יעשה עבודה תמה הנדרשת ממלת **וְעַבְדְּתָם** ואותה עבודה היא גם עבודת הנחה הנדרשת מ-**עֲבַרְתָּ מִתְּנָה**) ולא (יתחייב מיתה על) **עבודה שיש אחריה עבודה, הא בחוץ** – אפילו **עבודה שיש אחריה עבודה** (אבל מחוץ לקה"ק, היינו בקדש ובמוזבח, הזר יתחייב על כל עבודה) ! (המסקנה הנ"ל לשיטת לוי מטילה חיוב רחב על זר ובאה הגמרא ולומדת כי מלת) – **וְעַבְדְּתָם** הדר ערביה קרא (חיבר הכתוב שני תנאים לקה"ק ולמחוץ לו, זר חייב רק על עבודות הנחה שהן גם עבודות תמות (מסיימות) גם בקה"ק וגם מחוץ לו).

רש"י בבלי יומא כד,ב (הכתוב) **וּלְמִבֵּית לְפָרְכָתּוּ** – אפסיק בין כללא (**לְכָל-דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ**) לפרטא (**עֲבַרְתָּ מִתְּנָה**), מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה – כגון הזאות שבין הבדים דיום הכפורים, ונתינת קטורת על האש. ולא עבודת סילוק – כגון הוצאת כף ומחתה, שהכהן גדול מכניס שם לקטורת יום הכפורים ומניח בין הבדים, ואחר כך חוזר ומוציאן. אי הכי **וְעַבְדְּתָם נמי** מבית לפרוכת דעבודה תמה – כגון נתינת קטורת על האש. ולא שיש אחריה עבודה, הולכת כף ומחתה (אל קה"ק), שיש אחריה חפינה והקטרה. (רש"י מפרש שיטת לוי) **וְעַבְדְּתָם** הדר ערביה – לענין עבודה תמה, שהיו"ו מוסיף לענין ראשון (ולכן עבודה תמה בחוץ ובפנים לחייב זר שעשאה במיתה), אבל **עֲבַרְתָּ מִתְּנָה** לא מיהדר אלא אמבית לפרוכת דלקמיה, דלא כתיב ביה וי"ו (ולכן זר שעשה בפנים עבודת מתנה) (הנחה) חייב ופטור על עבודת סילוק, אבל בחוץ חייב גם על עבודת סילוק).

טט – בשלב זה הגמרא נשארת עם הלימוד בכלל ופרט. ורש"י מפרש מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה (עבודת הנחה, שהיא גם עבודה מסיימת) זר חייב עליה מיתה אבל עבודת הוצאה אין בה מיתה לזר. אבל בחוץ בין הכנסה בין סילוק (אם היא עבודה מסיימת) זר חייב עליה מיתה .

כעי רבא: עבודת סילוק בהיכל מהו? לפנים מדמינן ליה, או לחוץ מדמינן ליה? הדר פשטא: מִבֵּית (קה"ק) וּלְמִבֵּית (ו"ו ולמ"ד? מרבות את הקדש על קה"ק וזר לא חייב על עבודה שאינה הנחה וגם תמה בקדש).
(הגמרא מונה עבודות בקדש שזר שעשאה לא יתחייב) – אלא מעתה, זר שסידר את השלחן ליחייב! – איכא סידור בזיכין. – סידר בזיכין ליחייב! – איכא סילוק והקטרה. – זר שסידר את המנורה ליחייב! – איכא נתינת פחילה. – נתן פחילה ליחייב! – איכא נתינת שמן. – נתן שמן ליחייב! – איכא הדלקה. – הדליק ליחייב! – הדלקה לאו עבודה היא. – ולא? והתניא: (ויקרא א) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש – לימד על הצתת אלתא שלא תהא אלא ככהן כשר ובכלי שרת! – הצתת אלתא – עבודה היא, הדלקה – לאו עבודה היא.

(הגמרא מונה עבודות במזבח ועל מה הזר שעשאה יתחייב) – אלא מעתה זר שסידר את המערכה ליחייב! – איכא סידור שני גזירי עצים. – סידר שני גזירין ליחייב! – איכא סידור אברים. – והא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: זר שסידר שני גזירי עצים חייב! – בהא פליגי; מר (רבי יוחנן) סבר: (סידור שני גזירי עצים) עבודה תמה היא (וגם עבודת הנחה מאופן עשייתה), ומר (רב) סבר: לאו עבודה תמה היא.

תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דלוי. (הובאו לעיל) בשתי הבריות לא מוזכר סידור שני גזירי עצים!

הפסוק **במדבר קרח יח,ז**: מסיים את קבוצת הפסוקים **במדבר קרח יח,א – ז**: אזהרה לכל זר בעבודה במשכן ובכליו. ואחריו התורה מלמדת על כ"ד מתנות כהונה. אז אפשר כי תוכנו וטעמיו קשורים באופן מסוים למתנות כהונה. **וְאֵתָהּ וּבְנֵיהָ אֶתָּה** – מונח מונח תלישא-גדולה (תלשא). כעין שלושה תפקידי טעם תלשא, הנדרשים מהכתוב. תלשא היא גם טעם של דרשה לכתוב לפניה ולדרשה לכתוב אחריה, לכן יש אפשרות לכעין שש דרשות בתפקידי תלשא (העיקריים ביניהם שיעורין, חציצין, מחיצין (הכולל בחינה נעלה), עקירה) אפשר כי אחד מתפקידי תלשא יהיה לרמוז שבכתוב יש לדרוש הגדרת **עֲבַרְתָּ מִתְּנָה** (להניח משהו) ולא עבודת סילוק (לעקור משהו), אפשר כי אחד מתפקידי תלשא יהיה לרמוז שבכתוב יש לדרוש הגדרת מחיצה **וְעַבְדְּתָם** – עבודה תמה (עבודה המסיימת אחת או יותר עבודות), ולא עבודה שיש אחריה עבודה.

דרשות אחרות אפשריות בטעם תלשא, שאינן קשורות לנושא עבודת זר, ע"פ **ספרי, בבלי יומא כד, תורה שלמה, תורה תמימה וְאֵתָהּ וּבְנֵיהָ אֶתָּה** – מחיצה (הכולל בחינה נעלה) (א) בדיקת יוחסין של כהנים ע"י בית דין של כהנים המתכנסים **לְמִבֵּית לְפָרְכָתּוּ** = בעזרה ממערב לקה"ק (ספרי), אפשר שגם קובעים מיהו כהן כשר (כגון מום עובר או קבוע) לעבודה, (ב) הכהנים אוכלים תרומה בקידוש ידיים (נטילת ידיים) בגבולין (ג) הכהנים נושאים עון הקדשים של בני ישראל (ד) רמז לפייס במעגל

תְּשַׁמְרוּ אֶת-פְּהִנְתְּכֶם – קדמא ואולא – מרמז כי בכתוב יש לדרוש לימוד בסדר מסוים למשל כעין כלל ופרט, או כלל ופרט וכלל. תבנית תלשא קדמא אזלא עשויה ללמד כעין בנין אב. ראה לימוד סדר בספרי ובספרי זוטא לעבודה ע"פ פייס וקידוש ידיים לעבודה ולאכילת תרומה.

לענין כלל ופרט **בבלי יומא כד,א** מציע ללמוד כך: ואימא: **לְכָל-דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ** – כלל, **עֲבַרְתָּ מִתְּנָה** – פרט, כלל ופרט – אין בכלל אלא מה שבפרט, **עֲבַרְתָּ מִתְּנָה** – אין, עבודת סילוק – לא !

אם נאמר כי **תְּשַׁמְרוּ אֶת-פְּהִנְתְּכֶם** – קדמא ואולא – מרמז כי בכתוב יש לדרוש כעין כלל ופרט וכלל המחייב את הכהנים לשמור שזר לא יעשה עבודות כהנים בבית המקדש בכלל (אסור אבל פטור) ובפרט שלא יעשה עבודות שיגרמו לו חיוב מיתה בידי שמים.

(א) **לְכָל-דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ** (כלל פותח, עבודות במזבח) (ב) **וּלְמִבֵּית לְפָרְכָתּוּ** (כלל סוגר המרבה על קה"ק את הקדש, ראה (ג)).
(ג) מתבנית הטעמים מרכא טפחא של **וּלְמִבֵּית לְפָרְכָתּוּ** מתרבה הקדש (ההיכל) ראה הסבר להלן.

פרט (א) **וְעַבְדְּתָם** – עבודה תמה (עבודה המסיימת אחת או יותר עבודות). דרשת הגמרא נתנה למלה משמעות של שם עצם ותואר במקום פועל. אפשר כי טעם אתנח של מלת **וְעַבְדְּתָם** בתפקיד מגביל מסייע למתן משמעות של שם עצם – עבודה, ותואר – מסיימת.

פרט (ב) **עֲבַרְתָּ מִתְּנָה** (להניח משהו) ולא עבודת סילוק (לעקור משהו), ואין בכלל אלא מה שיש בפרט או חיוב הזר יהיה על עבודה שחלים בה שני התנאים

וְעַבְדְּתָם – אתנח, ע"פ **בבלי יומא כד,א** הגביל חיוב זר במיתה רק לעבודות הנחה שהן גם עבודות מסיימות בין בקה"ק, בין מחוץ לו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דורנא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר ליימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4 ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ליימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

עבדת מתנה – מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבע, ארבע עבודות שמנה רב לגבי המזבח, ועוד עבודה שמונה רבי יוחנן המתחילה בתרומת הדשן ומסתיימת בסידור (מתן) שני גזרי עצים על המערכה על המזבח. **לכל-דבר המזבח**
עבדת מתנה – מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבע, חמש או שש הזאות בקדש ובקה"ק זה **ולמבית לפרכת**

(א) **לכל-דבר המזבח ולמבית לפרכת** – דרגא תביר מרכא טפחא, תבנית מלמדת על כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא (כאן עבודת זר בבית המקדש), ועל כל פרט חלה אותה הלכה, או אותו ענין. אשר נברר אותם.
(ב) **ולמבית לפרכת** – מרכא טפחא, כיתור לרבות על הפשט של עבודת זר בקדש הקדשים את העבודה בקדש (בבלי יומא כד, ב ד"ה בעי רבא: עבודת סילוק בהיכל מהו? מכאן ליימוד ששני התנאים לחיוב זר חלים גם בקדש)
(ג) **לפרכת** – טפחא כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **ועבדתם** מאפיין שבכתוב לפניו מדובר שזר יענש על ביצוע עבודה תמה (= מסיימת)
ע"פ תבניות הטעמים (ג) מלמד על (ב) שגם בקדש זר חייב על עבודה תמה. (ב) עם האפיון שזר חייב על עבודה תמה מלמד על (א) **לכל-דבר המזבח** שגם בעבודות במזבח זר חייב על עבודה תמה. זה מבוסס על ההשערה כי התבנית דרגא תביר מרכא טפחא, מלמדת על כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא (כאן עבודת זר בבית המקדש), ועל כל פרט חלה אותה הלכה, או אותו ענין. אז אם על (ב) חלה ההלכה של זר חייב על עבודה תמה, גם על (א) תחול אותה הלכה.
הערה: אפשר כי תבנית זאת גם מתאימה לנדרש מ-**ספרי זוטא יחז**, להלן: שהכהנים נושאים עון הקדשים במקדש בין נאכלין בין שאינן נאכלים

המזבח ולמבית לפרכת – תביר מרכא טפחא, מלמדת על כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא, שעל חלקם לא חלה ההלכה או הענין, אפשר כי מדובר כאן (א) ע"פ **תוספתא חגיגה פ"ג, ה"ט** שהכל נאמנים על הקודש כל השנה ואינם נאמנים לתרומה ולתרומת מעשר וחלה פרט לימי הרגלים. (ב) ע"פ **ספרי זוטא יחז**, שהכהנים נושאים עון הקדשים (טט הכתוב ב-**במ' קרח יחא**), **תשאאו את-עון המקדש ואתה יבגדו אתה תשאאו את-עון פהנתכם** בין נאכלין בין שאינן נאכלים **וממעטים** מעון הקדשים לתרומה ולתרומת מעשר וחלה שהן בגבולין.

תוספתא מסכת חגיגה (ליברמן) פ"ג, ה"ט (גר' תורה שלמה [כב] ה"ח)
אמ' ר' נחמיה מפני מה הכל נאמנין (בתו"ש לא גר' על החטאת ואין הכל נאמנין) על הקודש (בכל ימות השנה כמבואר במשנה דנאמנים כשהת יין ושמן למזבח כל השנה) ולא על התרומה (אין נאמנים ע"ה אלא בשעת הגתות והבדים) שלא יהא כל אחד או' הריני בונה מזבח לעצמי הייני שורף פרה לעצמי (ולהכי נאמן על שמירתה), שני' (אסמכיהו על קרא) (**במ' קרח יחא**), **ואתה יבגדו ואתה תשאאו את-כהנתכם לכל-דבר המזבח**, או **לכל-דבר המזבח** (כל בניך אפילו עם הארץ **תשמרו את-כהנתכם**) יכול אף לתרומה ולתרומת מעשר וחלה (יהא ע"ה נאמן על שמירתה), ת"ל **ולמבית לפרכת**, מה מבית לפרכת מיוחד שאין לדעתן של ישראל (שאינן הכל רשאיין ליכנס שם ולידע מה בתוכו, אף קודש אינו מסור לכל, לכן ע"ה נאמן בה), יצאת תרומה ותרומת מעשר וחלה שהן (ג"א שיש) לדעתן של ישראל (מסורה בידי הכל, מנחת ביכורים (אפשר זה שם במפרש?))
קטע זה הובא כדי להסביר מהו "לדעתן של ישראל".
ספרי זוטא יחז

(**במ' קרח יחא**), **ואתה יבגדו ואתה תשאאו את-כהנתכם**, מגיד שעון הקדשים (טט הכתוב ב-**במ' קרח יחא**), **תשאאו את-עון המקדש ואתה יבגדו אתה תשאאו את-עון פהנתכם** אינו מסור אלא בידי הכהנים אין לי אלא עון קדשי קדשים קלים קדשים נאכלים קדשים שאינן נאכלין מניין ת"ל **לכל-דבר המזבח**. יכול אף תרומה ותרומת מעשר וחלה ת"ל **ולמבית לפרכת** מה בית לפרכת מיוחד דבר שאי אפשר לדעת צבור יצא דבר (טט - מיעט מעון הקדשים לתרומה ולתרומת מעשר וחלה שהן בגבולין) שאפשר לדעת צבור:

תשמרו את-כהנתכם – קדמא ואולא, ע"פ ספרי וספרי זוטא מהכתוב נדרש סדר לענין עבודה ע"פ פייס וקידוש ידיים לעבודה ולאכילת תרומה.

ספרי זוטא יחז, ... (**במ' קרח יחא**), **עבדת מתנה אתן את-כהנתכם**, מקיש **עבדת מתנה** ... ל-**כהנתכם** מה זו בנטילת ידיים או מה זו אינה אלא בקדוש ידיים ורגלים יכול אף זו לא תהא אלא בקדוש ידיים ורגלים אמרת לא זו לפי צורך העבודה וזו לפי צורך העבודה אמרו כל מי שהוא נותן תרומה למי שהוא אוכלה כמצותה מעלין עליו כאלו הוא עובד עבודה [וכהן שאוכל תרומה כמצותה מעלין עליו כאלו עובד עבודה].

ספרי במדבר פרשת קרח פיסקא קטז ... **ועבדתם**, שומע אני מעורבבים ת"ל (**במ' קרח יחא**), **עבדת מתנה אתן את-כהנתכם** מה מתנה בפייס אף עבודה בפייס: (**במ' קרח יחא**), **עבדת מתנה אתן את-כהנתכם** לעשות אכילת קדשים בגבולים כעבודת מקדש במקדש מה עבודת מקדש במקדש ידיו ואחר כך עובד אף אכילת קדשים בגבולים מקדש ידיו ואחר כך אוכל.
ועבדתם – אתנה, ע"פ **ספרי במ' קרח קטז** מגביל שלא תהא עבודת המקדש בערבויה ע"י כל כהן שירצה אלא ע"י סדר, ואפשר שרבנן קבעו פייס. פייס במעגל עשוי להיות מרומז בצורת טעם תלשא במלה **אתה** מעגל עם נקודת פתיחה.

נספח:

הערה (א): **תוספות בבלי יומא כד, א** (הגמרא אמרה) אין בכלל אלא מה שבפרט - תימה לי א"כ **לכל-דבר המזבח** למה לי כדקאמר (לוי על ההזאות) **דבר** ... **לכל-דבר** [ואפילו אם תמצא לומר ד-**לכל** מרבה הזאות שבפנים ושבמצורע מ"מ קשיא כיון ד-**לכל** משמע כללא] אדרבה לפרוך לאידך גיסא דהוה לן למימר ד-**לכל-דבר המזבח** הוה להו שני כללות הסמוכין זה לזה והטל פרט ביניהם **ועבדתם עבדת מתנה** ודונם בכלל ופרט וכלל

דוגמא למידת כלל כלל פרט (**במדבר קרח יחז**) ופדויו מן-הדשן **תפדה בערפך** כסף חמשת שקלים **בשקל הקדש עשרים גרה הוא**: ופדויו מן-הדשן - כלל **תפדה** - כלל **בערפך** - קדמא זקף-קטן בתיבה אחת - מידת מוקדם שהוא מאוחר בענין ולכל חשיב כלל כמו בכל (האם הראשון או השני בפסוק הבא) כדררשינן (**דב' דאה יז, ב**) **בכל אשור תשאול נפשך** כלל והכי אמרינן בפ' שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד:;) ובר"פ מרובה (שם דף סד.) **בכל כללא** וא"כ נרבי מכעין הפרט אפילו דבר שאין עבודה תמה ואפילו עבודת סילוק ואף על גב דלא דמי כללא בתרא לכללא קמא הא דיינינן באלו טריפות (חולין דף סז.) כי האי גוונא ונראה דשמא **בכל** ולכל לחודיה לא חשיב כללא אלא כשיש שום תיבה מפורשת מאותו ענין אצלו כמו התם דכתיב (**דב' דאה יז, ב**) **בכל אשור-תאנה נפשך**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ...; זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; תלישא-גדולה = תלסא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.6 במדבר קרח טז,א (התשע"ו)

במדבר קרח טז,ו: זאת עשו קחור לכם מחתות קרח וכל עדתו:

(1,16) זאת עשו – טפחא אתנח כתבנית "שמע ישראל" המעיד על דבקות ישראל בה' אחד. והנה פ'רש"י ... אמר להם בדרכי הגוים יש נימוסים הרבה וכומרים הרבה ואין כולם מתקבצים בבית אחד, **אנו אין לנו אלא ה' אחד**, (טט: **זאת**) – המלה ממעטת ומלמד על ה' אחד, טעמה טפחא מרבה פרטים המייצגים ה' ומכל פרט אחד רק אחד ואילו הם) ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד ...

רש"י ... הא לכס תשמיש חביב מכל, היא הקטרת החביבה מכל הקרבנות וסם המות נתון בתוכו שבו נשרפו נדב ואביהוא, לפיכך התרה בהם **(1,16) מִחֹר וְהִנֵּה הָאִישׁ אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' הוּא הַקָּדוֹשׁ**, כבר הוא בקדושתו. וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר הוא הקדוש, אלא אמר להם משה הריני אומר לכם שלא תתחייבו, מי שיבחר בו יצא חי, וכולכם אובדים:

משה רבנו התרה בפניהם הגבילו עצמכם מלהשתמש בקטורת וכך הטעים דבריו **זאת** – טפחא כשנוי וניתוק מהמלה הבאה **עשו**, רוצה לומר **אל תעשו** כי אם ת-**עשו** ואינכם ראויים אז כבר למדנו מנדב ואביהוא, ששימוש בקטורת שאינו מצווה מה' ממת, לכן התבוננו בטעם אתנח של **עשו** – בתפקיד מגביל עשיה ואל תעשו.

במדבר קרח יח,כה: וידבר ה' אל משה לאמר: מופע 61 של התוכן בתורה, צווי הלוים על תרומת מעשר להכניס, אזהרה ללוים שיקפידו על הפרשות על הסדר, כי אין נאות למשרתי ה' לנהוג שלא על הסדר כי מהוים דוגמא. ומפורט בדרשת הכתוב הבא.

במדבר קרח יח,כו,כז: [כז] ואלה הלוים תדבר ואמרתי אליהם כי יתקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם ותרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר: [כז] ונחשב לכם תרומתכם פדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב:

בבלי ביצה יג,א ... דאמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש: מעשר ראשון שהקדימו (לוי לכהן) בשבלין (רש"י: שהקדימו לתרומה גדולה (טט: הלוי נטל מע"ר לפני שהבעלים הפרישו תרומה גדולה)) - שמו טובלו לתרומת מעשר (רש"י: שם מעשר שנקרא עליו (טט: בלי הפרשת תרומה גדולה) טובלו למע"ר זה להיות טבל), ואוסרו באכילת עראי ו(עונשו)במיתה כדון טבל, עד שירים תרומת מעשר שלו, ולקמיה יהיב טעמא. (.)

- כותש למה לי? (רש"י: אי בבן לוי מוקמינן ליה, למה מוטל עליו לעשותו דגן (טט: להוציא גרעיני התבואה מן השבלים והקליפות שעוטפות הגרעינים), אי אמרת בשלמא בישראל קאי, ואסורייתא טבלא - שפיר תנא כותש דכתיב דגנך (טט: מן התורה ישראל מחוייב בפעולות אלו כי נאמר שיתן תרומה מן דגנך - ונדרש דיגנך היינו אחר פעולות הוצאת הגרעינים), ודרבנן דומיא דאורייתא תקון (טט: שאם לוי יקדים ויטול מעשר (לפני תרומה) של גרעינים בשבלים, שיעשה תרומת מעשר שלו כמו תרומת ישראל, גרעינים ללא פסולת). לימא ליה (טט: אם יאמר הלוי): כי היכי דיהבו לי - הכי יהיבנא לך (כמו שנתנו לי כך אני נוטל לך לא מנופה) - ! אמר רבא: קנסא (רש"י: על שהקדים, וגרם להערים לעבור על דברי תורה, שהמשנה סדר המעשרות עובר בלאו: **(שם' מש' כב,כח) מלאַתְךָ ודַמְעָךָ לֹא תִאָּחַר**, דהכי קאמר: לא תאחר תרומה, להקדים לה מעשר.)

(שם' מש' כב,כח) מלאַתְךָ ודַמְעָךָ לֹא תִאָּחַר בְּקוֹר בְּגֵדֵי תַמְרוּלֵי: (במ' קרח יח,ב) בל תלב יצָהר וכליחלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לך' לך נמתיים: (דב' שפ' יח,ד) ראשית דגנך תירושך ויצהרך וראשית גז צאנך תמורלך: (במ' קרח יח,כו) ואלה הלוים תדבר ואמרתי אליהם כי יתקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם ותרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר: (במ' קרח יח,כז) ונחשב לכם תרומתכם פדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב:

תניא נמי הכי: בן לוי שנתנו לו שבלין במעשרותיו - יעשה אותן גורן, ענבים - עושה אותן יין. זיתים - עושה אותן שמן ומפריש עליהם תרומת מעשר, ונותנן לכהן. שכשם שתרומה גדולה אינה ניטלת **(בבלי ביצה יג,ב) אלא (במ' קרח יח,כו) מן הגרן** ... ו-**מן היקב** (רש"י: שנגמר כולה, דכתיב דגן תירוש ויצהר (טט: **(במ' קרח יח,ב) בל תלב יצָהר וכליחלב תירוש ודגן**)), כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב.

- מחשב? הא מדידה בעי! (רש"י: בשלמא אי בישראל מוקמת לה, ובתרומה גדולה - איכא למיתני מחשב (טט: אם תאמר שהסוגיה בישראל אי מתאים לשון מחשב כי), דניטלת באומד, שתרומה גדולה לא נתנה בה התורה שיעור, דכתיב **(דב' שפ' יח,ד) ראשית דגנך**, ורבנן הוא דאמרי שיעור עין יפה ובינונית ורעה, הלכך, באומד סגי, דאי נמי לא יהיב כשיעור - חטה אחת פוטרת כל הכרי, אבל גבי לוי **(במ' קרח יח,כו) מעשר מן המעשר** כתיב (ולכן) צריך למדוד (בדיוק ולא מתאים לשון מחשב).)

- הא מני (משנה זאת בשיטת) - אבא אלעזר בן גימל היא. דתניא, אבא אלעזר בן גימל אומר: **(במ' קרח יח,כו) ונחשב לכם תרומתכם** (רש"י: בלויים כתיב) - בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה גדולה (רש"י: דכתיב **(במ' קרח יח,כו) פדגן מן הגרן**) ואחת תרומת מעשר (רש"י: דכתיב **(במ' קרח יח,כו) תרומתכם**). (ומקשיים) כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד (רש"י: כדפרישית דלא כתיב בה שיעור) ובמחשבה (רש"י: נותן עיניו בצד זה (טט: וחושב אפילו בלי דיבור שממקום זה יפריש) ואוכל בצד אחר, דכתיב **(במ' קרח יח,כו) ונחשב**, ואתרייהו קאי (טט: כי כתוב לפני שניהם), והא דקא יליף לה מתרומה גדולה - משום אומד נקט לה (מחשב באומדן דעת את כמות תרומת המעשר שיפריש).)

- כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה . גופא, אמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש: מעשר ראשון שהקדימו (לוי לכהן) בשבלין - שמו טובלו (שם מעשר עושהו טבל האסור לאכילה עד שיפריש) לתרומת מעשר (אף שלא נגמרה מלאכתן לא הגיעו לזמן חיוב בתרו"מ). מאי טעמא? אמר רבא: הואיל ויצא עליו שם מעשר (רש"י: ורחמנא אמר **(במ' קרח יח,כו) מעשר מן המעשר**: משנקרא מעשר - הזיקים לתרומתו).

(במ' קרח יח,כו) ותרמתם ממנו תרומת ה' מהפך פשטא מונח זקר-קטן, זקר-קטן מלמד על שתי דרשות שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב. **והרמתם ממנו** - משמע פשוטו שיפריש בפועל את תרומת המעשר. **דרשה (א)** לא חייב להפריש בפועל אלא במחשבת אומד של מקום וכמות מתוך הכרי. בעזרת עורך "מתבתא": הראשונים העירו שממלת **(במ' קרח יח,כו) ונחשב** לומדים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מחרף; מחרף – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שני /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחר/ים בתושב"ע"פ.

שאפשר להפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר במחשבה. ופ"ש"י שלימוד של הפרשת תרומת מעשר מהפרשת תרומה גדולה הוא לענין דין "אומד" שעליו לחשב באומדן דעת את כמות תרומת המעשר שיפריש ולא הפרשה בפועל. דרשה (ב) אמר רבא: הואיל ויצא עליו שם מעשר פי' רשב"א משמע שגם דין זה שחל המעשר בשבילים למדים מפסוק זה. לרש"י זה חיוב מן התורה ורמב"ם (הל' מעשר פ"ג, ה"ט) כתב שאם לא הפריש חייב מכת מרדות (מרבנן). אפשר כי גם כאן יוצא הכתוב מפשוטו מפני שמחייב הפרשת תרומת מעשר אף שעדיין לא נגמרה מלאכתו.

(ט: הגמרא מביאה שמועה אחרת בשם ר' שמעון בן לקיש שהלוי שהקדים את הכהן בשבילים עוד קודם שנגמרה מלאכתו והתחייבו בהפרשת תרומה, הלוי מפריש רק תרומת מעשר ממה שנטל ואינו מפריש לכהן תרומה. הבעלים יפרישו לכהן תרומה ממה שנטל וזה יהיה פחות מתרומה שהיה מפרישים אם לא היה הלוי מקדים ונטל)

אמר רבי שמעון בן לקיש: (ט: דעתו כי) מעשר ראשון שהקדימו בשבילין (לוי לכהן) - פטור מתרומה גדולה, שנאמר (במ' קרח יח, כו) והרמתם מלפני תרומת ה' מעשר מן המעשר. מעשר מן המעשר אמרתי לך, ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר (ט: אין דיון בדעת ריש לקיש שדעתו לא התקבלת).

- אמר ליה רב פפא לאביי: אי הכי, אפילו הקדימו בכרי נמי (רש"י: לתרומה בכרי שנתמרח, נפטר לוי, מהאי קרא) ! - אמר ליה: עליך אמר קרא (רש"י כדי שלא תאמר כן (ט: בא הכתוב)) (במ' קרח יח, כט) מפל' מתנתיתכם תרימו את כל תרומת ה'. (רש"י: ובלויים כתיב, ולהכי כתיב למימר דכל צד תרומה המוטלת בו - יתן)

- (שואל רב פפא) ומה ראתי (להסביר כמו שהסברת) (רש"י: רש"י מסכת ביצה דף יג עמוד ב) - דהאי כל דמריב שדית ליה אהקדימו בכרי, ואיך אהקדימו בשבילים, אימא איפכא. ?
- (עונה אביי) האי לא אדגן. והאי לא אדגן. (רש"י: האי אדגן - הקדימו בכרי - כבר נעשה דגן, ומשאב לכלל דגן חלה עליו חובת כהן, דכתיב (דב' שפ' יח, ד) ראשית דגנך, הלכך מסתברא דהאי קרא דזכותא דכהן - אכרי תשדיה.)

מניין שהכתוב עוסק גם במצב שהקדים הלוי את הכהן בשבילים קודם שנגמרה מלאכתו ואחרי שירים תרומת מעשר פטור מלתרום תרומה גדולה. נתבונן ב-(במ' קרח יח, כו) ואל-טלוגים תדבר ואתם אלקים ייתקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנתלתכם והרמתם מלפני תרומת ה' מעשר מן המעשר.

קיימתקחו – תלישא-גדולה העשויה ללמד אלפניה ולאחריה בתפקידי תלישא. כאן דרשה אחת לאחריה מחשב באומדן את המקום והכמות של הפרשת תרומת מעשר אף שלא מפריש בפועל כמו שמוסבר הדרשות על והרמתם מלפני תרומת ה'. דרשה שניה אלפניה, אפשר באה ללמד על הגריעה מכמות התרומה שמקבל הכהן אם הלוי הקדימו בשבילים. הסבר משולב כלהלן.

קיימתקחו מאת בני ישראל – תלישא-גדולה קדמא ואולא, קדמא ואולא מלמד על סדר תקין של הפרשות. כאשר אין לוי מקדים בשבילין, הישראל גומר את מלאכת הדיגון עד לכרי. מפריש תרומה גדולה שעליה רומת תלישא-גדולה בתפקיד אומדן של עין טובה אחד מארבעים, עין בינונית אחד מחמישים, עין רעה אחד מששים. אחר מפריש את המעשר ללויים, ואז מצווים הלויים והרמתם מלפני תרומת ה' מעשר מן המעשר.

אבל אם הלוי הקדים ליטול בשבילים לפני גמר מלאכתו כמרומו בטעם קדמא של אשר ועשה נגד מה שהזוהר במלת תדבר בלשון קשה, מה שעשה עשוי, וגרע חלק הכהן בתרומה (אף-על-פי שכמות התרומה היא מרבנן) ומעידה תבנית הטעמים זרקא סגול של ואל-טלוגים תדבר ואתם אלקים שגרע חלק הכהן ואינו ראוי אבל נעשה.

במדבר קרח יח, כו: ונחשב לכם תרומתכם פדנן מן-הגזרן וקמלאה מן-היקב: במדבר קרח יח, כח: כן תרימו גם אתם תרומת ה' מפל' מעשנתיתכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם מלפני תרומת ה' לאהרן הכהן:

רלב"ג (במ' קרח יח, כו) ונחשב לכם תרומתכם פדנן מן-הגזרן וקמלאה מן-היקב: - רוצה לומר, שהם דברים שנגמרה מלאכתם, אבל לא יתרומו שבלים על החטים, וזיתים על שמן; כמו העניין בתרומה שמפרישין ישראל לתת לכהנים, שהיא דבר שנגמרה מלאכתו. (במ' קרח יח, כח) ולפי שכבר צוה אותם בזה המאמר (ט: ב-(במ' קרח יח, כו)) להפריש תרומת מעשר אחר שנגמרה מלאכתו, והיה לחושב שיחשוב, שאם לקח הלוי מישראל מעשר ראשון קודם שנגמרה מלאכתו, שלא נתן עדיין הישראל תרומה גדולה לכהן - שכבר יפטר הלוי כשיתן לכהן תרומת מעשר לבד, ויפטר מתרומה גדולה, אמר (במ' קרח יח, כח) כן תרימו גם אתם תרומת ה' וגו' - רוצה לומר, שלא תחשבו שאינכם מחוייבים בתרומה גדולה לפי שאתם לויים ולא חייבה אתכם התורה בה, כי בודאי גם כן מחוייבים להפרישה אחר שלא הופרשה ביד הישראל, ונגמרה מלאכת הפירות ההם בידכם, ותתנו התרומה לאהרן הכהן. ולפי שהתרומות הם בכללם לאהרן ולבניו, כמו שנבאר במה שקדם (במ' קרח יח, ח), הנה אין ראוי שנבין מזה המקום שלא יתנו הלויים זאת התרומה כי אם לכהן גדול, אבל נבין מזה שהוא קודם לבניו, כמו שביארנו במה שקדם (וי' ז, לד). וכבר למדו רבותינו ז"ל מזה (ספ"ב קכא), שאין ראוי לתתה כי אם לכהן חבר, כמו העניין באהרן, לא לכהן עם הארץ. וזה באמת דבר ראוי לכל המתנות, כאמרו "לתת מנת הכהנים... למען יחזקו בתורת ה'" (דה"ב לא, ד), ויתבאר מזה שהמחזיקים בתורת ה' הם אשר יש להם 'מנת' כמו שאמרו ז"ל (סנה' צ, ב).

במדבר קרח יח, ח: וידבר ה' אל-אהרן ואלי הנה נתתי לך את-משמרת תרומתך לכל-קדשי בני ישראל לך נתתם למשחה ולבנייה לחק-עולם: סדר קדימה מומלץ למתן (מתנות כהונה בכלל) ותרומה ותרומת מעשר כנלמד כאן.

וידבר ה' אל-אהרן – מונח זרקא מונח סגול, כעין מוסיף מעין הענין על הענין. צ"ע בני ישראל – מקף תלשא, תלשא בתפקיד בעל בחינה נעלה (כעין מחיצה), ממליץ לבני-ישראל לתת מתנות כהונה בסדר קדימה המרומז ב-לך – קדמא, כהן הגדול (בעל בחינה נעלה) קודם לכהנים הפשוטים, כהן חבר קודמים לכהן עם הארץ.

נתתם למשחה ולבנייה – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים (אלו כל הכהנים) הקשורים לענין קבלת (מתנות כהונה בכלל) ותרומה ותרומת מעשר כנלמד כאן. מדאורייתא כל כהן מקבל מתנות כהונה ככלל) ותרומה ותרומת מעשר כנלמד כאן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל') כי במצוות האמנותי – ההלוי ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשס"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבו; מהפך פשטא – מרצא מפשט; מרצא = מאריך, רבו; דרגא – מוצא; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שני ו/או רבו ו/או מתפשט; מרצא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרצא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרצא טפחא – קבוצה שמממטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבו, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.7 במדבר קריח טו,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)

במדבר בהעלתך ח,כה: ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד:

במדבר בהעלתך ח,כו: ושרת את אחיו באהל מועד לשמור משמרת עבדה לא יעבד ככה תעשה ללויים במשמרתם: פ

בפסוק (במ' בהע' ח,טי) ואתנה את הלויים נתנים לאשרו ולבניו מתוך בני ישראל למדנו על תפקיד הלויים כמשוררים (שירת הלויים) בפה ובכלי נגינה במשכן ובמקדש. מתוך כך עולה נושא חובות וזכויות הלויים בקשר לעבודתם במקדש.

פוסק ה-[רמב"ם כלי המקדש פ"ג,הח"ח] זה שנאמר בתורה בלויים (במ' בהע' ח,כה), ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה אינו אלא בזמן שהיו נושאים המקדש ממקום למקום, ואינו מצוה נהגת לדורות, אבל לדורות אין הלוי נפסל בשנים ולא במומין אלא בקול שיתקלקל קולו מרוב הזקנה יפסל לעבודתו במקדש, וראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה אבל יהיה מן השוערים.

ה-[כסף משנה] (מכוון הקורא למקור פסיקת רמב"ם) זה שנאמר בתורה בלויים וכו' אבל לדורות אין הלוי נפסל בשנים ולא במומין אלא בקול. בספ"ק (בסוף פרק קמא) דחולין (שם דף כ"ד):

כך נאמר ב-[בבלי חולין כד, א] ת"ר: כהן משיביא שתי שערות עד שיוקין כשר לעבודה, ומומין פוסלין בו; בן לוי מבן שלשים ועד בן חמשים כשר לעבודה, ושנים פוסלין בו; במה דברים אמורים - באהל מועד שבמדבר, אבל בשילה ובבית עולמים אין נפסלין אלא בקול. א"ר יוסי: מאי קרא (איזה הוא המקרא שמוכיח זאת)?

[בבלי חולין כד, ב] (דה"ב ה, ג) ויהי קאחד למחצצרים ולמשכרים להשמיע קול-אחד: עד שיוקין. עד כמה? אמר

רבי אלעא אמר ר' חנינא: עד שירתת. רש"י (דה"ב ה, ג) ויהי קאחד - אפילו זקנים במשמע. קול-אחד - שצריכין לבשם את קולם שיהא נראה כקול אחד. שירתת - ידי ורגליו רותתין מאין כח (טט: אפשר שזה מלמד גם על קול לא יציב).

(במ' בהע' ח,כו) ושרת את אחיו - קדמא ואלא מרמז ללמוד בפסוק כעין כלל ופרט בנושא שרות הלויים כאשר רחמנא ליצולן כשרם פוחת, או קולם מתקלקל, או הם בעלי מום, או אינם בריאים ועוד מגבלות. אפשר כי הפרטים נמצאים בתוכן הפסוקים (במ' בהע' ח,כה) -

כו) כנידון ב-[ספרי פיסקא סג] (במ' בהע' ח,כה) המקשר בין (במ' בהע' ח,כה) ולא יעבד עוד ובין (במ' בהע' ח,כו) ושרת את אחיו באהל מועד

[ספרי פיסקא סג] (במ' בהע' ח,כה) ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה, שומע אני מכל עבודה במשמע ת"ל ולא יעבד עוד

(במ' בהע' ח,כו) ושרת את אחיו באהל מועד מלמד שחזור לנעילת שיערים ולעבודת בני גרשום (צ"ע כי נאמר ב-[במ' בהע' ח,כו] שנסאו יריעות, מכסים, מסכים, קלעים או לכאורה לא אמורים לחזור לנשיאתם?) ר' יהודה אומר הואיל ואמרה תורה יעבוד (האם הכוונה ל-[במ' ג,ז] לעבד?) ואמרה (במ' בהע' ח,כה) ולא יעבד עוד אני למדתי שהעובד בשלשים אינו עובד בעשרים וחמשה כך הכהן לא יעבוד בעשרים

וחמשה ת"ל (טט: על הלויים) (במ' בהע' ח,כה) ולא יעבד עוד.

[התורה"מ יב] (במ' בהע' ח,כה) ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד: (במ' בהע' ח,כו) ושרת את אחיו, יש הבדל בין עבודה לשרות שעבודה הוא מה שיש בה יגיעה והשרות אין בו יגיעה אבל גם דבר שאין בו יגיעה רק שהוא עבודת ה' מיוחד

בפ"ע קרוי עבודה, וע"כ ממ"ש (במ' בהע' ח,כו) ושרת את אחיו ידעינן שחזור לנעילת שיערים ולעבודת בני גרשון היא מלאכה שאין בה יגיעה ואינה עבודה בפני עצמה רק מסייע את אחיו, לאפוקי מלאכת השיר הגם שהיא מלאכה שאין בה יגיעה היא עבודה חשובה בפני עצמה ונכלל בכלל (במ' בהע' ח,כו) ויעבדה לא יעבד, ורש"י ז"ל כתב שחזור לעבודת השיר ג"כ ולא כן דעת הספרי, והרמב"ן הביא ראיה ממ"ש בחולין יכול אף בשילה ובית עולמים ת"ל (במ' נשא ד,מז) לעבד עבדת עבדה ועבדת משא לא אמרתי אלא בזמן שעבודה בכתף והרי עבדת עבדה היא השיר כמ"ש רש"י שם א"כ אף לשיר נפסלו בזמן שהעבודה בכתף עיין שם.

ריב"שור ובעלי התוספות מסבירים את נושא (במ' נשא ד,מז) פליהפא לעבד עבדת עבדה באופן המרחיב מאד את עבודת הלויים.

(במ' נשא ד,מז) מבן שלשים שנה נמעה ועד בן חמשים שנה פליהפא לעבד עבדת עבדה ועבדת משא באהל מועד:

[רבי יוסף בכור שור] (מז) עבדת עבדה - שיר, שחיטה, הפשט וניתוח, שהיא עבדה להכהנים; וזה היו עושים בני עשרים וחמש. ועבדת משא - שהיו עושים בני שלשים.

[דעת זקנים מבעלי התוספות] (במ' נשא ד,מז) לעבד עבדת עבדה. ו-[הדר זקנים] (במ' נשא ד,מז) עבדת עבדה. שחיטה הפשט ונתוח שהם עבודת הכהנים וזה היו עושים הלויים כדכתיב בעזרא וכן בדברי הימים. וגבי פסחו של חזקיהו שהיו לויים מפשיטין.

ובערכין דריש איזהו עבודה שצריכה עבודה עמו הוי אומר זה שיר שאין עושין הלויים שיר אלא בשעת נסכים:

פליהפא - מקף כרב-מצב עבודת הלויים, (א) משורר; (ב) עושה עבודת כהנים המותרת ללויים !!! וזה לא נכלמד בפר' בהעלתך שלוי אסור בעבודת כהנים בכלל; (ג) משא. פליהפא - רביעי, אפשר שאלו ארבע עבדות עבדה עבדה שחיטה הפשט ונתוח ושיר בשעת נסכים. לעבד - קדמא, לויים הבאים ל-(א), (ב) מקדימים לבא מגיל 25 שנה ע"פ (במ' בהע' ח,כה) אפשר ללמוד כל המלאכות ולעשות ע"פ הנאמר כאן. וע"פ [רמב"ן] (במ' בהע' ח,כה) ... חזר דוד למנותם מבן עשרים, לצורך הבית כשנבנה. בני 30 למשא בכתף. (במ' נשא ד,מז) לעבד - קדמא עבדת עבדה ועבדת משא - דרגא תבר מרצא טפחא, כעין קבוצת פרטים לעבודות הלויים הקשורים לנושא עבדת עבדה, שעל כל אחד חלה אותה הלכה. ע"פ [רמב"ן] (במ' בהע' ח,כה) כל הלויים (מגרשון, קהת ומררי) היו כשרים ל-עבדת עבדה היינו ארבע העבודות שמנו ריב"שור ובעלי התוספות.

אבל לגבי עבודת השירה נסביר ע"פ [רמב"ן] (במ' בהע' ח,כה) עד שנבנה הבית היה להם (למשפחת קהת) משא בכתף ולא היו ממנים בשיר אלא בראויים למשא. ורק על קהת חלה פרישת הלויים בגיל חמשים שנה, לפי התורה"מ ע"פ הספרי ורמב"ן בזמן שעבודה בכתף והרי עבדת עבדה היא השיר כמ"ש רש"י שם א"כ אף לשיר נפסלו בזמן שהעבודה בכתף.

ואפשר כי על כך מלמדת תבנית הטעמים של (במ' נשא ד,מז) עבדה ועבדת משא - תבר מרצא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, הקשורים לנושא, כאן פרישת הלויים בגיל חמשים שנה, שעל חלק מהם לא חל איזה שהוא ענין בקשר לנושא. היינו משפחת גרשון ומשפחת מררי גם עד שנבנה הבית לא היו במגבלת חמשים שנה, ומשנבנה הבית לא פרשו כל הלויים מעבודת השירה בגלל גיל, אלא נפסלים רק אם לא יכולים (דה"ב ה, ג) להשמיע קול-אחד כפ' [רש"י בבלי חולין כד, ב].

ודרכו של [אלשיך] מתאימה לתבנית טעמים ללמד שכל עבודות הלויים שוים בחשיבותן לה'

[אלשיך] (במ' נשא ד,מז) ד"ה כל הפקדים פליהפא לעבד עבדת עבדה ועבדת משא, כלומר אלו ואלו שוים, כמשא בכתף כעבודת עבודה. וגם באהל מועד, כי כלם יחשבו לענין השכר כעושים מלאכה באהל מועד. גם שבני מררי לא היתה עבודתם באהל מועד כמדובר למעלה. ועל כן עשה סך הכל, ואמר (במ' נשא ד,מז) ויהיו פקדיהם שגמנת אלפים נחמש מאות ושגמנת: וזה מתאים לפתיחה (במ' נשא ד,מז) מבן - קדמא ללא אולא בתפקיד כעין כלל הצריך לפרט והפרטים שעברנו עליהם מלמדים על ארבע עבדות עבדה שכל הלויים שוים בהם אם הם מתאימים לעשותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

שכר הלויים חלף עבודתם במקדש: [בבלי בכורות לב, ...] וכן בן לוי שבא לקבל דברי לוייה, וכהן שבא לקבל דברי כהונה חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו, שנאמר (וי' צו ז, לג) המקריב את־זבחים השלמים וגו' העבודה המסורה לבני אהרן - כל כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה.

ויקרא צו ז, לג: המקריב את־זבחים השלמים ואת־חלב מבני אהרן לו תהיה שוק הדין למנה: במדבר קרח יח, כא: ולבני לוי הנה נתתי כל־מעשר בישאל לנחלת חלף עבדתם אשר־תם עבדים את־עבדת אהל מועד:

במדבר קרח יח, כב: ועבד הלוי הוא את־עבדת אהל מועד והם ישאו עונם חקת עולם לדירתכם וכתוד בני ישראל לא ינחלו נחלה: דברים עקב יח, יח: קצת ההוא הקדיל הו את־שכב הלוי לשאת את־ארונו בריתה לעמד לפני ה' לשרתו ולקברו בשמו עד היום הזה: במדבר קרח יח, לא: ואכלתם אותו (מעשר ראשון) בכל־לקיחם ואתם יביתכם פירשך הוא לכם חלף עבדתכם באהל מועד:

בן לוי גליון הש"ס מפנה להלכה שפסק [רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג, ה"א] זרע לוי כולו מובדל לעבודת המקדש שנאמר (דב' עקב יח, כב) קצת ההוא הקדיל הו את־שכב הלוי, ומצות עשה להיות הלויים פנויים ומוכנין לעבודת המקדש בין רצו בין שלא רצו שנאמר (במ' קרח יח, כב) ועבד הלוי הוא את־עבדת אהל מועד, ובן לוי שקבל עליו כל מצות לוייה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולו.

הרמב"ם מבוסס על [ספרי במדבר קרח פיסקא קיט] (במ' קרח יח, כב) ועבד הלוי הוא למה נאמר לפי שהוא אומר (במ' קרח יח, לא) חלף עבדתכם אשר הם עובדים שומע אני רצה יעבוד לא רצה לא יעבוד ת"ל (במ' קרח יח, כג) ועבד הלוי הוא בעל כורחו. (במ' קרח יח, כג) ועבד הלוי למה נאמר לפי שהוא אומר (במ' קרח יח, כא) ולבני לוי הנה נתתי וגו' אין לי אלא שנים שהמעשרות נוהגין בהם, שמיטין ויובלות (שיקבלו מעשר ראשון) מנין ת"ל (במ' קרח יח, כג) ועבד הלוי הוא. ר' נתן אומר הרי שלא היה שם לוי שומע אני יעבוד כהן והדין נותן ומה אם במקום שלא כשרו לויים כשרו כהנים כאן שכשרו לויים אינו דין שיכשרו כהנים (שגם הם משבט הלוי) ת"ל (במ' קרח יח, כג) ועבד הלוי הוא: (במ' קרח יח, כג) והם ישאו עונם אמרת ישראל לא ישאו עון לויים אבל כהנים ישאו עון לויים ת"ל (במ' קרח יח, כג) והם (הלויים) ישאו עונם.

[ספרי זוטא] (במ' קרח יח, כב) ... אבל בן לוי שאמר אי אפשר לא ליטול מעשר ולא לעבוד עבודה יכול שומעין לו ת"ל (במ' קרח יח, כג) ועבד הלוי הוא מגיד שמעבידין אותו בעל כרחו:

[כסף משנה הל' כלי המקדש פ"ג, ה"א] זרע לוי כולו מובדל לעבודת המקדש וכו'. פשוט הוא. ומ"ש ומ"ע להיות הלויים פנויים ומוכנים לעבודת המקדש בין רצו בין שלא רצו בסיפרי פרשת קרח שומע אני אם רצה יעבוד אם לא רצה לא יעבוד תלמוד לומר (במ' קרח יח, כג) ועבד הלוי בעל כרחו:

ומה שכתב ובן לוי שקיבל עליו כל מצות לוייה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולו. בפרק עד כמה (בכורות ל':) ופירש"י דברי לויים לשורר ולשרת ולהיות שוער (גירסתנו ברש"י ולהיות שומר ונראה לי דתרווייהו איתנה):

(במ' קרח יח, כג) ועבד הלוי – קדמא ואולא מרמז שיש בכתוב כעין כלל מלמד, ואפשר שהוא הכלל הנאמר ב-[בבלי בכורות לא, מתני' ...] זה הכלל: החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו. ובהיקש המרומז בתבנית הטעמים של (במ' קרח יח, כג) חקת עולם לדירתכם וכתוד בני ישראל – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים (כאן אתנה ... סלוק), אפשר מקור להיקש הנגלמל ב-[בבלי בכורות לא, אבל חכמים אומרים חשוד על המעשר חשוד על השביעית, ומאן חכמים – רבי מאיר היא, דאמר: חשוד לדבר אחד – הוי חשוד לכל התורה כולה. ושאר החשדות שנידונות בגמרא הזאת.

(במ' קרח יח, כג) הווא – רביע, אפשר ארבעה סעיפים בהסכם העבודה של הלויים: (א) חיב לעבוד גם בעל כרחו [ספרי במדבר קרח פיסקא קיט] (במ' קרח יח, כג) ונראה לבאר הנאמר והם (הלויים) ישאו עונם, היינו אם הלויים לא יעבדו לפי הסכם העבודה המבואר לעיל. וכן ב-[ספרי זוטא] (במ' קרח יח, כב) ... אבל בן לוי שאמר אי אפשר לא ליטול מעשר ולא לעבוד עבודה יכול שומעין לו ת"ל (במ' קרח יח, כג) ועבד הלוי הוא מגיד שמעבידין אותו בעל כרחו:

עיינ [תרגום המיוחס ליונתן] (במ' קרח יח, כג) ויפלהו לויא הינון נת פולסן משפן זמנא והינון יקבלון נת חוביהון אין לא מזדקרוין בפולסנהון קיים עלם לדריכוון ובגו בני ישראל לא יחסנון אהסנא:

[כתו יונתן] (תרגום לתרגום) (במ' קרח יח, כג) ויעבדו הלויים הם את־עבדת אהל מועד והם ישאו עונם אם לא נזהרים בעבודתם חק עולם לדורותיכם וכתוד בני ישראל לא ינחלו נחלה: ונראה לבאר כוונת התרגום "אם לא נזהרים בעבודתם" מטעם טפחא במלת (במ' קרח יח, כג) והם בתפקיד שנוי היינו כפי ביאורינו שלא עבדו או שהלוי שינה ולא ביצע תפקידו כראוי.

וזה שונה מפ' [רש"י] (במ' קרח יח, כג) והם – הלויים ישאו עונם של ישראל, שעליהם להזהיר הזרים מגשת אליהם: תפקיד הזהרה הוא חידוש על הנאמר ב-[במ' בהע' ח"ט] ולא יתה פבגי ישראל לגף בגשת בגי ישראל אליהם:

(ב) העובד זוכה במעשר ראשון [ספרי במדבר קרח פיסקא קיט] (ג) גם אם אין מעשר חייב לעבוד כגון בשנת שמיטה ויובל [ספרי במדבר קרח פיסקא קיט] (ד) לפי [בבלי בכורות לב, ...] בן לוי שבא לקבל דברי לוייה, ... חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו, (חייב להיות מוכן לעבוד כל עבודה שתוטל עליו).

האם לוי בעל מום או חולה או פרש לגימלאות זכאי לקבל מעשר ראשון? עיון ב-[התוה"מ (מלב"ס) ג] (במ' קרח יח, כא) חלף עבדתם, מבואר שרק בעת שעובדים ולקמן (סי' עב) מבואר שאינו ממעט רק אם אינו מודה בעבודה, כי כבר בארתי (משפטי סי' יח) שנקרא בשם עובד כ"ז שהוא משועבד לעבודה אף אם חלה ולא עבד, רק אם פרק עול כגון עבד הבורח לא נקרא עובד, וכ"ז שהוא מודה בעבודה נקרא עובד: לכן פשוט שזכאי לקבל להנות ולאכל מעשרות.

(במ' קרח יח, כא) חלף עבדתם אשר־תם עבדים – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מלמד על שני ליימודים בכתוב, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד מן הלימודים יוצא מפשט הכתוב שלפיו רק העובד בפועל זוכה למעשרות, וקא משמע לן שהמודה בעבודה כולה על כל פרטיה אף על פי שאינו יכול לעבוד מכל סיבה שהיא זוכה במעשרות.

אשר־תם – מקף כרב-מצב דעת הלוי (א) המודה בעבודה זוכה לקבל מעשרות (ב) לוי שאינו מודה בעבודה אינו מקבל מעשרות אפשר שהלימוד השני מרומז בכתוב אשר־תם – מונח, כעין מרבה מצב שיש מספיק לויים לעבוד ואין צורך בעבודת כולם, בכל זאת זכאים לקבל מעשרות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"י) כי במצוות האמנותי – ההלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מוציא מפשט – מרכא; מרכא – רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שני ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

אפשר כי תבניות הטעמים הבאות של פסוק **(במ' קרח יז, כח)** מרמזות לברור פרטים בפסוק **(במ' קרח יז, ז)**.
[כח] פל הקרב ו הקרב אל-משכן ה' – מונח דרגא פסק תביר מרכא טפחא, **פל** – מונח מרמז שאפשר שיש יותר מלימוד אחד בסדרת הטעמים שאחרי, אפשר שזה לענינים שונים.

(רש"י [כח] פל הקרב ו הקרב וגו' - אין אנו יכולין להיות זהירין בכך ; כלנו רשאין ליכנס לחצר אהל מועד, ואחד שיקריב עצמו יותר מחברו ויכנס לתוך האהל, ימות (טט: ע"פ רש"י הקרב ו הקרב מלמד על מרחק לא ידוע). האם תמננו לגנע - שמא הופקרנו למיתה?! ודומה לו פי' **[ר' יוסף בכור שור] פל הקרב ו** - ולא פירש היכן **קרב**; וכפל פירושו: **הקרב אל-משכן ה'**. **האם תמננו לגנע - כי כל העם אינם זהירים וזריזים שלא ליקרב אל-משכן ה'**, וימותו בכל יום !

נסביר את הלימוד מטעם מונח של מלת **[כח] פל** – מונח **הקרב ו הקרב אל-משכן ה'** מונח מרמז סדרת הטעמים שאחרי יס להתחס אליה פעמים אחדות (אפשר לענינים שונים). נשלב את **[רמב"ם הלכות ביאת המקדש פ"ט] [הט"ו]** נמצאו כל הפסולין לעבודה שמונה עשר ואלו הן: העובד ע"ז, הזר, בעל מום, הערל, הטמא, טבול יום, מחוסר כפורים, האונן, השכור, מחוסר בגדים, יתר בגדים, פרום בגדים, פרוע ראש, שלא רחץ ידים ורגלים, היושב, מי שיש בין ידו ובין הכלי דבר חוצץ, מי שיש בין רגלו ובין הארץ דבר חוצץ, מי שעבד בשמאלו, כל אלו פסולין לעבודה ואם עבדו חללו, חוץ מפרוע ראש וקרוע בגדים והשוחט לע"ז בשוגג, שאם עבדו עבודתן כשירה. סליקו להו הלכות ביאת המקדש.

ונוסיף עליו (א) הקרב לעזור בשמירה, (ב) הקרב לעזור ללוים בנשיאת כלי המשכן, (ג) אפשר שגם לוי הקרב לשמירה או נשיאה שאינה שלו, (ד) בעלי מום מהכהנים לעבודה, כהנים בלא רחיצת ידים ורגלים (ה) בעלי מומים מהלוים לנשיאה או אולי גם שירה ושמירה. אפשרות זאת נתמכת בפ' **[רשב"ם] [זי, כז] אבדנו - (טט-כמו) "ויאבדו מתוך הקהל" (במ' טז, לג)**. אם כן **(במ' קרח יז, כז) פלנו** אובדים מדי יום ביום; כיצד? **(זי, כח) פל הקרב ו הקרב** - כל איש ואיש אשר **קרב אל המשכן** לשומרו או אל כלי המשכן עם הלוים, **ימות**, שעדין לא התרה כם הקדוש ברוך הוא, שעדיין לא נכתב **(במ' קרח יז, ז)** **והזר הקרב יומת**. ולכך הוא מזהירם בפרשה זו: **(במ' קרח יז, ז) וזר לא-יקרב אליכם, (במ' קרח יז, ז) והזר הקרב יומת - שמכאן ואילך לא יקרבו כלל, ולא ימותו. שאפילו בפרשת (וי אמר כא, א) אמר אל-הפגנים, שכתוב שם (וי אמר כא, ז) דבר אל-אחרון לאמר איש מנרעה לדלתם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב להם אלקייו; שם לא פסל אלא בעלי מומים, אבל זרים לא פסל. ומה שפסל בפרשה שלאחריה (וי אמר כב, ג) אמר אליהם ... פל-איש אשר יקרב מפל-זרעכם אליהם וישא אשך יקדישו בני-ישראל לה' וטמאתו עליו, באוכל בטומאת הגוף מדבר; אבל בעבודת זרים במשכן ובכליו לא ראינו עדיין חיוב מיתה.**

(במ' קרח יז, כח) הקרב ו הקרב – פסק, אפשר שמבחינן בין קריבות והעונשים (א) קריבות של אנשים שונים (ב) קריבות לעבודות שונות. חז"ל ב-**[בבלי יומא כד, א]** למדו מ-**(במ' קרח יז, ז) עבדת מנהגה אתו את-הנהגתם והזר הקרב יומת**; שאין הזר חייב מיתה אלא על עבודה תמה. והשאלה הנשאלת היא מניין שיש חילוקים בחיוב הזר. הלא התורה סותמת באמרה **(במ' קרח יז, ז) והזר הקרב יומת**: אפשר כי טעם פסק בפסוק **(במ' קרח יז, כח) פל הקרב ו הקרב אל-משכן ה' ימות** מבחינן בין סוגי הקריבות וזה הביא את חז"ל לדרוש את מילת **(במ' קרח יז, ז) ועבדתם** כשתי מלים "עבודה תם" היינו עבודה המסיימת סדרת עבודות. ובסיכום זר חייב על עבודת הנחה שהיא גם עבודה מסיימת.

הקרב ו הקרב – פסק, **[בבלי סנהדרין פד, א]** זר ששימש במקדש. תניא, רבי ישמעאל אומר: נאמר כאן **(במ' קרח יז, ז) והזר הקרב יומת**, ונאמר להלן **(במ' קרח יז, כח) פל הקרב ו הקרב אל-משכן ה' ימות**, מה להלן **בידי שמים** (רש"י ד-250 איש דקרח בשרופים) אף כאן **בידי שמים**, רבי עקיבא אומר: נאמר כאן, **(במ' קרח יז, ז) והזר הקרב יומת** ונאמר להלן **(דברים יג) והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת**, מה להלן **בסקילה** - אף כאן **בסקילה**. רבי יוחנן בן נורי אומר: מה להלן (רש"י – בנביא שהדיח) **בחנק** - אף כאן **בחנק**. במאי קמפלגי רבי ישמעאל ורבי עקיבא? רבי עקיבא סבר: דנין יומת מיומת ואין דנין יומת מימות (טט - **במ' קרח יז, כח**), ורבי ישמעאל סבר: דנין הדיוט מהדיוט (טט – לכן מיתה בידי שמים), ואין דנין הדיוט מנביא. - ורבי עקיבא: כיון שהדיח - אין לך הדיוט גדול מזה. במאי קמפלגי רבי עקיבא ורבי יוחנן בן נורי? - בפלוגתא דרבי שמעון ורבנן. דתניא: נביא שהדיח - בסקילה, רבי שמעון אומר: בחנק. - הא אנן תנן, רבי עקיבא אומר: בחנק! - תרי עקיבא אומר: בחנק! רבי עקיבא, מתניתין רבי שמעון ורבי עקיבא, בריתא רבנן ורבי עקיבא. הדרן עלך אלו הן הנשרפין.

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) במדבר פרשת קרח דף קטז עמוד ב] (במ' קרח יז, כח) פל הקרב ו הקרב. שתי קריבות. ומה לויים קורבים על קרובתם אל משכן ה' כל שכן שאר שבטים: **[ילקוט שמעוני תורה פרשת קרח רמז תשנד] (במ' קרח יז, ז) והזר הקרב יומת**, לעבודה, או לעבודה ושלא לעבודה, אמרת ומה (כה) בעל מום שלא ענש בו מיתה לא ענש בו אלא לעבודה זו שענש בו מיתה אינו דין שלא יענש בו אלא לעבודה, הא מה ת"ל **(במ' קרח יז, ז) והזר הקרב יומת**, לעבודה, והזר הקרב יומת, אפילו עבד בטהרה, או אינו אלא כשעבד בטומאה, אמרת אם הנכנס בטומאה שלא לעבוד חייב, קל וחומר לעובד, ומה ת"ל **(במ' קרח יז, ז) והזר הקרב יומת** אפילו עבד בטהרה יומת רבי שמעון אומר נאמר כאן יומת ונאמר להלן (בנביא מדיח) מות יומת מה יומת האמור להלן סקילה אף יומת האמור כאן סקילה, רבי יוחנן בן נורי אומר נאמר כאן יומת ונאמר להלן יומת מה יומת האמור להלן בחנק אף יומת האמור כאן בחנק, **(במ' קרח יז, ז) והזר הקרב יומת** עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר זור לא יקרב וגו', **(במ' קרח יז, ז) והזר הקרב יומת** מיתה בידי שמים, רבי עקיבא אומר אף מיתת בית דין שנאמר ונוקב שם ה' מות יומת, אמרו לא מן השם הוא זה (אין ללמוד מן מקלל ה' לקריבה למקדש וקדשו) אלא משום שנאמר **(במ' קרח יז, כח) פל הקרב ו הקרב אל-משכן ה' ימות**

[כח] הקרב ו הקרב אל-משכן ה' – דרגא תביר מרכא טפחא, תבנית הטעמים מרמזת לשתיים או שלוש הלכות. הלכה (א) **אל-משכן ה'** – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אפשר שזאת הלכה לשעתו כאשר עדיין לא הוזהרו, וכולם היו רשאין ליכנס לחצר אהל מועד, מיתה לכל אחד מהעם כי אינו זיהר מספיק בקשר למשכן ה'. אבל **לדורות הלכה (ב) [כח] הקרב ו הקרב אל-משכן ה'** – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, שעל כל אחד חל אותו ענין או הלכה. אפשר זה על עבודת מתנה שהיא גם עבודה תמה (מסיימת) שזר שיעשנה יומת בידי שמים. **לדורות הלכה (ג)** אפשר כי **[כח] הקרב ו הקרב אל-משכן ה'** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, שעל על חלקם לא חלה הלכה (ג) זר העושה עבודה שאינה עבודת מתנה ואינה עבודה מסיימת אינו במיתה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תשפ"ג: **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשט** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרנא** – מצרף; **תכיר** – מחלק, ממצט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תכיר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תכיר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תכיר מרכא טפחא** – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זרנא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

העם, וטעם טפוחא של **ויבליקם** בתפקיד שנוי ורביי ומרבה מבני לוי לכלל ישראל שזכות גאולת ר"ב נ"ק היא של כלל ישראל. כגון:
 ניצוץ קדוש (**במ' בהע' יא, כא**) **רנלי העם** = משי"ח ונשמתו שורש ל- **שש-מאות אלף רנלי** נשמות כלליות שלמות קומת ישראל.
 ניצוץ קדוש (**בר' וישלח לג, א**) **קא נעמו** = תנ"א = ר'מאי"ר = ב"א בצ"ל (עשו) ועמו תורה שבעל-פה.

(במ' קרח טז, א) פי כל-העדה פלם קדשים

כל-העדה – מקף ברור בין משמע עדה כמנין של עשרה אנשים כמו עדת עשרה המרגלים ובין הלימוד כאן במשמע כלל ישראל **[תורה שלמה מב]** כל העדה עמדו על הר סיני ושמעו אנכי וענו שפה אחת (**שמ' מש' כד, ז**) **ונאמרו פל אשיר דבר ה' נעשגה ונשמע**: והשרה שכירתו הקב"ה ביניהם, שנאמר (**שמ' תר' כה, ח**) **ונעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם**: (**מדרש**).
 ובהסבר ל-**[תו"ש מב]** מוסיף מ-**[המדרש הגדול]** שאמרו (**שמ' ית' טו, י**) **ונאמרו תהיו לי ממלכת פהגים וגוי קדוש**. שכולם בעלי תפקיד כהונה ולכן המינויים של משה הם מלכו ולא בצווי ה', ושעשרת הדברות בלבד הן המצוות מה', כל המצוות האחרות כביכול משה בדאן.
 מזה נבוא להסביר את (**במ' קרח טז, א**) **פי כל-העדה פלם קדשים** – מהפך פשטא זקף-קטן, שני לימודים ולפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב. (לימוד א) **[תורה שלמה מג]** (**במ' קרח טז, א**) **פי כל-העדה פלם קדשים**, וכי אתם לבדכם קדושים, והלא כלנו נתקדשנו בסיני שנאמר (**שמ' ית' טו, י**) **לך אליהם וקדשתם**, (לימוד ב) וכשנתנו לנו עשרת הדברות כל אחד ואחד ממנו היה יונק מהר סיני, ולא נתן לנו **אלא** עשרת הדברות. ולא שם חלה ולא שם תרומה ומעשרות ולא שם ציצית שמענו אלא מעצמך אתה אומר כדי לעשות שררה לעצמך ולעשות כבוד לאהרן אחיך (**ילמדנו**). הכתוב (**שמ' מש' כד, ז**) **ונאמרו פל אשיר דבר ה'** הוצא ע"י קרח מפשוטו שהוא על כל התורה שכבר נתנה ושעוד תינתן והוגבלה לעשרת הדברות, ולכאורה יכל לטעון רק לשתי הדברות אנכי ולא יהיה לך ששמעו מפי הגבורה.

אפשר שכאן מתגלה כפירת קרח כמפרש **[עקידת יצחק במדבר שער עח (פרשת קרח)]** ...

ובכאן כבר בכל התורה כלה כי המכחיש דבר מדבריה' יכפור על כלה והרי שהפילו שלשת העקרים אשר זכרנו ראשונה שהתורה והאומה עומדין עליהם כי באמרים (**במ' קרח טז, א**) **רב לכתם פי כל-העדה פלם קדשים** לעגו על הנבואה בכלל. ובאמרים **ובתוכם ה'** לגלגו על ההשגחה. ובאמרים **ומדוע תתנשא על-קהל ה'**: נתפקרו כנגד תורת משה ועל פרטי מצותיו בייחוד.

[עקידת יצחק] ובאמרים **ובתוכם ה'** לגלגו על ההשגחה. אפשר להסביר ע"פ דרך אחת בהבנת הכתוב (**תה' קמט, ו**) **רוקמות אל בגרונם ותרב פפינות בידם**: קרח טען שכולם נביאים בנבואת ה' אבל בעצם מחלוקתו על משה מגלה שאינו מאמין בהשגחה פרטית ששמה כל אחד בתפקיד מסוים בעולם. **ובתוכם ה'** – טפחא בתפקיד שנוי, מרמז שמשנה מדבריו ואינו מאמין בהשגחה פרטית.
ה' – אתנה בתפקיד הגבלה. צ"ע.

ומדוע תתנשא – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, לעגו על הנבואה של משה שעמה זכה להביא התורה והתרחבו להתפקד על כל פרטי המצוות.
על-קהל – מקף כבורר בין משמע של קהל כקבוצה מסוימת כגון ישראלים, כהנים, לויים, גרים ובין קהל ככלל עם ישראל.
על-קהל ה' – מרכא בתפקיד רבוי, סלוק בתפקיד הגבלה, נשאר בצ"ע

במדבר קרח טז, ד: וישמע משה ויפל על-פניו:

(**במ' קרח טז, ד**) **וישמע משה** – מונח זקף-קטן, שני לימודים. (לימוד א) מקורות אחדים המלמדים באופנים שונים שמשא נפל לפני ה' מפני המחלוקת **[מדרש תנחומא (ורשא) פרשת קרח]** ... אף כאן עשה משה לישראל, חטאו בעגל (**שמ' תשא לב, א**) **ונקל משה**, במתאוננים (**במ' בהע' יא, ב**) **וינפל משה**, במרגלים (**במ' שלח יד, ג**) **ונאמר משה אליה' ושמעו מצרים**, במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו אמר כמה אוכל להטריח את המקום לפיכך (**במ' קרח טז, ד**) **וישמע משה ויפל על-פניו**:
 (לימוד ב) (**בבלי סנהדרין ק"א**) (**במ' קרח טז, ד**) **וישמע משה ויפל על-פניו**: מה שמועה שמע? - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: שחשדוהו מאשת איש, שנאמר (**תה' קו, טז**) **ונקנאו למשה במתנה**. אמר רבי שמואל בר יצחק: מלמד שכל אחד ואחד קנא את אשתו ממש, שנאמר (**שמ' תשא לג, ז**) **ומשה יקח את-האהל ונטה-לו מחוץ למתנה**. ל-**(לימוד ב)** יש הסבר של [תורת חיים סנהדרין ק"א] בתורת סוד המסביר שמשא הוא גלגול מהבל וקרח גלגול מקין וע"פ **[מדרש בראשית רבה]** הנושא קשור לתאומות של הבל. **[מראית העין מסכת סנהדרין ק"א]** א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן שחשדוהו באשת איש. כתב הרב ישרש יעקב ז"ל והרי"ף נ"ט עמ"ש לא יתיחד איש אחד עם ב' נשים. (**שמ' תשא לג, ז**) **ומשה יקח את-האהל ונטה-לו מחוץ למתנה** ולא יבצר שהולכות נשים לדון ומתיחדות עמו והתורה העידה (**שמ' תשא לג, יא**) **ומשרתו יהושע בן-נון נצר לא ימיש מתוך האהל: ס** והדין הוא דאשה מתיחדת עם ב' אנשים כשרים עכ"ל. ועוד הא קי"ל דבעלה בעיר אין בו משום יחוד והא חשיב כבעלה בעיר. ותו דעל הרוב היה פתח האהל פתוח לר"ה ואין בו משום יחוד ועוד דאין אוסרין על היחוד. אמנם ק' על דברי הרב דהרי אמרו בש"ס שנאמר (**תה' קו, טז**) **ונקנאו למשה במתנה** אמר רב שמואל בר יצחק מלמד שכל א' וא' קנא את אשתו ממש (**שמ' תשא לג, ז**) **ומשה יקח את-האהל ונטה-לו מחוץ למתנה** ופירש ש"י ז"ל יצא מחוץ שלא יחשדוהו עוד ומהרש"א ז"ל בח"א (חידושי אגדות) כתב דכל זמן שהיה במחנה קנאו לנשותיהם עד שנטה אהלו מחוץ למתנה עכ"ל. וכל זה נראה הפך דברי הרב ז"ל דהכתוב אומר (**תה' קו, טז**) **ונקנאו למשה במתנה** ובש"ס ורש"י מפורש ד-**נטה-לו מחוץ למתנה** שלא יחשדוהו ודוק:

(הערות כולל נתיבות צבי **[רש"י קידושין]** אין אוסרים אשה על בעלה בגלל יחוד, **[תוס' שם]** למרות יחוד לא אוסרין אשה להנשא לכהן) (**שמ' תשא לג, ז**) **ומשה** – תרסא בתפקיד שיעור מרחק ומחיצת מחנה ישראל, אהל משה היה בתחום של פחות מאלפיים אמה מהמחנה שיחשב בתוך תחום המחנה וכאשר באה אשה להיוועץ במשה זה בבחינת בעלה בעיר. **את-האהל** – מקף כבורר אהל כבית, אהל כאשתו. **יקח את-האהל** – קדמא ואולא כעין כלל מלמד בהלכות יחוד. ובין פרטי **ונטה-לו מחוץ למתנה** – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביע. שני אופני קריאת הכתוב. קריאה ללא פסק קריאה עם פסק. בקריאה עם פסק, נלמד מ-**מחוץ למתנה** – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבעה דברים, כאשר **אהל** משמעו בית וטעם פסק כפתח סגור: **[שו"ע אה"ע סימן כ"ב ס"א]** אסור להתיחד עם ערוה מהערויות בין זקנה בין ילדה אסור לאיש להתיחד עם אשה (א) בין ישראלית (ב) בין נכרית (גזרת שמאי והלל), (ג) בין פנויה אע"פ שאינה ערוה (גזרת ב"ד של דוד) (ד) בין נשואה, (ה) בין זקנה (ו) בין ילדה (מגיל שלוש ומעלה), ואפשר כי טעם פסק מלמד על חוץ מאמו ובתו, ואשתו נדה, **יקח את-האהל ונטה-לו מחוץ למתנה** – קדמא ואולא כעין כלל שכאשר **אהל** משמעו אשתו עמו אז אין חשש ליחוד, וכן בקריאה ללא פסק אפשר שמלמד לבית שפתחו פתוח לרשות הרבים אין חשש להתיחד שם עם הערוה **[שו"ע אה"ע סימן כ"ב ס"ט]**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפות**; **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבו; **מחזיק** – מוציא מפשט; **מרכב** = מאריך, רבוי; **דוגמא** – מצרף; **תברך** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכב טפחא** – קב"ש שעשויה לגדול, יתור רבות, מכל מקום; **דוגמא תברך טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכב תברך טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תברך מרכב טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקב** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהעניין על העניין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מינה רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; **השלישי**: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהעניין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.10 במדבר קרח טו,א (התש"פ) (בהשתתפות נחלת יעקב)

1.10.1 מאמר א: בנושא כ"ד מתנות כהונה

דברים שפטים יח,ג: וְהָיָה מִשְׁפַּט הַפְּתוּלִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זַכְוֵי הַזִּבְחָה אִם-שׂוֹר אִם-שֶׁה וְנִתַּן לַפְּתוֹן הַזֶּרַע וְהַלְחָתִים וְהַקְּבָה:

שמ"א ח,ג: וְלֹא-יִהְיֶה כְּנִיּוֹ בְּדַרְכּוֹ בְּדַרְכֵי וַיִּשׂוּ אַחֲרֵי הַבְּצֵעַ וַיִּקְחוּ-שִׁטְד וַיִּשׂוּ מִשְׁפָּט: פ

במדבר קרח יח,ח: וַיַּדְבֵּר הו' אֶל-אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ אֶת-מִשְׁמַרְתַּת תְּרוּמַתִּי לְכָל-קָדְשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְךָ נִתְּתִים לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָהּ לְחֶק-עוֹלָם:

שמות ד,יד: וַיִּסְרָאֵף ה' בְּמִשְׁהָ וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְרֶן אֶחָיד הַלְוִי יִעֲמִיד פִּי-דָבָר דָּבָר הוּא וְגַם הִנֵּה-הוּא יֵצֵא לְקַרְאֲמֶה וַיֵּצֵא וַיִּשְׁמַח בְּלִבּוֹ: הַנוּשָׂא: כ"ד מתנות כהונה.

[פסקא א] ועיין **[בבלי חולין קלג,א]** דרשו חז"ל מהמלים **(דב' שפ' יח,ג)** **וְנִתַּן לַפְּתוֹן** ונתן ולא שיטול מעצמו ועי"ש בגמ' אמר אביי (שהיה כהן) מריש הווא חטיפנא מתנתא (בתחילה הייתי חוטף מתנות כהונה), **אמינא** חבובי קא מחביבנא מצוה (אמרתי מחביבות המצוה אני חוטף) וכיון דשמענא להא **(דב' שפ' יח,ג)** **וְנִתַּן** ולא שיטול מעצמו מיחטף לא חטיפנא (הפסקתי לחטוף), מימר אמרי הבו לי (הייתי מבקש שיתנו לו) וכיון דשמענא להא דתניא **(שמ"א ח,ג)** **וַיִּשׂוּ אַחֲרֵי הַבְּצֵעַ** (שנאמר על בני שמואל הנביא). (ודרש ר' מאיר אומר בני שמואל שאלו חלקם בפיהם - מימר נמי לא אמינא) (אמרתי שגם לבקש אסור).

והנה דרשת חז"ל הוא מהפסוק **(דב' שפ' יח,ג)** **וְנִתַּן לַפְּתוֹן הַזֶּרַע וְהַלְחָתִים וְהַקְּבָה:**

והרמז לכך בטעמי **(דב' שפ' יח,ג)** **וְנִתַּן לַפְּתוֹן** – פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, (לימוד א) ממלת **(דב' שפ' יח,ג)** **וְנִתַּן** ולא שיטול מעצמו, (לימוד ב) כדרשת ר' מאיר על **(שמ"א ח,ג)** **וַיִּשׂוּ אַחֲרֵי הַבְּצֵעַ** שלא ישאל בפיו.

וזה לשון ה-**[רמב"ם הלכות בכורים פ"ט,הכ"ב]** (לימוד א) לא יחטוף הכהן מתנותיו (לימוד ב) ולא ישאל בפיו אלא אם נתנו בכבוד, נוטל. **[פסקא ב]** ואף שפסוק **(דב' שפ' יח,ג)** נאמר על זרוע לחיים וקביה למדו מכאן הלכה לכל כ"ד מתנות כהונה כדברי הרמב"ם "לא יחטוף הכהן מתנותיו". נבאר ע"פ המהלך הבא.

(במ' קרח יח,ח) וַיַּדְבֵּר הו' אֶל-אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ אֶת-מִשְׁמַרְתַּת תְּרוּמַתִּי לְכָל-קָדְשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְךָ נִתְּתִים לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָהּ לְחֶק-עוֹלָם: מ-**[תוספתא מסכת חלה פ"ב ה"ז]** וגמ' **[בבלי בבא קמא ק"ב]** וגמ' **[בבלי חולין קלג,ב]** ומעיון ב-**[רש"י בבא**

קמא שם, חולין שם] עולה שהפסוק הנ"ל הינו כלל. טט: הפסוק פותח נושא מתנות כהונה, ומתנות כהונה נדרשות במדת כלל ופרט וכלל המרומוז בתבנית הטעמים של **(דב' שפ' יח,ג)** **מִשְׁפָּט הַכְּהֹנִים** – קדמא ואולא.

והפסוקים בהמשך **(במדבר קרח יח ט - יח)** הנם פרט בהם מפרטת התורה את מרבית מתנות הכהונה.

(במ' קרח יח,ט) כָּל תְּרוּמַת הַקְּדָשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לַה' נִתְּתִי לָךְ וּלְבִנְיָהּ וּלְבִנְיֹתֶיךָ אִתָּךְ לְחֶק-עוֹלָם בְּרִית מְלַח עוֹלָם הוּא לְפָנֶי הו' לָךְ וּלְבִנְיָהּ אִתָּךְ: – הריהו כלל סוגר

וזה לשון גמ' **[בבלי בבא קמא ק"ב]**, עשרים וארבע מתנות כהונה נתנו לאהרון ולבניו, וכולן ניתנו בכלל ופרט וכלל וברית מלח. כל המקיימן – כאילו מקיים כלל ופרט וכלל וברית מלח, כל העובר עליהם כאלו עובר על כלל ופרט וכלל וברית מלח. ופירש **[רש"י בבלי חולין קלג,ב]** כאילו קיים כללות ופרטות שבתורה וברית מלח של קרבנות. ולפני-כן כתב **[רש"י שם]** כשם שברית מלח אינה שובתת כך זו לא תשובות.

[פסקא ג] **במדבר קרח יח,ח: וַיַּדְבֵּר הו' אֶל-אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ אֶת-מִשְׁמַרְתַּת תְּרוּמַתִּי לְכָל-קָדְשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְךָ נִתְּתִים לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָהּ לְחֶק-עוֹלָם:**

ועיין **[רש"י]** **(במ' קרח יח,ח)** **וַאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ** – בשמחה, לשון שמחה הוא זה כמו **(שמות ד,יד)** **וְגַם הִנֵּה-הוּא יֵצֵא לְקַרְאֲמֶה וַיֵּצֵא וַיִּשְׁמַח בְּלִבּוֹ:** והנראה שטעם דרשה זאת נלמד מהמילה **(במ' קרח יח,ח)** **הִנֵּה** שהיה יכול הכתוב לומר ואני נתתי לך את משמרת תרומתי. ומלשון התורה "הנה" דרשו חז"ל לשון שמחה ונסמך על הפסוק שנאמר באהרון **(שמות ד,יד)** **וְגַם הִנֵּה-הוּא יֵצֵא לְקַרְאֲמֶה וַיֵּצֵא וַיִּשְׁמַח בְּלִבּוֹ:** דגם שם המילה "הנה" היא יתרה, שהיה יכול לומר **(שמות ד,יד)** **וְגַם ... הוּא יֵצֵא לְקַרְאֲמֶה וַיֵּצֵא וַיִּשְׁמַח בְּלִבּוֹ:** ומאומר **(שמות ד,יד)** **וְגַם הִנֵּה-הוּא דרשו חז"ל לשון שמחה.**

[פסקא ד] דרך הסבר של טט: **(במ' קרח יח,ח)** **לָךְ נִתְּתִים לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָהּ לְחֶק-עוֹלָם:** פי' **[רש"י]** **(במ' קרח יח,ח)** **לְמִשְׁחָה** לגדולה (לשון רש"י מ"הספרי") ומעיון בטעמי המילים **(במ' קרח יח,ח)** **לָךְ נִתְּתִים לְמִשְׁחָה** – **(במ' קרח יח,ח)** **לָךְ** – קדמא, בתפקיד לכתחילה תאכלו למשחה – ככתב **[רמב"ם הלכות בכורים פ"ט,הכ"ב]** אכילה של גדולה, דרך מלכים ושרים.

(במ' קרח יח,ח) **לָךְ נִתְּתִים לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָהּ** – דרגא תביר טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין או הלכה. כאן אכילת "זרוע לחיים וקביה" בדרך מלכים ושרים. ועיין **[בבלי חולין קלג,ב]**, אמר רב חסדא מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי ואין נאכלות אלא בחדל. מאי טעמא אמר קרא **(במ' קרח יח,ח)** **לְמִשְׁחָה** לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים.

לְחֶק-עוֹלָם – סלוק כמגביל שמתנות כהונה יאכלו רק בדרך של **(במ' קרח יח,ח)** **לְמִשְׁחָה** – פירוש גדולה.

דרך הסבר של הרב נח"י: נראה שהדרשה **(במ' קרח יח,ח)** **לְמִשְׁחָה** פירוש לגדולה, מלמדנו לא לאכול מאכל בן דורסאי שזה הרי דרך הליסטים לאכול בחטף, אלא לאכול כדרך המלכים אכילה חשובה.

ועיין **[תוספות חולין קלג,ב]** דבור המתחיל: אין נאכלים אלא צלי המביא דרשה מ-**[בבלי זבחים צ,ב]** ושם איתא ובכולן רשאין הכהנים לשנות באכילתן לאוכלן צלויין שלוקין ומבושלים, ואמר בגמ' **[בבלי זבחים צ,ב]** טעמא משום דכתיב בהו **(במ' קרח יח,ח)** **לְמִשְׁחָה** פירוש לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים. הסבר הרב נח"י: נמצא שמאותו פסוק לומדים שני דברים: (א) דרכי אכילה מרבים דרכי אכילה צלויין שלוקין ומבושלים, (ב) לאכול בדרך אכילה חשובה.

ולזה יתכן רומזת תבנית הטעמים של **(במ' קרח יח,ח)** **לָךְ נִתְּתִים לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָהּ** – קדמא דרגא תביר טפחא,

(במ' קרח יח,ח) **לָךְ** – קדמא הבא להקדים לפני שהמאכל מבושל כל צרכו הרי הוא כמאכל בן דורסאי אזי **(במ' קרח יח,ח)** **לְמִשְׁחָה** – תביר מרמז שימעט תאותו ולא יאכל כך.

(במ' קרח יח,ח) **נִתְּתִים** – דרגא שיתעלה בדרגה ויתאפק עד שיהיה מאכלו משובח.

(במ' קרח יח,ח) **לְמִשְׁחָה** – תביר כמעט צורת אכילה חפזה, או שלא חשובה כדרך מלכים,

(במ' קרח יח,ח) **וּלְבִנְיָהּ** – טפחא, מרבה דרכי אכילה צלויין שלוקין ומבושלים

טעם קדמא וטעם דרגא שיש לאכול אכילה חשובה ולעצם הסתירה בין הדרשות מיישבים התוס' ונראה דודאי כמו שטוב לו ונהנה יותר מצי אכיל להו (יכול לאכול). אבל אדם שטוב לו צלי כשלוק ומבושל יאכל צלי שהוא דרך גדולה יותר וכן פסק **[הטור יור"ד סימן ס"א סע'**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: **מונח** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפאא** = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפאא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפאא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תבר טפאא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תבר מרכא טפאא** – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשאא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = **שכחה**; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = **שכחה**; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

א החכה יכול לאוכלם בכל ענין שהוא ערב עליו יתור ואם כל המטעמים שוין אצליו יאכלם צלי ובחזרל דוך גדולה ויכול להאכילם לכלבים ולמוכרם וליתנם לעכר"ם שאין בהם שום קדושה. וה- **רמב"ם הלכות בכורים פ"ט הכ"ב** הביא רק ההלכה שיאכל רק בחזרל שנאמר **(במ' קרח יח,ה) לְמִשְׁתָּהּ** כדרך שהמלכים אוכלים. וכ"מ ביאר כוונת הרמב"ם כשיטת התוס' ועיין ב- **[דרב"ז]** ביאור נוסף וז"ל ודוקא בזמן שהכהנים עצמם אוכלים המתנות אבל אם נתנן או מכרן לישראל אוכל אותם כמו שירצה. תדע שאם רצה להאכיל אותם לגוים או לכלבים הרשות בידו.

1.10.2 מאמר ב: בנושא: כ"ד מתנות כהונה.

[פסקא א] היות זה מאמר שני [פסקא א] חוזרת על הנאמר ב- **[פסקא ב]** במאמר הקודם. **[פסקא ב]** בגמ' **[בבלי חולין קלג,ב]** איתא, שותף (פי' גוי השותף עם ישראל) ב(איבר)ראש פטור מן הלחי, שותף ביד פטור מן הזרוע, שותף בבני מעיין פטור מן הקבה. וכן נפסק ב- **[שו"ע יורה ד' ס"א סעי' כו]** ודלא כרב חייא בר רב הסובר ששותפות באחת משלושת המתנות או זרוע או לחיים או קיבה פטור מכל שלוש המתנות.

וביאור המחלוקת הוא האם **(דב' שפ' יח,ג) הַזֵּרֶע וְהַלֶּחֶטִּים וְהַקֶּבֶה** זה מתנה אחת או שלוש מתנות. רב חייא בר רב סובר שנחשב מתנה אחת ולכן שותפות באחת מהם פטורה. רב הונא סובר שנחשבים ג' מתנות ורק במנין כ"ד מתנות כהונה נחשבים כמתנה אחת אך בפועל חשיב ג' מתנות. ולא מבואר בגמ' הטעם והמקור לכך. (טט: והרי לך הפסוק **(דב' שפ' יח,ג) וְנָתַן לַפֶּה הַזֵּרֶע וְהַלֶּחֶטִּים** – מרכא טפאא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב לרבות שכל אחד מתנה בפני עצמו) אפשר לומר רמז מזה שכתוב ב- "הא" הידיעה, שהיה יכול לומר ונתן לכהן זרוע ולחיים וקבה – ומאמרו **(דב' שפ' יח,ג) הַזֵּרֶע וְהַלֶּחֶטִּים וְהַקֶּבֶה** ללמדך שכל אחד נחשב כמתנה בפני עצמה **טט: [מדרש תנאים] (דב' שפ' יח,ג) וְנָתַן לַפֶּה** – מרבה כהנת, ולא לשלוחו, מיכן אמרו רוצה נתן שלושתם, רוצה נתן כל אחד לעצמו. במאמר המוסגר כתב **[פמ"ג יורה דעה ס"א משבצות זה סעי' קטן ז]** דחייב זרוע לחיים וקבה נוהג בארץ-ישראל (=א*) בזמן הזה רק מדרבנן שהרי הוקש לתרומה. ותרומה בזמן הזה בא"י רק מדרבנן.

והיינו שזה לשון הכתובים הסמוכים **(דב' שפ' יח,ג) וְנָתַן לַפֶּה הַזֵּרֶע וְהַלֶּחֶטִּים וְהַקֶּבֶה**: ובפסוק **(יח,ד) רִאשִׁית דִּגְנֵךָ קִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרִאשִׁית גֵּז צֹאנֶךָ תִּתֵּן לָהֶם**: נמצא שהוקשה נתינת זרוע לחיים וקבה לנתינת דגן ותירוש. **טט: (דב' שפ' יח,ד) רִאשִׁית דִּגְנֵךָ** – קדמא ואזלא אפשר מרמז לאפשרות לסדר מסוים, כעין כלל ו/או סדר נתינה, כנאמר ב- **[משנה תרומות פ"ג,מ"ז]** [*] ומנין שיקדמו הבכורים לתרומה זה קרוי תרומה וראשית זה קרוי תרומה וראשית אלא יקדמו בכורים לכל שהן בכורים לכל ותרומה לראשון שהיא ראשית ומעשר ראשון לשני שיש בו ראשית:

טט: [בבלי חולין קל,א] מתני' [חולין פ"י,מ"א]. הזרוע והלחיים והקבה נהגינן בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, **בחולין** אבל לא במוקדשין; שהיה דין, ומה אם החולין שאינן חייבים בחזה ושוק - חייבים במתנות, קדשים שחייבים בחזה ושוק אינו דין שחייבים במתנות? **ת"ל: (וי' צו ז,לד) וְנָתַתָּ אֹתָם לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו לְקִדְשֵׁי עֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**: אין לו אלא מה שאמור בענין. **והקבה בחולין [רמב"ם ביכורים פ"ט,ה"א]** מצות עשה ליתן כל זובח בהמה טהורה לכהן **(דב' שפ' יח,ג) הַזֵּרֶע וְהַלֶּחֶטִּים וְהַקֶּבֶה**: שנאמר **(דב' שפ' יח,ג) וְזָה יְהִי מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים**, ואלו הם הנקראים בכל מקום מתנות, ומצוה זו נוהגת תמיד בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, ובכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ, ובחולין אבל לא במוקדשין. **[דרכי תשובה שו"ע י"ד סימן ס"א ס"ק קלב]** שלא בפני הבית. עי' בס' החינוך להרא"ה סוף ס' תק"ו שכתב ממשמעות הש"ס והאלפס והרמב"ן ז"ל דמצוה זו נוהגת בארץ גם בזמנה"ז מן התורה אף שאין ביהמ"ק קיים אך לשיטת הרמב"ם ושאר פוסקים אינו נוהג האידנא בארץ אלא מדרבנן עיין שם **(מנחת חינוך פרשת שופטים מצוה תקן)** ... ולשיטת הר"מ פ"א מה"ת דתרו"מ אינו האידנא ואף בזמן עזרא מה"ת אף בא"י, טט: ולא כ- **[רמב"ם ביכורים פ"ט,ה"א]** ועי' בס' בית הילל שכ' דהעידו לפניו שהיום לא נהג מצוה זו אף בארץ ישראל עיין שם ועי' בפר"ח בקל"א ובמחזיק ברכה אות כ"ב שכ' שאין זה אמת שהעדים טעו בדמיונם דבאמת נהגו לקיים מצוה זו בארץ אף בזמנה"ז עיין שם וכ"כ בשו"ת בעי חיי (מהכנה ג) חיו"ד ס' צ"ד והוכיח כן גם מלשון רש"י בתשו' ומלשון הטור דבארץ נוהג גם בזמנה"ז עיין שם ועי' במחזיק ברכה באות י"ט בסוף הדיבור שהעיד שבעה"ק ירושלים תב"ו וחברון תב"ו משתדלין לקנות גדיים כדי לקיים מצוה זו וכן ראוי לעשות לחזור ולקיים מצותו יתברך כהלכה ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה ביראה ואהבה ושמחה רבה עכ"ד (ועי' בדברינו לעיל סק"א וס"ק ט"ז):

[פסקא ג] הגמ' **[בבלי בבא קמא קי,ב]** לומדת מלשון הבריתא שגזל הגר נחשב כמתנה לכהנים ולא כירושה והיינו שהיה מקום לומר שהגר מכיון שאין לו יורשים באה התורה ועשתה את הכהנים כירושי הגר וקא משמע לן שגזל הגר הינו מתנה לכהן ולא ירושה ומתוך כך אומרת הגמ' שאם נפלו לכהן עשר בהמות של גזל הגר אינו מפריש מעשר בהמה דתנן הלוקח (הקונה) והניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה.

ואם נחשב כירושה הרי הדין הוא שירוש מחויב במעשר בהמה כמו שאמרו חז"ל קנו (ירושין) בתפיסת הבית חייב. ופושטת הגמ' דמלשון הבריתא דקרי ליה מתנה ש"מ (שמע מינה שהכהנים) מקבלי מתנות הוו ש"מ. והנה זה עצמו צריך בירור בכונת הגמ' כיצד מוכיחים מלשון הבריתא "עשרים וארבע מתנות ניתנו לאהרון ולבניו." דהיה מקום לומר שגזל הגר גם אם זה נחשב כירושה ועכ"פ שזה חידוש התורה שהכהנים מקבלים מתנה כזאת שנחשבים לירשי הגר. והנלע"ד לפרש על פי המפרשים ב- **[תוספתא חלה פרק שני]** וזה לשון **[מנחת יצחק]** שם- ואשמעינן הכא שהכלל בא לרבות שאף אותן מתנות כהונה שלא נאמרו שם כגון הזרוע והלחיים והקיבה וראשית הגז האמורין בפרשת שופטים וכיוצא בהן שאין כתובין בפרשת קורח, וביניהם גם גזל הגר, כולם נתנו בכלל ובפרט. וזה לשון **[ריב"ג מוילנא על התוספתא]** ואשמעינן הכא שהכלל בא לרבות שאף אותן מתנות כהונה שלא נאמרו בפרשת קורח כגון **(דב' שפ' יח,ג) הַזֵּרֶע וְהַלֶּחֶטִּים וְהַקֶּבֶה**: **(דב' שפ' יח,ד) וְרִאשִׁית גֵּז** וכיוצא בהן שאין כתובין שם (בפר' קרח), כולן נתנו בכלל ופרט וכלל ובברית מלח האמור בפרשת קורח להיות מתקיים לעולם כמלח כמו שפירש רש"י שם, ואף אותן שהן חולין גמורין (כזרע וגו') הכלל ופרט וכלל מרבה אותם באם אינו עניין (טט: למקומו דרשהו למקום אחר). וא"כ היה נראה לומר שהכלל מרבה ומשווה בין כל מתנות הכהונה להדדי וכמו שאר המתנות הם בגדר של מתנה כך גם גזל הגר הינו בגדר מתנה ולא ירושה.

נמצא ע"פ המקורות המפרשים הנ"ל שמתנות הכהונה הכתובים בפר' שפטים אף-על-פי שאין שם מצד לשון הכתובים כלל ופרט וכלל, על כל פנים חז"ל הוסיפו אותם לכל הפרטים שבפר' קרח. ונראה שהוספתם לכלל ופרט וכלל שבפר' קרח, מרומזת בתבנית הטעמים של **(דב' שפ' יח,ג) מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים** – קדמא ואזלא, בתפקיד שאפשר ללמוד את הכתוב כענין כלל ופרט והם חלק מכ"ד מתנות כהונה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט = מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבוב, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ף – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.11 במדבר קרח טז,א (התשפ"א)

במדבר קרח יח,א: [רש"י] אזהרה לכהנים למנוע מזרים לעשות מעשה כהנים במקדש; לעומת [ספרי קטז] אזהרה לכהנים לעבוד כראוי. **[א] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַהֲרֹן אֲתָהּ וּבְנֵיךָ וּבֵית-אָבִיךָ אֲתָךְ תִּשָּׂאוּ אֶת-עֵינֵי כְהֹנְתֵיכֶם:**

(יח,א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַהֲרֹן – מקף כבורר בן משמע של פניה ישירה לאהרן וּבֵינִי משמע של פניה אל משה שיאמר ענין המיוחד לאהרן ואופן זה הוא כפ' [רש"י] ו- [שפת"ח ע]. לפי [רש"י] [במ' קרח יח,א] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַהֲרֹן – למשה אמר שיאמר לאהרן" ... [שפת"ח ע] [במ' קרח

יח,א] דזה אחד מיי"ג מיעוטים כמו שפירש"י בריש פרשת ויקרא שנאמר למשה ולאהרן. והרא"ם דחה פירוש זה דשמא לא באו מיעוטים אלו למעט אהרן לפרש שהקדוש ברוך הוא אמר למשה שיאמר לאהרן אלא היכא שנזכר שמו של משה עם שמו של אהרן אבל היכא שלא נזכר שמו של משה שמא לאהרן נאמר ולא למשה והרא"ם הביא הספרי אבל היא שנויה בפרשה שלאחריה על שם כי האריך ולי נראה דהוכחת רש"י מדכתיב לעיל מיניה **[במ' קרח יז,ב]** וַיֹּאמֶר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-מֹשֶׁה לֹאמַר הֲנֹן גִּנְעֵנוּ אֶבְדְּנוּ פְלַגְנוּ אֶבְדְּנוּ: דק"ל **[יז,ב]** לֹאמַר למה לי אלא ודאי שאמרו למשה שישאל להקדוש ברוך הוא על זה ומסתמא שאל משה להקדוש ברוך הוא והקדוש ברוך הוא השיבו על זה כי אין דרך ארץ שמשא ישאל להקדוש ברוך הוא והקדוש ברוך הוא ישיב לאהרן אלא ודאי למשה אמר שיאמר לאהרן. כן נראה לי ולא כמו שעלה על דעת הרא"ם:

[פירוש ר' עובדיה מברטנורא על רש"י (עמר נקא)] [במ' קרח יח,א] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַהֲרֹן – למשה אמר שיאמר לאהרן וכו' קשה מי דוחקו לומר כן (אולי) תאמר כי לאהרן נאמ' בפשוטן של מקרא. וי"ל לפי שיש בפרשה זו דברים השייכים גם לכל ישראל כמו וזר לא יקרב אליכם ואני הנה לקחתי את הלויים ולא מצינו בשום מקום שנתיחד הדבור לאהרן לבדו אלא בפרשיות המתיחסות לכהנים לבדם ולא לישראל כמו פרש' שתויי יין והדומין להם אבל במצות שישנן גם לישראל מנהג לשותף גם משה עמו בדבור כמו פרשת החדש הזה לכם ופרשת מאכלות אסורות ופרשת צרעת ודומיהן ולכן פי' רש"י בפרשה זו הנופלת גם לישראל שלא לאהרן נאמרה כפשט הכתוב אלא למשה שיאמר לאהרן. וזהו שכתב רש"י להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו במקדש כלומ' לפי שיש בפרשה זאת תקנת ישראל (לכן) אית לן למימר שלמשה אמרה: (ט: הברטנורה סובר שהיו מאמרות ישירות לאהרן, לכן כאן זה לא ישירות. כי יש דעה שגם המאמרות המובנים כישירים נאמרו דרך משה).

(יח,א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַהֲרֹן – אפשר שזקף-קטן מרמז לשני נושאים בפסוק לפי **[ספרי קרח קטז]**. **[נושא א]** מניעת נשיאת עון המקדש; **[נושא ב]** מניעת נשיאת עון כהונה. לפי **[רש"י]** **[נושא א]** להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש; **[נושא ב]** להזהיר הלויים שלא יעשו עבודות המסורות לכהנים בלבד.

(יח,א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַהֲרֹן – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב **(למוד א)** שהדבור היה למשה לאמר לאהרן אזהרה לכהנים ע"פ פ' **[רש"י]** **[במ' קרח יח,א] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַהֲרֹן (למוד א)** להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש

[רש"י] **[יח,א] אֲתָהּ וּבְנֵיךָ וּבֵית-אָבִיךָ –** הם בני קהת³ אבי עמרם: **(יח,א) תִּשָּׂאוּ אֶת-עֵינֵי הַמִּקְדָּשׁ –** עליכם אני מטיל עונש הזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקודשים המסורים לכם הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא ליגע: **[שפת"ח פ]** **[במ' קרח יח,א]** מדכתיב בסוף הענין **(יח,א) תִּשָּׂאוּ אֶת-עֵינֵי הַמִּקְדָּשׁ** ופירש"י דברים המקודשים כגון האהל וארון ושלחן וכלי הקדש וכלים הללו נושאים בני קהת ולכן פירש"י הם בני קהת ואם תאמר **עֵינֵי הַמִּקְדָּשׁ** במקדש ממש מיירי שהזהיר שלא יכנסו בו זרים אם כן מה נשתנו בני עמרם יותר משאר לויים שיהיו אלו מן המוזהרים ולא שאר לויים:

(יח,א) אֲתָהּ – רביע מרמז ענין שבו ארבעה דברים. ממקראות אחרים כגון מ-**(וי' אמר כביא) נִכְתָּו בְּיַיִקְנָה לְפֶשֶׁל**, טעם רביע של מלת **נִכְתָּו** מרמז לארבעה אנשים נוסף על הכהן אשר **(וי' אמר כביא) יֹאכְלוּ בְלֶחְמָן:** (= קדשים). אפשר שגם **(יח,א) אֲתָהּ –** רביע מרמז לארבעה אנשים המחויבים בשמירה במקדש, הכתוב כאן כבר מציין שלושה: **(יח,א) אֲתָהּ** זה כהן גדול, שניים מהארבעה הנוספים עליו הם **וּבְנֵיךָ** זה כהן פשוט, **וּבֵית-אָבִיךָ –** כפ' **[רש"י]** **[יח,א]** הם בני קהת - לויים; השלישי והרביעי אלו כפ' **[רש"י]** **[במ' קרח יח,א] וְגַם אֶת-אֲחֵיךָ –** בני גרשון ובני מררי: **(יח,א) וְיָלְכוּ –** ויתחברו אליכם להזהיר² גם את הזרים מלקרב אליהם: ואפשר כי **(יח,א) אֲתָהּ –** רביע מרמז על מה שומרים ומזהירים כפ' **[רש"י]** **[יח,א]** (א) האהל (ב) והארון (ג) והשלחן (ד) וכלי הקדש **(למוד ב)** ע"פ פ' **[רש"י]** **[יח,א] וְאֲתָהּ וּבְנֵיךָ –** הכהנים: **[רש"י]** **(יח,א) תִּשָּׂאוּ אֶת-עֵינֵי כְהֹנְתֵיכֶם –** שאינה מסורה ללויים ותזהירו הלויים השוגגים שלא יגעו אליכם בעבודתכם:

(יח,א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַהֲרֹן – אפשר שזקף-קטן מרמז לשני נושאים בפסוק לפי **[ספרי קטז]**. **[נושא א]** מניעת נשיאת עון המקדש; **[נושא ב]** מניעת נשיאת עון כהונה.

ספרי במדבר קרח פיסקא קטז] **[במ' קרח יח,א] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַהֲרֹן אֲתָהּ וּבְנֵיךָ וּבֵית-אָבִיךָ אֲתָךְ תִּשָּׂאוּ אֶת-עֵינֵי הַמִּקְדָּשׁ [וְאֲתָהּ וּבְנֵיךָ אֲתָךְ תִּשָּׂאוּ אֶת-עֵינֵי כְהֹנְתֵיכֶם:]** ר' ישמעאל אומר למי הדבר מסור לאותו שמוזהרים. ר' יאשיה אומר מנין אתה אומר שאם זרק את הדם כראוי ואינו ידוע לשם מי זרקו והקטיר את החלב כראוי ואינו ידוע לשם מי הקטירו שהכהנים נושאים עון על כך ח"ל **(יח,א) אֲתָהּ וּבְנֵיךָ וּבֵית-אָבִיךָ אֲתָךְ תִּשָּׂאוּ אֶת-עֵינֵי הַמִּקְדָּשׁ**. ר' יונתן אומר מנין אתה אומר שאם זכה בבשר קודם וזיקת דמים בחזה ושוק קודם הקטר חלבים שהכהנים נושאים עון על כך ת"ל **(יח,א) וְאֲתָהּ וּבְנֵיךָ אֲתָךְ תִּשָּׂאוּ אֶת-עֵינֵי כְהֹנְתֵיכֶם:** וכן מצינו שלא נתחתם גזר דינן של בני עלי אלא על שנהגו בזיון בקדשים וכן הוא אומר **(שמי"א ב,טו) גַם בְּטָרְם יִקְטְרוּן אֶת-הַחֶלֶב (שמי"א ב,טו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הָאִישׁ קָטַר יִקְטְרוּן כִּיֹּם הַחֶלֶב (שמי"א ב,יז) וְתֵהִי תַטָּאת הַבְּעָרִים גְּדוּלָה מֵאֵד**. וכן מצינו שלא נתחתם גזר דינן של אנשי ירושלם אלא על שנהגו מנהג בזיון בקדשים שנאמר **(יחזקאל כב ח) קִדְּשֵׁי בְּנֵי־וְאִתִּישַׁתִּי חֲלָלָה:** **(יח,א) וְאֲתָהּ וּבְנֵיךָ אֲתָךְ תִּשָּׂאוּ אֶת-עֵינֵי כְהֹנְתֵיכֶם:** זה עון דבר המסור לכהונה אתה אומר זה עון דבר המסור לכהונה או זה עון דבר המסור לבית דין כשהוא אומר **(יח,א) וְאֲתָהּ וּבְנֵיךָ אֲתָךְ תִּשָּׂאוּ אֶת-עֵינֵי כְהֹנְתֵיכֶם:** זה עון דבר המסור לכהונה. אמרת ישראל לא ישאו עון כהנים אבל לויים ישאו עון כהנים ת"ל **[במ' קרח יח,א] וְעַבְדְּ הַלֵּוִי הוּא אֶת-עֲבֹדַת אֱהָל מוֹעֵד וְהֵם יִשָּׂאוּ עוֹנָם**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דורנא** – מצרף; **תברך** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דורנא תברך טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תברך טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תברך מרכא טפחא** – קבוצה שממעתים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** כהצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

פ' [רש"י] והסבר **[שפת"ח ע]** שונה מהנאמר ב-**[ספרי קרח קטז]** אשר לדעת ר' ישמעאל ור' יאשיה, **ענין המקדש** משמעו מזהיר את הכהנים לכוון בזריקת הדם ובהקטר חלב לעשותם כראוי ולשם מי (ה', הבעלים). **ענין כהנתקם** משמעו, ייעשו העבודה על הסדר ויזכו בבשר רק אחרי זריקת הדם והקטר חלב. ב-**[ספרי קטז]** הבשר הוא חזה ושוק של בשר שלמים, שהם מכ"ד מתנות כהונה.

(יח,א) ונאמר ה' אל-אתה' ונבנית ונבנית איתך... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן בין סלוק ובין אתנה) בתפקיד כעין הקש ע"פ **[ספרי קטז]** מהצווי לכהנים לכוון כראוי ולעבוד כראוי בשלמים ורק אח"כ לזכות בבשר שהוא מכ"ד מתנות כהונה, כך על הכהנים לכוון כראוי ולעבוד כראוי בכל עבודתם במקדש ובקרבנות אחרים בין אם אינם זוכים מבשרם כגון עולה, חטאות הנשרפות, ובין אם זוכים מבשרם כגון חטאות היחיד והציבור ואשם שגם הם מכ"ד מתנות כהונה...
(במ' קרח יח כג) ועבד הלו' – קדמא ואולא כעין כלל לעבודת הלויים במשכן ובמקדש. והפרט הוא – רביע, אפשר שמרמו למה שבעלי התוספות למדו שאלו ארבע עבודות שהלויים עשו **(רבי יוסף בכור שור) (במ' נשא דמז) כלהפא לעבד עבכת עבכה** – שיר, שחיטה, הפשט וניתוח, שהיא **עבכה** לעבודת הכהנים; וזה היו עושים בני עשרים וחמש. **ועבכת משא** – שהיו עושים בני שלשים.
[דעת זקנים מבעלי התוספות] (במ' נשא דמז) לעבד עבכת עבכה. ו-**[הדר זקנים] (במ' נשא דמז) עבכת עבכה**. שחיטה הפשט ונתוח שהם עבודת הכהנים וזה היו עושים הלויים כדכתיב בעזרא וכן בדברי הימים. וגבי פסחו של חזקיהו שהיו לויים מפשיטין. ובערכין דריש איזהו עבודה שצריכה עבודה עמו הוי אומר זה שיר שאין עושין הלויים שיר אלא בשעת נסכים:

במדבר קרח יח,ב: ונגם את-אחיה מטה לוי שבט אביך תקרב איתך וילנו עליך וישרתוך ואתה ונבנית איתך לפני אהל העדת:

[ספרי זוטא] (במ' קרח יח,ב) ונגם את-אחיה מטה לוי, אין מטה אלא שבועה שנאמר **(חבקוק ג ט) שבעות משות אמר סלה**. לוי כדאי לוי בפני עצמו. **שבט** כדאי שבט בפני עצמו. **אביך**, כדאי עמרם בפני עצמו. **אחיה** כדאי אחיך בפני עצמו. **ונגם את-אחיה** כדאי בני אחיך בפני עצמן לכרות להם ברית בשמחה: **(יח,ב) תקרב איתך וילנו עליך וישרתוך**, הם טפלה לך לא אתה טפלה להם: **(יח,ב) ואתה ונבנית איתך לפני אהל העדת**: מיכן אמרו כהן שומר בפנים ובן לוי שומר בחוץ:
(יח,ב) את-אחיה [ספרי קטז] רבי אומר מטה לוי שומע אני אף נשים במשמע ת"ל **(יח,ב) את-אחיה** להוציא את הנשים. – מקף בורר בין שיתוף נשות לויים ובין למעטן ורבי פוסק למעטן.
(במ' קרח יח,ב) ונגם את-אחיה – מונח תרסא, כעין שני תפקידי תרסא (מתפקידיהם שיעורין הציצין מחיצין שכולל בעל כחינה נעלם והעלם ידיעה), לפי דרשת **[ספרי זוטא]** התפקיד הוא (א) מחיצה כבחינה נעלה לכן דרש כדאי בני אחיך בפני עצמן לכרות להם ברית בשמחה. (ב) בן לוי שומר בחוץ. **(יח,ב) ואתה ונבנית איתך** – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן רומז לשתי קבוצות שומרים כדרשה מיכן אמרו כהן שומר בפנים ובן לוי שומר בחוץ: שומרים כהנים בפנים של חצר המשכן או העזרה במקדש ולשומרים לויים מחוץ ל חצר המשכן או העזרה במקדש.

[רש"י] (במ' קרח יח,ב) ונגם את-אחיה – בני גרשון ובני מררי: **(יח,ב) וילנו** – ויתחברו אליכם להזהיר² גם את הזרים מלקרב אליהם: **(יח,ב) וישרתוך** – בשמירת השערים ולמנות מהם גזברין³ ואמרכלין:
(יח,ב) וילנו עליך – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן הרחבת צווי האזהרה מכהנים ללויים, כהסבר **[שפת"ח צ]** לא שיתחברו באות האזהרה שאתם מזהירים להזהיר הלויים בעבודת הכהונה שהרי אין עבודת הכהונה מסורה להם ואיך יזהירו הלויים על עבודת הכהונה אלא כמו שהכחן מצווה להזהיר הלוי שלא יגע לעבודת הכהונה ככה הלוי מצווה להזהיר את ישראל שלא יקרב לעבודת לויים ושניהם ישאו את עונם אם לא יזהירו:
ב-**[ספרי זוטא] (במ' קרח יח,א) למד** אזהרה נוספת מלויים לכהנים **(יח,א) אתה ונבנית**, אלו הכהנים: **(יח,א) ונבנית איתך**, אלו הלויים. מלמד שהלויים מזהירים על ידי הכהנים. ומניין אף הכהנים על ידי הלויים שנאמר **(יח,א) ואתה ונבנית איתך תשא את-ענין כהנתקם**: **[שפת"ח ק]** ל' אמר כל בספר **(ירמיה נב,כד) פירש"י** אמרכלין שמפתחות העזרה מסורות להם. ואם תאמר ודלמא **(יח,א) וישרתוך** בעבודת חול. ויש לומר הדוכחת רש"י מדכתיב בסוף לכהן **(יח,א) מתנה נחניב לה' לעבד את-עבכת אהל מועד**: משמע דוקא עבודת הקדש: טט: **(יח,א) וישרתוך** טעם אתנה מגביל את השירות לעבודת הקדש. וזה מתואם עם **[רש"י ירמיה נב,כד]** אמרכלין שמפתחות העזרה מסורות להם. וגם לפי "מושגים תלמודיים שו"ת בר-אילן" אמרכל ממונה בעיקר על אוצרות בית המקדש. מעלתו מעל גזבר ולמטה מקתוליקין. וזה לא מתואם עם **[שפת"ח ק]** שפירש **(יח,א) וישרתוך** משמע דוקא עבודת הקדש:

במדבר קרח יח,ג: ושמרו משמרתך ומשמרת כל-האהל אף אל-כלי הקדש ואל-המזבח לא יקרבו ולא ימתו נם-הם נם-אתם:

[בבלי ערכין יא,ב] רבי יונתן אמר, מהכא: **(במ' קרח יח,ג) ולא ימתו נם-הם נם-אתם**, מה **אתם** (הכהנים) בעבודת מזבח, אף **הם** (הלויים) בעבודת מזבח. תניא נמי הכי: **(במ' קרח יח,ג) ולא ימתו נם-הם נם-אתם**, **אתם** בשלהם ו-**הם** בשלכם – במיתה, הם בשלהם – אינן במיתה אלא באזהרה.
[רש"י בבלי ערכין יא,ב] אף הם – הלויים בעבודת מזבח ולא משכחת לויים כשרים בעבודת מזבח אלא בשיר. מה אתם – אכהנים קאי קרא. אתם בשלהם – הכהנים שנכנסו בעבודת לויים כגון ששררו. והם בשלכם – לוי שעבד על המזבח ככהן. הם בשלהם – כגון לוי משורר שהגיף דלתות ולוי משוער שאמר שיר שהרי הלויים היו חלוקים זה למשוער וזה למשורר. אלא באזהרה – לא אתפרש לך. אביי – לית ליה הא מתני' דקתני לעיל הם בשלהם אינו במיתה דהא משכחת תנא אחרינא דקאי כוותיה. זר ממש – כגון ישראל. הא כתיב חדא זימנא – בההיא פרשתא גופה וקאי נמי אעבודת לויים.

אל-כלי – מקף בורר בין כלים חשופים ובין כלים מכוסים. במשכן הלויים לא נגשו אל כלי קדש חשופים.
אל-כלי – קדמא, במשכן הכהנים קדמו לגשת אל כלי הקדש ולכסותם, ואחרי-כן באו הלויים לשאת את כלי הקדש המכוסים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מנת – מהפך פשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שחכה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שחכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.12 במדבר קרח טז, זא (התשפ"ב) (בהשתתפות נחלת יעקב)

מאמר ___ מעשר ראשון, האם דינו כתרומה?

במדבר קרח יח, כד: כִּי אֶת־מַעֲשֶׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' תְּרוּמָה נָתַתִּי לְלוֹאִים לְנַחֲלָה
עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחָלוּ נַחֲלָה: פ

פסקה א. עיין [בבלי יבמות פו, א] רבי מאיר סובר אסור לזרים וזה נלמד מהיקש מעשר ראשון לתרומה שנאמר (במ' קרח יח, כד) כִּי אֶת־מַעֲשֶׂר (ראשון של) בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' (מוקש ל-) תְּרוּמָה נָתַתִּי לְלוֹאִים לְנַחֲלָה והכמים סוברים שמעשר ראשון מותר לזרים וההיקש מלמד לענין טבל, דהיינו ללמד שפירות שהפרישו מהם תרומה ולא הפרישו מהם מעשר ראשון נחשב לטבל ומיתה בידי שמים כמו מפירות שלא הפרישו מהם תרומה.

הגמרא לא דנה בכך שמעשר ראשון לא לגמרי מוקש לתרומה. בנושא זה עיין [תוספות שם] ד"ה אף מעשר ראשון טובל וזה לשונו" אבל איסור זרות לא ילפינן לרבנן אף על גב דאין היקש למחצה כיון דלא מצי לאקושי לגמרי לאסור אף ללוים כמו תרומה". זאת אומרת הוקשה לתוספות הלא קיימא לן דאין היקש למחצה ואם כן מה בכך שמההיקש לומדים לענין מה תרומה טובלת אף מעשר ראשון נמי טובל, נלמד ענין זרות שהרי אין היקש למחצה.

ותוספות נדחקים ליישב בשני אופנים. (אופן א) כיון שאי אפשר להקיש לגמרי מעשר ראשון לתרומה, שהרי האוכלו אין חייב מיתה אף לדעת רבי מאיר ואין מוסיף חומש. לכן מסתבר שלא לומדים לענין איסור זרות. (אופן ב) מסתבר שההיקש הולך על יסור שכבר נמצא בתורה, דהיינו איסור טבל, אבל לאוקמי בה (במעשר הראשון) איסורא דלא אשכחן (שלא נמצא בתורה איסור זרות במעשר ראשון) לא מקישין. והדברים דחוקים.

ונראה לפרש את דעת חכמים באמצעות תבניות הטעמים של (במ' קרח יח, כד) תְּרוּמָה נָתַתִּי לְלוֹאִים לְנַחֲלָה – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב וכך לרבות הלכות תרומה על מעשר ראשון, אבל לא לגמרי ועל תמימה תוספות שאין היקש למחצה יענה טעם לְנַחֲלָה – אתנה כמגביל. בסיכום תבניות הטעמים של (במ' קרח יח, כד) נָתַתִּי לְלוֹאִים לְנַחֲלָה יש הגבלה על ההיקש מהלכות תרומה להלכות מעשר ראשון והוא אינו לגמרי כתרומה.

פסקה ב. איתא [בבלי יבמות פו, א] דרשת רבי יוסי על פירות שלא הרימו מהם (א) תרומה או (ב) מעשר ראשון או (ג) מעשר עני או (ד) מעשר שני, הוי טבל ואסור לאכלן. מדרשת הכתוב (במ' קרח יח, כד) כִּי אֶת־מַעֲשֶׂר (ראשון של) בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' (מוקש ל-) תְּרוּמָה נָתַתִּי לְלוֹאִים לְנַחֲלָה ילפינן חיוב מיתה באכילת טבל שלא הורם מעשר ראשון כמו מפירות, שלא הורמה מהם תרומה. עיין [תוספות שם] ד"ה אי מהתם, נידון האם האוכל טבל שלא הופרש ממנו מעשר עני חייב מיתה, וכן יש לעיין בפירות שלא הופרש מהם מעשר שני האם הם טבל.

עיין [רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ה, ה"כ] ששם איתא שלוקה אם אוכל טבל שלא הופרש ממנו מעשר עני. ויש מפרשים שהביאו ראייה מירושלמי שחייב מיתה בידי שמים, וכן [רבה איכה] [איכה א, ג] גְּלַתָּה יְהוּדָה מַעֲנִי שאוכל טבל שלא הופרש ממנו מעשר עני חייב מיתה. איכה א, ג: גְּלַתָּה יְהוּדָה מַעֲנִי וּמְרַב עֲבָדָה הִיא יִשְׁכַּח בְּנֵיהֶם לֹא מִצָּאָה מְנוּחַ כָּל־רַדְפֵיהָ הַשִּׁינּוּתָה בֵּין הַמְצָרִים: ס [איכה רבה (וילנא) פרשה א סימן כח] ... על שאכלו חמץ בפסח כמד"א (דב' ראה טז, ג) לא־תֹאכַל עֲלֶיךָ חֻמֶץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל־עֲלֶיךָ מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי. ד"א מעוני על שחבלו משכון עני בחתום, כמד"א (דב' תצא כד, יב) וְאִם־אֵישׁ עֲנִי הוּא לֹא תִשָּׁבַע בְּעַבְטּוֹ. ד"א מעוני, על שעשקו שכר שכיר, כמד"א (דב' תצא כד, יד) לֹא־תִעָשֶׂק שִׁכְרֵךְ עֲנִי וְאֶבְיוֹן. ד"א מעוני, על שגזלו מתנות עני כמד"א (וי' קד' יט, ג) וְכָרְמְךָ לֹא תַעֲלֵל וְפִרְתְּ כֶרְמְךָ לֹא תִלְקַט לְעַנִּי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם. ד"א מעוני, על שאכלו מעשר עני, ר' ביבי ור' הונא בשם רב, האוכל טבל של מעשר עני חייב מיתה, ד"א מעוני, על שעבדו עבודת כוכבים כמד"א (שמי' תשא לב, יח) קוֹל עֲזוֹת אֲנֹכִי שִׁמְעֵי. רבי יהודה בשם רבי יוסי אומר אין לך דור ודור שאינו נוטל מחטאו של עגל. [איכה א, ג] גְּלַתָּה – קדמא כרמז לסיבה הקדומה לעבירות של שונאי ישראל.

(במ' קרח יח, כד) אֲשֶׁר - קדמא יָרִימוּ לַה' תְּרוּמָה – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני למודים. בשיטת רבי מאיר (למוד א) שמעשר ראשון אסור לזרים גם אחרי שהלוי קבל אותו (למוד ב) האוכל מטבל שלא הופרש ממנו מעשר ראשון חייב מיתה בידי שמים כהאוכל תרומה.

טעם לְנַחֲלָה – אתנה כמגביל ללמד שהאוכל ממעשר ראשון מתוקן שקבלו לוי אף על פי שאסור לזרים לא חייב מיתה ולא חייב לשלם חומש.

ולחכמים תְּרוּמָה – זקא-קטן מרמז לשני למודים. יָרִימוּ לַה' – מהפך פשטא, מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מפשטו. הפשט מלמד על מעשר ראשון. לחכמים (למוד א) [בבלי יבמות פו, א] שפירות שהפרישו מהם תרומה ולא הפרישו מהם מעשר ראשון נחשב לטבל ומיתה בידי שמים כמו מפירות שלא הפרישו מהם תרומה. טעם לְנַחֲלָה – אתנה כמגביל. בסיכום תבניות הטעמים של (במ' קרח יח, כד) נָתַתִּי לְלוֹאִים לְנַחֲלָה יש הגבלה על ההיקש מהלכות תרומה להלכות מעשר ראשון והוא אינו לגמרי כתרומה.

(למוד ב) [ספרי זוטא (הורוביץ)] (במ' קרח יח, כד) כִּי אֶת־מַעֲשֶׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ, מניין לבן לוי שרצה לעשות (להפריש) ממעשר ראשון תרומה גדולה (כגון שלא הפרישו הבעלים, או על פירות אחרים מאותו מין שלא הגיעו עדיין אליו) מניין שעושה ת"ל (במ' קרח יח, כד) כִּי אֶת־מַעֲשֶׂר (ראשון של) בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' (אם הלוי רוצה מפריש ממנו) תְּרוּמָה מִכָּאן שֶׁאִם רָצָה לַעֲשׂוֹתוֹ תְּרוּמָה ל(פירות)אחרים עושה.

מוצע לומר שהפרשת תרומה גדולה מפירות שלפניו על פירות שעדיין לא הגיעו אליו מרומז בטעם (במ' קרח יח, כד) אֲשֶׁר – קדמא יָרִימוּ לַה' תְּרוּמָה שקודמת הפרשה להגעה.

הלכה נוספת הנלמדת ב-[ספרי זוטא (הורוביץ)] (במ' קרח יח, כד) יכול אף שניטלה תרומתו (גדולה מהפירות שלפניו) יהא עושה אותו (מפריש ממנו) תרומה ל(פירות)אחרים ת"ל (במ' קרח יח, כט) אֶת־מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: בזמן שקדשו בתוכו (תרומה גדולה שלא הופרשה עדיין) עושה אותו תרומה ל(פירות)אחרים (אבל) אין קדשו בתוכו אין עושה אותו תרומה לאחרים:

(במ' קרח יח, כט) אֶת־מִקְדָּשׁוֹ – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב כאן הפרשת תרומה גדולה על הפירות שלפניו ועל פירות שעדיין לא הגיעו אליו מִמֶּנּוּ – סלוק מגביל את אפשרות הפרשה של תרומה גדולה על פירות אחרים רק אם לא הופרשה תרומה גדולה מהפירות שלפניו. אבל אם הופרשה אינו יכול להפריש על פירות שעדיין לא הגיעו אליו.

במדבר קרח יח, כט: מִכָּל־מִתְּנִיָּתְכֶם תְּרִימוּ אֵת כָּל־תְּרוּמַתְּכֶם הִ' מִכָּל־חֶלְבֹוֹ אֶת־מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות; אתנה, סלקו – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגבילו מונח – רבו; מוציא מפשט; מרכא = מרד; רבו; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגזול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפקא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), לישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

במדבר קרח יח,כו: וְאֶל-הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
כִּי-תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֲתֵם בְּנַחֲלַתְכֶם
וְהִרְמַתֶם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת ה' מַעֲשֵׂר מִן-הַמַּעֲשֵׂר :

[בבלי יבמות פו,א] תנו רבנן: תרומה לכהן, ומעשר ראשון ללוי, דברי רבי עקיבא; רבי אלעזר בן עזריה אומר:

[בבלי יבמות פו,ב] לכהן ולא ללוי? אימא: אף לכהן. מאי טעמא דר' עקיבא? דכתיב: **וְאֶל-הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם**,

בלוים קא משתעי קרא. ואידך? כדר' יהושע ב"ל, דאמר ר' יהושע ב"ל: בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לויים, וזה אחד מהם:

(במ' קרח יח,כו) **וְאֶל-הַלְוִיִּם** – מקף כבורר בין לויים בלבד לקבלת מעשר ראשון כדעת רבי עקיבא ובין לויים וכהנים לקבלת מעשר ראשון כדעת רבי אלעזר בן עזריה.

(במ' קרח יח,כו) **וְאֶל-הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם** – מונח זרקא מונח סגול, כל מונח עשוי לרבות עוד למודים בתפקידי זרקא סגול.

מוצע לומר שתבנית הטעמים של הרישא של הפסוק מרמזת לאיך מקיימים את מצוות **וְהִרְמַתֶם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת ה' מַעֲשֵׂר מִן-הַמַּעֲשֵׂר**:

[משנה תרומות פ"ג מ"ה*] האומר תרומת הכרי זה בתוכו ומעשרותיו בתוכו תרומת מעשר זה בתוכו רבי שמעון אומר קרא שם וחכמים אומרים עד שיאמר בצפוננו או בדרומו ר' אלעזר חסמא אומר האומר תרומת הכרי ממנו עליו קרא שם ר' אליעזר בן יעקב אומר האומר עשור מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו קרא שם:

[פיהמ"ש לרמב"ם תר' פ"ג מ"ה] מי שאומר קרא שם (שלא כחכמים), סובר שחייב להפריש מאותו הכרי **כל המתנות שפירש** (מבין בכורים, תרומה, מעשר, תרומת מעשר, מעשר שני, מעשר עני). ומי שאומר לא קרא שם (הכמים), סובר שהכרי כמו שהיה לפני שיאמר כלום, ויכול להפריש עליו ממקום אחר כל המתנות הראוים לו ולא יפריש מאותו הכרי כלום. והלכה כחכמים בלבד.

ז"ס בתפקיד גריעת (מניעת) קריאת שם של אחת או יותר מההפרשות על הכרי כדי לאפשר גמישות בהפרשות (בכורים, תרומה, מעשר, תרומת מעשר, מעשר שני, מעשר עני)

[ר' עובדיה מברטנורא תר' פ"ג מ"ה] עד שיאמר בצפוננו או בדרומו - אף על גב דבתוכו משמע באמצעיתו, לא הוי מקום מסויים, והרי הוא כאילו לא אמר כלום עד שיאמר בצפוננו או בדרומו. וכן הלכה: ...

עשור מעשר זה וכו' - ר"א בן יעקב פליג אר' שמעון דאמר תרומת מעשר זה בתוך הכרי קרא שם, וקאמר דתרומת מעשר זה בתוכו קודם שהופרש המעשר לא קרא שם, אבל לאחר שהופרש המעשר אם אמר תרומת מעשר עליו קרא שם. ולית הלכתא כחד מינייהו אלא כחכמים בלבד:

ז"ס בתפקיד גריעת (מניעת) הפרשה מכל מקום בכרי אלא המפריש מעשר צריך לקבוע לו מקום מסוים בכרי וכך גם יקבע מקום לתרומת מעשר כמפורש ב-**ותוספתא מעשרות (ליברמן) פ"ג ה"ג**] ... ואם אמ' מה שזתים האילו ראויין לעשות מעשר בדרומו ותרומת מעשר בדרום דרומן.

[משנה תרומות פ"א מ"ח*] המערה מכד לכד ונוסף שלש טפים נותן לתוכה חולין הרכינה ומיצה הרי זו תרומה וכמה תהא בתרומת מעשר של דמאי ויוליכנה לכהן אחד משמנה לשמינית: ע"פ [פיהמ"ש לרמב"ם שם] שמינית משמינית של לוג לרב חיים נאה זה כ-5 סמ"ק. ראה להלן הסבר (יח,כו) **כִּי-תִקְחוּ** - מקף ותלשא בתפקיד שיעור ומחיצה – לקיחה מהמוקף.

מה שהובא לעיל אלו המקומות שטט מצא במשנה ובתוספתא בהם מוזכר תרומת מעשר. [רמב"ם] קבץ קבוצה של הלכות לתרומת מעשר.

[רמב"ם תרומות פ"ג ה"ג] תרומת מעשר אין מפרישין אותה באומד, אלא מדקדק בשיעורה ואפילו בזמן הזה, שהרי שיעורה מפורש בתורה. (ט:יח,כו) **מַעֲשֵׂר מִן-הַמַּעֲשֵׂר** [שם ה"א] דבר שדרוכו למדוד מודד, ודבר הנשקל שוקל, דבר שאפשר למנותו מונה, היה אפשר למנותו ולשוקלו ולמדודו המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משניהן.

זרקא סגול בתפקיד הוספה בדקדוק שיעורה של תרומת המעשר והוספה בזכות המדקדק בשיעורה.

[שם ה"ב] מצות תרומת מעשר שיפריש אותן בן לוי ממעשרו, שנאמר (יח,כו) **כִּי-תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמַּעֲשֵׂר**, ויש לישראל להפריש אותה וליתנה לכהן, ויתן המעשר ללוי אחר שיפריש ממנו תרומתו שהיא מעשר מן המעשר.

(יח,כו) **מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל** – קדמא ואולא בתפקיד סדר פעולות רצוי.

[שם ה"ג] ישראל הפריש מעשר ראשון כשהוא שבלים קודם שידוש ויפריש תרומה גדולה ונתנו ללוי, אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידושנו אלא תרומת מעשר בלבד, ט:יח,כו) **בְּמִצַּב** המתואר זרקא סגול בתפקיד גריעה שהלוי אינו מפריש תרומה גדולה, ובתפקיד של הוספה כי תרומת המעשר שלו גדולה מעט יותר.

אבל אם דש ישראל והפריש המעשר מן הדגן קודם שיפריש תרומה גדולה [ונתנו ללוי חייב הלוי להפריש ממנו תרומה גדולה] ותרומת מעשר מאחר שנעשה דגן נתחייב בתרומה שנאמר (דב' שפ' יח,ד) **רֵאשִׁית דְּהַגָּד**.

[שם ה"ד] בן לוי שלקח מעשר שבלים לא יתן תרומתו לכהן שבלים אלא קונסין אותו לרוש ולזרות וליתן לו מעשר מן המעשר מן הדגן ואינו חייב ליתן לו מעשר מן התבן או העצה, (ט:יח,כו) **בְּמִצַּב** המתואר זרקא סגול בתפקיד גריעה שהלוי אינו חייב להפריש במעשר מן התבן או העצה) ואם הפריש תרומת מעשר שבלים כמו שנתנו לו ה"ז כותש ונותן לכהן את הזרע ואת התבן ומפני מה קנסוהו לכתוש מפני שלקח המעשר שבלים והפקיע ממנו תרומה גדולה. (ט:יח,כו) **בְּמִצַּב** המתואר זרקא סגול בתפקיד הוספה שהלוי חייב להפריש מעשר מן התבן

[שם ה"ו] בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא מעשר לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו, שהרי אביו הפריש תרומתו ולפיכך צוהו שזה המעשר לפלוני הלוי, ואם אמר לו כך אמר לי אבא כור מעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו. [השגת הראב"ד] בן ישראל שאמר ללוי וכו'. א"א מ"ש אין בו טעם והוא הפך הגמרא שלנו. (ע"פ [כסף משנה] כשלא מזכיר מדה משמע שהופרש תרומת מעשר (=ת"מ), כאשר הזכיר מדה על הלוי להפריש ת"מ, ואז זרקא סגול בתפקיד גריעה היינו להפריש ת"מ)

[שם ה"ז] תרומת מעשר שהיה בה אחד משמונה בשמינית מוליכה לכהן, פחות מכן אינו מטפל להוליכה אלא משליכה באור ושורפה, וביין ובשמן אפילו כל שהוא מוליכה לכהן, ובלבד שתהא תר"מ ודאית וטהורה אבל אם היתה טמאה או שהיתה של דמאי אם אין בה כשיעור אינו מטפל בה אלא שורפה. [השגת הראב"ד] תרומת מעשר וכו'. א"א לא מצאתי בירושלמי אלא במשקה שיעורו באחד משמונה בשמינית שהוא מדת הלח אבל באוכל בכביצה ובדמאי אבל בודאי אפילו כל שהוא חייב להחזיר ובדמאי עצמו דוקא בטמא אבל בטוהר אפילו כל שהוא חייב להחזיר ולשון הירושלמי ר"י בר' חנינא אומר פחות מכן נותנה בנרו ש"מ שהמשנה בלח ר' ינאי בשם ר"י באוכל כדי ביצה קלה תוספתא וכן אתה אומר בתרומת מעשר של שאר כל פירות שאם יש בה השיעור הזה נותנה לכהן ואם לאו משליכה באור ושורפה והטעם מפני שתרומת שאר הפירות דרבנן חוץ מדגן תירוש והרי הן כדמאי.

(יח,כו) **כִּי-תִקְחוּ** - מקף (א) כבורר איזה שיעור חייב בלקיחת ת"מ לכהן, (ב) כבורר האם לקיחה מהמוקף או גם שלא מהמוקף.

ל-(א) תלשא בתפקיד שיעור הלקיחה, שמינית שבשמינית לוג בלח, ל-(ב) בתפקיד מחיצה שיש לקחת מהמוקף [שם ה"כ]

למעונינים יש עוד עמוד של הסברים ל-**[רמב"ם תרומות פ"ג ה"כ – ה"כ]**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

[שם ה"כ] תרומת מעשר מפרישין אותו שלא מן המוקף שנאמר **(במ' קרח יח,כ)** **מִכֹּל מַעֲשֵׂי תְרֹמֹת הַיִּבְיָוֹת** תרימו תרומה (טט כנראה צ"ל **(במ' קרח יח,כט)** **מִכֹּל מַהֲנִיתֶיכם תְּרִימוּ אֵת כָּל-תְּרֹמֹת הַיִּבְיָוֹת**) אפילו מעשר אחד במדינה זו ומעשר אחד במדינה אחרת מפריש תרומה מאחד על הכל, ות"ח אין תורמין אלא מן המוקף ואפילו תרומת מעשר. [השגת הראב"ד] ותלמידי חכמים. א"א לא כתב זה אלא מפני שהוקשה עליו שראה בגיטין על תרומות וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ולפיכך כתב שהת"ח אינן תורמין אלא מן המוקף ולפ"ד לא היה קורא אותו חשוד אם לא היה שם צד איסור אבל אומר אני שהלוי אינו תורם אלא מן המוקף ועליו הוא אומר **(במ' קרח יח,כו)** **וְעַתָּה מִמֶּנּוּ תְּרֹמֹת הַיִּבְיָוֹת הֵן** מן המחובר והטעם שמא ישכח ויעשה את התרום תרומת מעשר על מקום אחר אבל ישראל התרום תרומת מעשר תורם שלא מן המוקף שאין לחוש לכך והטעם לתרומה גדולה שאינה ניטלת אלא מן המוקף מפני שניטלת באומד ולא יוכל לכונן פשטור אלא מן המוקף ועוד שמא ישכח.

[שם כ"א] בן לוי שהיה לו מע"ר שלא ניטלה ממנו תרומתו והניחו להיות מפריש עליו והולך הוא בטבלו מה שעשה עשוי, שנאמר **(במ' קרח יח,כד)** **כִּי אֶת-מַעֲשֵׂר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יְרִימוּ לַיהוָה תְּרֹמָה** מלמד שהוא עושה את כולו תרומה לאחר. טעם זקף-קטן מרמז על שני למודים, (למוד א) **(במ' קרח יח,כד)** **כִּי אֶת-מַעֲשֵׂר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל** – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל, כאן ללמד על עצמו **[שם כ"א]** בן לוי שהיה לו מע"ר שלא ניטלה ממנו תרומתו והניחו להיות מפריש עליו והולך הוא בטבלו מה שעשה עשוי, (למוד ב) כולו תרומה על מקום אחר

[שם כ"ב] הפריש ממנו תרומת מעשר תחלה ואח"כ הניחו להיות מפריש עליו והולך עד שיעשה כולו תרומת מעשר ויתנו לכהן לא עשה כלום, שנאמר **(במ' קרח יח,כט)** **אֶת-מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ**: בזמן שקדשיו בתוכו עושה אותו תרומה לאחרים, אין קדשיו בתוכו אינו עושה אותו תרומה לאחרים, וכן המניח פירות להיות מפריש עליהם תרומה גדולה צריך שיהיו טבולין לתרומה, ואם הניחן להיות מפריש עליהן מעשר צריך שיהיו טבולין למעשר.

[שם כ"ג] כשמפרישין תרומה ומעשר מפרישין אותן על הסדר, כיצד מפריש בכורים תחילה לכל, ואח"כ תרומה גדולה, ואח"כ מעשר ראשון, ואח"כ מעשר שני או מעשר עני, והמקדים שני לראשון, או מעשר לתרומה, או תרומה לבכורים, אף על פי שעבר על לא תעשה מה שעשה עשוי, ומניין שהוא בלא תעשה שנאמר **(שמי' משי' כב,כח)** **מִלֶּאֱתָהּ וְדִמְעָתָהּ לֹא תֵאָחֵז, לֹא תֵאָחֵז** דבר שראוי להקדימו ואין לוקין על לאו זה. **(יח,כו)** **מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל** – קדמא ואולא בתפקיד סדר פעולות רצוי. **(שמי' משי' כב,כח)** **מִלֶּאֱתָהּ וְדִמְעָתָהּ** – מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב כאן כל מיני הפרשות מהגידולים, **לֹא תֵאָחֵז** – מונח מרבה אתנה מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות בשמירת סדר ההפרשות כתקנן.

[שם כ"ד] הרוצה להפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר כאחד מפריש אחד מל"ג ושליש, ואומר אחד ממאה שיש כאן הרי הוא בצד זה שהפרשתי והרי הוא חולין, והנשאר מזה שהפרשתי הוא תרומה על הכל, והמעשר שראוי להיות למאה חולין אלו הרי הוא בצד זה שהפרשתי וזה הנשאר יתר על התרומה ממה שהפרשתי הרי הוא תרומת מעשר על הכל. [השגת הראב"ד] הרוצה להפריש תרומה גדולה ותר"מ כאחד מפריש א' מל"ג. /א"א/ פ"י שהם ג' סאין, ואומר אחד מק' שיש כאן פירוש בין הכל והוא סאה, הרי הוא בצד זה שהפרשתי פירוש באותן שלש סאין, והרי הוא חולין פירוש עד שיפריש התרומה, והנשאר שהפרשתי פ"י הם השנים, הוא תרומה על הכל, והמעשר הראוי להיות למאה חולין אלו הרי הוא בצד זה שהפרשתי פירוש הוא הכרי הגדול, וזה הנשאר יתר על התרומה ממה שהפרשתי הרי הוא תר"מ על הכל.

(יח,כו) **כִּי-תִקְחוּ** - מקף כבורר באיזה שיעור מפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר כאחד. **(יח,כו)** **כִּי-תִקְחוּ** - תלשא בתפקיד מלמד אלפניו ולאחריו, באחד הכיוונים מלמד על שיעור הלקיחה כאשר רוצה להפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר כאחד מפריש אחד מל"ג ושליש, מהסבר [ראב"ד] ז' ג' סאין (כנראה מכור המכיל 30 סאין), וכן יהיה היחס בכל כמות אחרת. **(יח,כו)** **כִּי-תִקְחוּ** - מקף (א) כבורר איזה שיעור חייב בלקיחת ת"מ לכהן, (ב) כבורר האם לקיחה מהמוקף או גם שלא מהמוקף. ל-(א) תלשא בתפקיד שיעור הלקיחה, שמינית שבשמינית לוג בלח, ל-(ב) בתפקיד מחיצה שיש לקחת מהמוקף **[שם ה"כ]**

ב' ה' טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשפ"ג, תמצית ההשפעות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תבר - מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא - שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שמעטת חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו - סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט; ו; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואלא - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; תלישא-גדולה = תלישא - דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.13 במדבר קרח טו,א (התשפ"ג)

במדבר קרח זי,א: וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: מוֹפֵעַ 58 שֶׁל הַתּוֹכֵן בַּתּוֹרָה, מַחֲתוֹת עֵדֵת קֶרַח צַפּוּי לַמִּזְבֵּחַ לְאוֹת (אֲזַהְרָה) לְבְנֵי

יִשְׂרָאֵל גי' 58 עולה ח"ן - חכמת נסתר, אז"ן - בפנימיות התורה צירוף שם השם העולה ס"ג הנקרא ע"ב דס"ג שיצאה ממנו אות ה' האחרונה וזה האור הראשון שממנו מתחיל תהליך הבריאה הרוחנית ובהמשך תהליך הבריאה הגשמי. כאן תיקון להפרת האיזון בבריאה במעשה קרח ועדתו.

במדבר קרח זי,ב: אָמַר אֶל-אַלְעָזָר בֶּן-אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיְרַם אֶת-הַמִּחֲתָת מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה וְאֶת-הָאֵשׁ זָרָה-הַלְּלָאָה כִּי קָרְשׁוּ:

(במ' קרח זי,ב) אָמַר - אחרי הסרת אות ה' החיבור שבראש הכתוב **(בר' א,ב)** "רו"ה א' - לקים מ'רחפת" מתגלה הנוטריקון ר-א-מ ובשנוי סדר האותיות אמ"ר. על כתוב "ורוח וגו'" פירש **(שפת"ח בר' א,ב)**, זה מאמר הבריאה. וטט מוסיף זה מאמר הבורא המתקיים בהתמדה ומחדש בכל רגע את הבריאה. זה מהדברים שהזהיר משה את עדת קרח **(במ' קרח טו,כח - ל)** **(כח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי-יְהִי שִׁלְטֹנִי לְעֲשׂוֹת אֶת כָּל-הַמְעֻשִׂים הָאֵלֶּה כִּי-לֹא מִלְּבָבִי: (כט) אִם-עֲמֻמֹּת פְּלִי-הָאֲדָם יִמְתּוּן אֵלָה וַיִּקְרַח פְּלִי-הָאֲדָם יִפְקֹד עֲלֵיהֶם לֹא הָיָה שִׁלְטֹנִי: (ל) וַיִּפְצְתֶּם הָאֲדָמָה אֶת-פִּיהָ וַיִּבְלַעָה אֹתָם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ סַיִם שְׂאֵלָה וַיִּדְעֻעֶם כִּי נֶאֱצַו הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת-ה':**

(יחזקאל יב,ה) (ב) וַיֹּאמֶר אֶל-הָאִישׁוֹ לִבְשׂ הַבָּדִים וַיֹּאמֶר בֹּא אֶל-בִּינֹת לַגִּלְגַל אֶל-תַּחַת לְכָרוֹב וּמֵלֵא תִּפְגְּרוּ גְּחִילֵי-אֵשׁ מִבִּינֹת לְכָרוֹבִים וְרַק עֲלֵיהֶיךָ וַיָּבֵא לְעֵינָי: (ג) וְהַכָּרוֹבִים עֹמְדִים מִיָּמִין לְפָנָיו בְּכַאֵף הָאֵשׁ וְהָעֵנָן מֵלֵא אֶת-הַחֲצָר הַפְּנִימִית: (ד) וַיִּגְדַּל כְּבוֹד-ה' מֵעַל הַכָּרוֹב עַל מִפְתּוֹן הַבָּיִת וַיִּמְלֵא הַבָּיִת אֶת-הָעֵנָן וְהַחֲצָר מֵלֵאָה אֶת-נִגְהַ כְּבוֹד ה': (ה) וְקוֹל כְּפָנֵי הַכָּרוֹבִים נִשְׁמָע עַד-הַחֲצָר וְהַחֲצָרָה פְּקוּל אֲלֵשֵׁי בְּדָרְוֹ: (ו) וַיְהִי בְּצֹאתוֹ אֶת-הָאֵשׁ לִבְשׂ-הַבָּדִים לֵאמֹר קַח אֵשׁ מִבִּינֹת לַגִּלְגַל מִבִּינֹת לְכָרוֹבִים וַיָּבֵא וַיַּעֲמֵד אֵצֶל הָאֹפֶק: (ז) וַיִּשְׁלַח הַכָּרוֹב אֶת-יָדוֹ מִבִּינֹת לְכָרוֹבִים אֶל-הָאֵשׁ לְבִינֹת הַכָּרוֹבִים וַיִּשָּׂא וַיִּמְלֵא אֶת-חֲפְנֵי לִבְשׂ הַבָּדִים וַיִּנְחַח וַיִּצְאָ: (ח) וַיִּבְרַח לְכָרוֹבִים תִּבְנִית יַד-אֲדָם תַּחַת כְּנַפְיָהֶם:

טעמים מהמדרש הבא נמצאים ב-**[בבלי יומא עז,א]** **[מדרש הגדול]** **[במ' קרח זי,א-ב]** **וַיְדַבֵּר ... אָמַר אֶל-אַלְעָזָר בֶּן-אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. זה הוא שאמר הכתוב (תה' עא,ט) וַצְדֻקְתֶּם אֱלֹהִים עַד-יָרוּם... רבי חנינה בר פפא שאל ליה לרבי שמואל בר פפא, מאי דכתיב (תה' עא,ט) וַצְדֻקְתֶּם אֱלֹהִים עַד-יָרוּם. אמר לו כשם שהתחוננים צריכין צדקה אלו עם אלו, כך העליונים, גירסת **[בבלי יומא עז,א]**, אמר לו הקדוש ברוך הוא למיכאל: מיכאל! סרחה אומתך. אמר לפניו: רבונו של עולם, דיו לטובים שבהם. - אמר לו: אני שורף אותם ולטובים שבהם. מיד ע"כ**

שנאמר **(יחזקאל יב,ב) וַיֹּאמֶר אֶל-הָאִישׁוֹ לִבְשׂ הַבָּדִים וַיֹּאמֶר בֹּא אֶל-בִּינֹת לַגִּלְגַל, למה וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר שני פעמים, ללמדך שהקדוש ברוך הוא אמר למלאך, ומלאך אמר לכרוב גזר עלי הקדוש ברוך הוא ליטול ממך שני גחלים, ואיני יכול ליכנס למחיצתך, עשה עמי צדקה ותן לי גחלים. **(פפולה ב)** ומה כתיב תמן **(יחזקאל י,ז) וַיִּשְׁלַח הַכָּרוֹב אֶת-יָדוֹ מִבִּינֹת לְכָרוֹבִים אֶל-הָאֵשׁ לְבִינֹת הַכָּרוֹבִים וַיִּשָּׂא וַיִּמְלֵא אֶת-חֲפְנֵי לִבְשׂ הַבָּדִים וַיִּנְחַח וַיִּצְאָ: אמר רב חונא בר ביזנא אמר ר' שמעון חסידא אלמלא לא נצטננו גחלים מידו של כרוב לידו שלגבריאל, לא נשתייר משונאייהן של ישראל שריד ופליט. רבי יהושע דסכנין בשם רבי אליעזר שש שנים היו אותן גחלים עמוקות בחפניו של גבריאל סבור שישאל עושין תשובה ולא עשו, כיון שלא עשו תשובה בא לזרקן עליהן ולקעקע ביצתן. אמר לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל גבריאל הונך בהונך. ישראל ישראל מאן דאית ליה סוסיא ברחמיה מסיק ליה. יש בהן בני אדם שעושין צדקה אלו עם אלו, הדא היא **(יחזקאל יח,ה) וַיִּבְרַח לְכָרוֹבִים תִּבְנִית יַד-אֲדָם תַּחַת כְּנַפְיָהֶם: רבי אבא אומר מי מעמיד העליונים והתחוננים, צדקה שישאל עושין אלו עם אלו, ומאי טעמיה **(תה' עא,ט) וַצְדֻקְתֶּם אֱלֹהִים עַד-יָרוּם אֲשֶׁר-עֲשִׂיתָ גְּלוֹת אֱלֹהִים מִי כְמוֹף: אלו המאורות. **(שם) אֱלֹהִים מִי כְמוֹף, מי כמוך בעליונים ובתחוננים, ומי כמוך שאתה כובש מדת הדין, ומי כמוך שאתה מתנהג עם בניך במדת רחמים. תוספת של טט, על זה נמאר בהמשך: **(תה' עא,ב) אֲשֶׁר הֵרַאתוּן הָרְאִיתוּן אֶת-צְרוֹת רַבּוֹת וְרַעוֹת תִּשְׁוֹב תַּחֲיִינוּ תַּחֲיִינוּ וּמִתְּהִיבֵי הָאֲרָצִים תִּשְׁוֹב תַּעֲלִינוּ: **(עא,כא) תִּרְבוּ גְּדֻלְתִּי וְתִסַּב תַּנְחֻמִּי:**************

באותה שעה קפצה קטיגורה לפני כסא הכבוד אמרה לפניו רבונו של עולם כך יהיה רשע זה מתגאה לומר החרבתי ביתו של אל, אם כן תרד אש מלמעלה ותשרוף אותו, הדא היא דכתיב ממרום שלח אש בעצמותי וירדנה (איכה א, יג). אמר רבי יהושע בן לוי הוא שהנביא עומד ומקנתר על ישראל ואומר לבת כבל קחי ריחים וטחני קמח (ישעיה מז, ב). הא כל עמא טחנין חיטים ואת אמרת וטחני קמח, אלא כך אמר לבת כבל אילו ממרום לא עשו בי קטיגורה לא היית את יכולה לי, הא קימחא טחנינא טחנת ואריא קטילא קטלת ודרתא יקורא אוקידת. דבר אחר לשעבר היו אחרים טחנין לך ועכשיו שחטאת קחי רחים וטחני קמח, עולם הפוך, אפטר שחטאת מביא דוגמא של קטרוג על שונאי ישראל בחורבן בית ראשון כדי ללמוד על הקטרוג שהתעורר במחלוקת קרח ועדתו. ומה חס וחלילה הה קורה אם אלעזר בן-אהרן הכהן לא היה מצטווה לכפר על המחלוקת.

וכתיב התם **(יחזקאל ט, יא) וְהָיָה הָאִישׁוֹ לִבְשׂ הַבָּדִים אֲשֶׁר הִקְסֹת בְּמַתְנֵיוֹ מְשִׁיב דָּבָר לְאֹמֶר עֲשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִנִּי: ס. אמר רבי יוסי באותה שעה הוציא וזהו לגבריאל מאחורי הפרגוד ומחיהו (הכו אותו) שתין פולסין דנורא **(רש"י: מקלות של אור)**. אמרו ליה אי לא עבדת לא עבדת (אם לא בצעת הענישה לא היו מקפידים עליך), ואי עבדת איבעי לך למעבד לא איבעי לך לאהדורי (אם בצעת הענישה לא היה לך לבצעה טוב),**

גירסת **[בבלי יומא עז,א]**, אמרו ליה: אי לא עבדת - לא עבדת, אי עבדת - אמאי לא עבדת כדפקדוך? ועוד: דעבדת, לית לך: **[רש"י בבלי יומא עז,א]** אי לא עבדת - כלל. לא עבדת - והיינו מצדיקים אותך לומר דוחה הוא את הדבר אולי ישוב הקדוש ברוך הוא מחרונו ויתרצה להם. כדפקדוך - שתהא אתה נוטל גחלים מבינות לכרוכים ואתה אמרת אל הכרוב לתתם לך. לית לך אין משיבין על הקלקלה. (ענשו את גבריאל) עיילוה לדוביאל שרא דפרסאי ואוקמוה ברקיעא (במקומו) ושמיש עסרין וחד יומין, והינו דכתיב **(דניאל י, ג) וְשָׂרוּ מַלְכוּת פְּרִס עִמָּד לַגִּידֵי עֲשָׂרִים וְאַתְדָּ יוֹם**. (דרש שר פרס) אהבו ליה עסרין וחד מלכא ופרואתא דמשמהיג (21 מלכויות, (כנראה ערים חשובות)(או שרים גובי מסים) ונמלים שמביאים שם מרגליות), אמר להו כתובו לי ישראל בכראגא (לרשום בני ישראל למס גולגולת), כתבו ליה. כתובו לי רבנן בכראגא (לרשום תלמידי חכמים למס גולגולת), כתבו ליה. בעו למיחתם (לחתום) ליה. פתח גבריאל מאחורי הפרגוד ואמר **(תהלים קכו, ב) שָׂאוּ לְכָסֹף מִשְׁקֵימֵי קוֹם מֵאֲחַר־רֵי שֹׁבֵת אֲכָלִי לֶחֶם הַעֲצָבִים כֵּן יִתְּנוּ לִידִידוֹ שְׂגָא: אמר רבי יצחק אלו ענייניו של תלמידי חכמים, שמנדרות שינה בעולם הזה וזוכות לחיי העולם הבא. לא אשגחו ביה.** גירסת **[בבלי יומא עז,א]**, מאי כן יתן לידידו שנה? אמר רבי יצחק: אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שמנדרות שינה בעולם הזה וזוכות לעולם הבא. ולא השגיחו עליו, רש"י מסכת יומא דף עז עמוד א **[רש"י בבלי יומא עז,א]** שוא לכם וכי' - כלומר כלום הגונים האומות להיות החכמים מסורים בידם, והלא המקרא משבחן שאף נשותיהם מנדרות שינה מעיניהן, שוא לכם בעלי אומנות המשכימים ומאחרים למלאכתם, אוכלי לחם בעצב וביגיעה כן יתן הזן את העולם מזונות ופרנסה לידידו שנה - למי שנרד שינה בשבילו.

אמר לפניו רבונו של עולם, אם יהיו כל חכמי אומות העולם בכף מאזנים ודניאל איש חמודות בכף שנייה, מי מכריע, לא דניאל מכריע את כולן. אמר הקדוש ברוך הוא מי לימד זכות על בני. אמרו לפניו, גבריאל. עיילוה. והינו דכתיב **(דניאל י, ג) וַיֹּאמֶר אֵלֵי אֶל-מִתְרָא דְנִינְאֵל**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחר/ים בתושבע"פ.

ועיין (במ' קרח יח,טו) אָדוּ פְּנֵיהֶם וַתִּפְּדֵה אֶת בְּכוֹרֵיהֶם וְאֶת בְּכוֹרֵי הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה הַפְּדוּתָהּ.
 ועיין [בבלי בכורות ה:] פרה שילדה מין חמור וחמור שילדה כמין סוס פטור מן הבכורה שנאמר (שם' בא יג,ג) פֶּטֶר חֲמֹר (שם' תשא ד,ג) פֶּטֶר חֲמֹר שני פעמים.

ועי' בגמ' שרב יהודה למד דין הנ"ל מדרשה אחרת וזהו כדעת ר' יוסי הגלילי (=ריה"ג) דתניא ר' יוסי הגלילי אומר (במ' קרח יח,ז) אָדוּ בְּכוֹרֵי שׁוֹר – שיהא שור ובכורו שור. ופ' [רש"י] מדמצי למיכתב (היה לו לכתוב) אך שור כשב ועז (ולא לכתוב בכור שהפרשה עוסקת בו, ומיתור מלת בכור למד ריה"ג שיהא שור ובכורו שור)(בפועל כתוב (במ' קרח יח,ז) אָדוּ בְּכוֹרֵי שׁוֹר אֲוִיבְכוֹר לְשֵׁב אֲוִיבְכוֹר עֵז) דהא ענינא (הפרשה עוסקת) בבכור קמישתעי. ונקט בכלוהו בכור (אבל כתוב (במ' קרח יח,ז) אָדוּ בְּכוֹרֵי שׁוֹר אֲוִיבְכוֹר לְשֵׁב אֲוִיבְכוֹר עֵז). ש"מ עד שיהא הבכור כאמו ולא יהא דומה לאחר. ומבררת הגמ' בהמשך מה ילמד ר' יוסי הגלילי מכפילות פטר חמור. ועונה הגמ' מיבעי ליה לכדתניא ריה"ג אומר מתוך שנאמר (במ' קרח יח,טו) אָדוּ פְּנֵיהֶם וַתִּפְּדֵה אֶת בְּכוֹרֵיהֶם וְאֶת בְּכוֹרֵי הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה הַפְּדוּתָהּ: שומע אני אפי' פטרי סוסים וגמלים (שהרי בְּכוֹרֵי הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה כולל הכל) ת"ל (שם' בא יג,ג) פֶּטֶר חֲמֹר (הסבר הגמרא לדעת ריה"ג על פעמים פטר חמור) פֶּטֶר חֲמֹר אמרתי לך ולא פטרי סוסים וגמלים, (הגמרא מקשה על דעת ריה"ג) ועדיין אני אומר פטרי חמור בשה פטרי סוסים וגמלים בכל דבר.

נושא צדדי (והעיר החזון איש שלהלן בדף י"א אמרו שהתורה לא אמרה לפדות בשה כדי להחמיר בפדיונו אלא כדי להקל שדי לפדותו בשה אף שאינו בשוויו של הפטר חמור, אבל אפשר לפדות פטר חמור בכל דבר בשוויו של הפטר חמור, כמו שהגמרא מביאה שם [בכורות יא,א] שרב נחמן בריה דרב יוסף פדה בירקות שלוקים בשווי של הפטר חמור. ואם כן צריך לברר מהי קושיית הגמרא גבי פטרי סוסים שנפדה בכל דבר. ומבאר החזון איש ששאלת הגמ' שמא בפטרי חמור הקילו שאפשר בשה בפחות משווי הפטר חמור, והחמירו בשאר הבהמות שתמיד צריך לפדותם בשווים, ע"כ החזון איש).

(הגמרא עונה) ת"ל (שם' בא יג,ג) פֶּטֶר חֲמֹר (שם' תשא ד,ג) פֶּטֶר חֲמֹר שני פעמים – (פטר חמור אחד מלמד שני דברים) פטרי חמורים אמרתי לך ולא פטרי סוסים וגמלים (שאינם נפדים בשה וזה הקלה שאין לפדותם) (פטר חמור שני מלמד שפטרי סוסים וגמלים ושאר בעלי חיים אינם נפדים בכלל) וזה לדעת ריה"ג. וא"כ צריך ברור על דעת ת"ק [מתנאי בכורות פ"א, מ"ב] הלומד מהכפילות שבהמת נדמה פטורה לגמרי מפדיון פטר חמור, אז מנין ילמד דין הפוטר מפדיון של שאר בכורי בהמה טמאה.

פיסקא ד' ברור על דעת ת"ק

עי' ב-[בכורות ה:] ובדף ו.1. הגמ' מביאה שם מקור לשני למודים (א) שפטרי סוסים אינם נפדים בשה. (ב) שאינם נפדים כלל. וז"ל ה-גמרא. ותנא דידן למעוטי סוסים וגמלים מנא ליה, אמר רב פפא, (שם' תשא ד,ג) וְכָל-מִקְנֵה תִּזְכָּר כָּלל (לד,ט) שׁוֹר וְשֵׂה ו- (תשא ד,ג) חֲמֹר פֶּטֶר, כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט (לד,ט) שׁוֹר וְשֵׂה (בהמות טהורות ולא חיות טהורות) ו- (לד,ג) חֲמֹר אין (אלה נכללים בהלכת בכור) מידי אחרינא לא. ור' יוסי הגלילי (סובר) (לד,ג) פֶּטֶר הפסיק הענין (היינו שריה"ג לומד ממקום אחר למעט פטרי סוסים) ורבנן וי"ו (של (לד,ג) ופֶּטֶר) הדר ערביה קרא (חזר ומחבר פסוק (לד,ג) אל (לד,ט)). ועי' פ' [רש"י שם] וז"ל (על דעת ריה"ג) (לד,ג) פֶּטֶר חֲמֹר הפסיק הענין, דלא תדייניה (שלא תדונו) בכלל ופרט (כדעת חכמים) דאי אקרא קמא קא מהדר (שם (לד,ג) ופֶּטֶר חֲמֹר מתחבר לפסוק שלפניו), מכדי (כיון ש) כתיב לעיל מיניה (לד,ט) פֶּטֶר שׁוֹר וְשֵׂה, לכתוב (היה לו לכתוב ב- (לד,ג) בלי פטר רק) וחמור תפדה בשה ונהדר אפטר דלעיל (ונתחבר אל (לד,ט) פֶּטֶר) אלא מדהדר (שחזר ו) כתב (לד,ג) פֶּטֶר ש"מ לאו אקרא קמא למהדר (אינו מתחבר אליו). ובד"ה וי"ו (על דעת חכמים) פירש – דכתב (לד,ג) ופֶּטֶר הדר ערביה ואהדריה אקרא קמא. דוי"ו מוסיף על ענין ראשון (ויש ללמוד במדת כלל ופרט).

(במ' קרח יח,טו) וְאֶת בְּכוֹרֵי הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה – תביר מרכא טפחא,
 (במ' קרח יח,טו) בְּכוֹרֵי הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה – מרכא טפחא כעין קבוצה העשויה להתרחב, יחול על כלל המינים של הבהמות הטמאות, אפשר שהמניע את התנאים להפש הסבר לצמצם את הפדיון של בכור בהמה לא טהורה לפטר חמור בלבד הוא טעם תביר במלת (במ' קרח יח,טו) וְאֶת מפני שהנאמר בפרשת קדש לי (שם' בא יג) לא מפרש שאין פדיון לבכורי בהמות לא טהורות שאינן חמור. ומכאן נפתח המשא ומתן בדרשות. ריה"ג לומד לצמצם מ- "פטר" "פטר" וחכמים לומדים זאת מכלל ופרט (שם' תשא ד,ג) וְכָל-מִקְנֵה תִּזְכָּר כָּלל (תשא ד,ג) שׁוֹר וְשֵׂה ו-(תשא ד,ג) חֲמֹר פֶּטֶר.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עיקרה, שגגה = שחקה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עיקרה, שגגה = שחקה; **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

אחריות וכן כשמת הפדיון לא מקישים לגמרי לבכור אדם, ובהפרשה לחזרה נפקע איסורו וקדושתו, ואולי היה לרמב"ם גירסא אחרת בגמרא שם ודו"ק עכ"ד ודפח"ח (ובדברי פי חכם הן).

אנציקלופדיה תלמודית כרך טו, [חלוקת שותפות] טור תקט – תקי

בכור-אדם*, שמת אביו לאחר שלשים, וכבר נתחייב האב בפדיון-הבן*, וחלקו היורשים את הנכסים, לדעת הסוברים אהים שחלקו יורשים הם גובה הכהן את הפדיון מכל הנכסים²⁹, ולדעת הסוברים לקוחות הם אינו גובה, לפי שפדיון הבן כמלוה על פה הוא³⁰, ומלוה על פה גובה מן היורשים ואינו גובה מן הלקוחות³¹. לדעת רב אסי אהים שחלקו יורשים הם במחצה ולקוחות הם במחצה, ואין הכהן גובה אלא מחצי הנכסים, לפיכך אם לא הניח להם האב אלא חמשה סלעים וחלקום אין הכהן גובה אלא חציים³².

אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך טו, חלוקת שותפות, טור תקי הערה [32]

32. בכורות שם א. ועי"ש של' הסוברים חמש ולא חצי חמש (ע"ע הנ"ל) אין הכהן גובה כל עיקר.

הסבר לדעת חכמים שאין חובת אחריות לאב בכור אדם ולבעלים של בהמה טהורה ופטר חמור.

בקריאה עם פסק (במ' קרח יח, טו) יְהִי־לְךָ אֲדָוָה – ל-[רמב"ם שם] [שו"ע שם] בהפרשת פדיון במעשה ובפה נפסקת האחריות אפילו לפני מתן הפדיון לכהן. אבל [דף על הדף שם] בפדיון קיים נפסק האחריות בנתינה, בפדיון מת נפקע האיסור בהפרשה

בקריאה בלי פסק אלא אמר רבא וגו'

(במ' קרח יח, טו) פְּרָה תִּפְּדֶהּ – מונח רביע מרמזו ללפחות ארבעה למודים. ראה [רמב"ם שם] ו-[שו"ע י"ד שם]

(למוד א) הפריש פדיון פגה האחריות (למוד ב) מת שה הפדיון נותן הנבלה לכהן להינות בו (למוד ג) מת פטר החמור אחר שפדהו, יתן הטלה לכהן ומותר להינות בו (בחמור). (למוד ד) מיד כשהפריש הטלה תחת פטר חמור חזר הפטר חמור חולין, אפילו קודם שנתנו (השה) לכהן, ומותר ליהנות בו (בחמור). (למוד ה) השערה מת בכור בהמה טהורה יתן הנבלה לכהן להינות בו

(למוד ו) [באר היטב יורה דעה סימן שכא ט"ק ה]

(ה) מברך. כתב הט"ז והא דאין מברכין ג"כ אנתינת בכור (בהמה טהורה) לכהן כמו בפדיון פטר חמור ובכור אדם משום דיש לחלק דבכור מעולם לא היה לישראל זכות בו דרחמנא זכהו להכהן תיכף משנולד וה"ל כאילו נולד בבית הכהן מפרתו ע"כ אין שייך לברך כי הישראל אינו עושה כלום משא"כ בפדיון פטר חמור ובכור אדם שהוא נותן ממונו בזה מברך שפיר על מצוה הזאת עכ"ל:

(למוד ז) רחמנא ליעלן מת בכור אדם אחרי הפרשת פדיונו (קודם לל' יום של חייו, אין פדיון) [מהר"ט אלגאזי שם] אם מת בכור אדם אחרי ל' יום נותן הפדיון לכהן.

[מהר"ט אלגאזי הלכות בכורות פרק א דף ח עמוד ב (בדפוס וילנא) אות יד]

שוב ראיתי להרב בצלאל כ"כ²⁷⁷ שהביא משם תוס' חיצוניות גבי מתני' שכתבו וז"ל, ור"א אומר חייב באחריותו וצריך להפריש טלה אחר כמו פדיון ה' סלעים של בן דנפקא לן בגמ' **תִּפְּדֶהּ** תפדה ריבה, אבל ודאי אם מת הפטר חמור של ישראל אינו חייב לפדותו בשום דבר, ואף על גב דגבי פדיון הבן ודאי אם מת אחר שלשים יום חייב ליתן ה' סלעים, לענין זה לא מקשינן לפדיון הבן משום דהתם חוב הוא שהטיל הכתוב על האב, אבל האא כי בעי ישראל עריף ליה להחמור ואינו חייב כלום לכהן אם ירצה עכ"ל. הרי דלא ניחא להו לחלק על אופן הנזכר אלא חלקו חילוק אחר, דשאני פדיון דחוב הוא שהטיל הכתוב על האב ואין בידו לפטור עצמו מחיובו בשום אופן, משא"כ בפדיון פטר חמור דבידו לפטור את עצמו ע"י עריפה, ואף דתנן דמצות פדיה קודמת למצות עריפה מ"מ בידו לעבור על זה ויקדים מצות עריפה²⁷⁸.

איברא דראיתי בפסיקתא בפ' קרח [יח, טו] וז"ל, דרש ר' טרפון **(במ' קרח יח, טו) אֲדָוָה תִּפְּדֶהּ** יכול אתה פודה את החיה ואי אתה פודה את המתה ת"ל **(במ' קרח יח, טו) פְּרָה תִּפְּדֶהּ** ע"כ, דנראה דמכפל **(במ' קרח יח, טו) פְּרָה תִּפְּדֶהּ** מרבה לפדות בכור בהמה טמאה שמת, כיון שכבר חל חיוב פדיון עליו כדן פדיון הבן. אבל שוב ראיתי דט"ס הוא שהרי ב-**[ספרי שם בפ' קרח] אמר' איפכא**, שאלה זו נשאלה בכרם ביבנה לפני חכמים בכור שמת מהו שיהיו הבעלים חייבים לפדותו ולהאכילו לכלבים, דרש רבי טרפון **(במ' קרח יח, טו) אֲדָוָה תִּפְּדֶהּ** אתה פודה את החיה

ואין אתה פודה את המתה ע"כ²⁷⁹, דנראה דמעט פדיון המתה מתיבת **(במ' קרח יח, טו) אֲדָוָה** חלק למעט פדיון בכור שמת. ולפי הספרי הנזכר אין אנו צריכין לתירוץ התוס' חיצוניות, דשאני פטר חמור מפדיון דאיכא מיעוטא דקרא, ועיין מ"ש לעיל גבי מתני' דאין פודין בשה שחוט על דברי התוספתא [פ"א ה"ו] דו"ק²⁸⁰.

(במ' קרח יח, טו) אֲדָוָה תִּפְּדֶהּ – פסק מונח רביע, אפשר שיש לפחות ארבעה למודים לפסק. **(למוד א) חלק למעט פדיון בכור שמת**

(למוד ב) בקריאה עם פסק (במ' קרח יח, טו) יְהִי־לְךָ אֲדָוָה – ל-[רמב"ם שם] [שו"ע שם] בהפרשת פדיון במעשה ובפה נפסקת האחריות אפילו לפני מתן הפדיון לכהן. אבל [דף על הדף שם] בפדיון קיים נפסק האחריות בנתינה, בפדיון מת נפקע האיסור בהפרשה

[בכורות נא]. [משנה פ"ח, מ"ח] המפריש פדיון בנו ואבד - חייב באחריותו שנאמר (במ' קרח יח, טו) יְהִי־לְךָ אֲדָוָה תִּפְּדֶהּ ופ' [רש"י] כשיהיה לך הפדיון אז יהיה פדוי והאי קרא לאהרן אמר ליה רחמנא

(למוד ג) בקריאה בלי פסק אלא אמר רבא (יש היקש כרב יוסף מבכור אדם לבכור חמור, אבל הוא מוגבל) – אמר קרא (במ' קרח יח, טו) אֲדָוָה

פְּרָה תִּפְּדֶהּ לפדיה (בלבד) הקשתיו ולא לדבר אחר (ולא לענין אסור הגאה).

(למוד ד) [אנציקלופדיה תלמודית שם] מת האב אחרי ל' לבכורו נתחייב בפדיון ויורשיו יורשים במחצה ולקוחות הם במחצה והכהן גובה מחצי הנכסים, לפיכך אם לא הניח להם האב אלא חמשה סלעים וחלקום אין הכהן גובה אלא חציים. מוצע לומר **(במ' קרח יח, טו) אֲדָוָה חלק למעט פדיון בכור אדם ל-2.5 שקלים.**

(למוד ה) ראה [רמב"ם שם] [שו"ע י"ד שכא] למודים נוספים על אלה שכאן

לגבי אחריות לפדיון (שה או שוה ערך) לפטר חמור חכמים לא מקישים פטר חמור לבכור אדם שעליו יש אחריות **[בכורות יב, ב]**. לגבי מי חייב בפדיון חכמים מקישים פטר חמור של ישראלים לבכורי ישראלים ושניהם חייבים בפדיון.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שחקה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושב"ע פ.

1.14.3 מאמר כזה בענין (שמות בא יג, יג) וְכָל-פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשָׁה. במה לא פודים (מבוטס על מאמר של נחלת יעקב)

(שמ' בא יג, יג) וְכָל-פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשָׁה וְאִם-לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפָתוֹ וְכָל בְּכוֹר אֲדָם בְּכַנְיָה תִפְדֶּה:
שמות כי-תשא לד, כ; וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשָׁה וְאִם-לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפָתוֹ כָּל בְּכוֹר בְּנֵי תִפְדֶּה וְלֹא יִרְאוּ פְנֵי רִיבֵם:
(במ' קרח יח, טו) כָּל פֶּטֶר רָחֵם לְכָל-בֶּשֶׂר אֲשֶׁר-יִקְרִיבוּ לָהּ בְּאֲדָם וּבְבַהֲמָה יִהְיֶה לָהּ
אֲחֵי פְדֶה תִפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִפְדֶּה:

עי' ב-[מכילתא בא פסחא י"ח] (ד) (שמ' בא יג, יג) וְכָל-פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשָׁה – בשעה ולא בעגל ולא בחיה ולא בשחוטא ולא בטריפה ולא בכוי ולא בכלאים. ועי' ב-[בבלי בכורות יב] נידון לגבי בן פקועה ולהלכה דעת [ש"ע י"ד סימן ש"א ס"ק ג ד] [סעיף ג] אין פודין בשעה הדומה למין אחר; <ד> ואם פדה, פדוי (ו) ויש אומרים דאם פדה בו <ה> הוי ב' { ספק (טור בשם הרא"ש). [סעיף ג] פודין בכך פקועה. (ז) וי"א שאין פודין בכך פקועה (ג"ז בשמו).

עי' בגמ' דיון לגבי נדמה ולהלכה כתב [רמב"ם בכורים פ"ב, ה"ט] אין פודים ואם פדה פדוי. פודין בכך פקועה, אבל לא בפסולי המוקדשין.
ה-[רמב"ם בכורים פ"ב, ה"ח] כתב הטעם אין פודין לא בעגל ולא בחיה ולא בשחוט ולא בטריפה ולא בכלאים ולא בכוי, שנאמר (שמ' בא יג, יג) (שמ' תשא לד, כ) תִּפְדֶּה בְשָׁה ואין קרוי שה אלא כבשים ועזים חיים בלבד.
ובגמ' [בבלי בכורות יב] מבואר שזה גז"ש נאמר כאן (בפדיון פטר חמור) שה ונאמר להלן (בקרבת פסח) שה (שמ' בא יג, יג) שֶׁה תָּמִים זָכָר בְּרִשְׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִזֶּה-הַכֶּשֶׁם וּמִן-הָעִזִּים תִּקְחוּ: מה להלן בקרבן פסח פרט לכל השמות הללו (שמנה הרמב"ם) אף כאן (בפדיון פטר חמור) פרט לכל השמות הללו.
וכתב ה-[רמב"ם שם ה"א] אם אין לו שה לפדותו פודהו בשווי. אבל מלשון ה-[סמ"ג] נראה שאפ"ל יש לו שה אם רצה לפדותו בשווי פודהו.

וכתב ה-[בית יוסף] הדין של המשנה מדובר בפודה בפחות משווי פודה רק בשעה, אך בשווי יכול לפדות בכל דבר. וכתב [מנחת חינוך מצוה כ"ב] הפודה בשוה כסף ששוה יותר משווי החמור על הכהן להחזיר את העודף. אולם הפודה בשווי יותר מהחמור אין הכהן מחזיר לו העודף.

במה פודים ובמה לא פודים התורה שבעל-פה מביאה לעתים חלק מפסוק והפתרון לסוגיה נמצא בחלק של צוטט. מוצע לומר כי כך גם ב-[מכילתא בא פסחא י"ח] (ד). המשך הפסוק עשוי לרמז על במה פודים ובמה לא פודים פטר חמור.

(שמ' בא יג, יג) (שמ' תשא לד, כ) וְאִם-לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפָתוֹ - וְאִם-לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפָתוֹ - וְאִם-לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפָתוֹ, ובין במה לא פודים וְאִם-לֹא תִפְדֶּה - מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, לפי [מכילתא בא פסחא י"ח] (ד) 1. עגל וחיה 2. שה שחוט 3. טרפה 4. כוי 5. כלאים. ומרבה על מנין המכילתא ע"פ [רמב"ם בכורים פ"ב, ה"ט] את פסולי המוקדשין. ואילו נדמה ובן פקועה לכתחילה לא פודים בהם ואם פדה פדוי.
וְעִרְפָתוֹ - אתנח מגביל, להלן נמנה מגבלות אחדות מעכב העריפה [רמב"ם בכורים פ"ב, ה"ו] רק לאחר שלוש יום במה לא ממתין:

[רמב"ם הלכות ביכורים פ"ב, ה"ז] לא רצה לפדותו עורפו בקופיץ מאחוריו שנאמר (שמ' תשא לד, כ) וְאִם-לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפָתוֹ, ואין ממתין אותו לא במקל ולא בקנה ולא בקורדום ולא במגירה אלא בקופיץ, ולא יכניסנו לחדר וינעול הדלת בפניו עד שימות שנאמר וערפתו. [רמב"ם הלכות ביכורים פ"ב, ה"ז] פדיון או עריפה רק בפטר חמור. [ה"ח] רק בפטר שיש בו לפחות מקצת סימני חמור, [הכ"ב] וכן הליקוח חמור מן העכו"ם ואין ידוע אם בכרה או לא בכרה וילדה זכר פודה אותו בשעה והוא לבעלים, מפני שהוא ספק. [דרך אמונה הלכות ביכורים פרק יב הלכה כב] (קמד) פודה אותו בשעה. (רנט) ו"ז שלא פדאו אסור בהנאה:
[דרך אמונה - ציון ההלכה הלכות ביכורים פרק יב ס"ק] (רנט) ועי' בבה"ל:
[דרך אמונה - ביאור ההלכה הלכות ביכורים פרק יב הלכה כב] ... ולפ"ז אינו אלא ספק בכור גם לענין גיזה ועבודה וכל דבר ונראה דדעת רבנו כהרא"ש מדסתם מפני שהוא ספק משמע לכל דבר וכן ב-[פ"ד מבכורות ה"י] כתב ה"ז ספק בכור שמא טינף הפילה ברשות הגוי: טט: לכן אין עריפה.

[קרית ספר הלכות ביכורים פרק יב] ... וכן המקבל חמור מן הנכרי או נכרי שקבל ממנו הכל פטור דכתיב פטר רחם בבני ישראל באדם ובבהמה עד שיהיה הכל בישראל.
כגון [רמב"ם הלכות ביכורים פ"ב, ה"טז] גר שנתגייר ואין ידוע אם עד שלא נתגייר ילדה חמורו או אחר שנתגייר הרי זה חייב לערוף או לפדות, ואם פדה בשעה שהה של גר שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

נחלקו הרמב"ם והראב"ד האם יש מצוה בעריפה או לא.
המשך [בבלי בכורות יב] ואם תאמר (אולי) נמעית נמי נקבה ובעל מום וכן שתי שנים כפסח (אולי מכה גז"ש מקרבן פסח (זכר ועד בן שנה) שלא בא משה נקבה או בעל מום או נמעית שגם אין פודים בהם פטר חמור) עונה הגמ' (שמ' בא יג, יג) תִּפְדֶּה (שמ' תשא לד, כ) תִּפְדֶּה ריבה. (שפודים בשעה נקבה ובבעל מום ובן שתי שנים). פשט הכתוב מרבה במה פודים פטר חמור.
הנה יש להעיר מהמשך לשון ה-[מכילתא שם] (שמ' תשא לד, כ) וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשָׁה למה נאמר (עונה המכילתא) לפי שנאמר (במ' קרח יח, טו) אֲחֵי פְדֶה תִפְדֶּה תִפְדֶּה שומע אני כל בכור בהמה טמאה במשמע ת"ל (שמ' בא יג, יג) וְכָל-פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשָׁה פטר חמור אתה פודה ואי אתה פודה כל בכור בהמה טמאה. ועדיין אני אומר (שמ' בא יג, יג) פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשָׁה ושאר בהמה טמאה בכסות וכלים ת"ל עוד במקום אחד (שמ' תשא לד, כ) וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשָׁה פטר חמור אתה פודה ואי אתה פודה בכור שאר בהמה טמאה.
(והכתוב (במ' קרח יח, טו) וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִפְדֶּה: מלמד שפטרי חמורי הכהנים והלוים פדו את פטרי החמורים של בני ישראל (אחד לאחדים))

מסקנה מ-[בבלי בכורות יב] (שמ' בא יג, יג) תִּפְדֶּה (שמ' תשא לד, כ) תִּפְדֶּה ריבה, שפודים בנקבה ובבעל מום ובבן שנתים.
מסקנה מ-[מכילתא שם] (שמ' תשא לד, כ) וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשָׁה פטר חמור אתה פודה ואי אתה פודה בכור שאר בהמה טמאה.
מוצע לומר שיש ללמוד שתי הדרשות מאותו כתוב תִּפְדֶּה בְשָׁה מרומזות טעם זקף קטן המרמז לב' דרשות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המרקה והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מחפץ פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, **רבי**; **דזאג** – מצרף; **תבר** – מחלק, **ממעט**, **לא ממשי**; **טרקא** = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דזאג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = **שכחה**; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = **שכחה**; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

במדבר קרח יח,טו: כל-פטר רחם לכל-בשר אשר-יקריבו לה' באדם ובבהמה יהיה-לך

אין פדה תפדה את בקור האדם ואת בקור הבהמה הטמאה תפדה:

[בבלי בכורות ד,א] אשכחן – אדם (מצאנו שבמדבר בכור ישראלי נפדה ע"י הלויים) בהמה טמאה מנלן (שנפדתה במדבר) ? אמר קרא : (במ' קרח יח,טו) אין פדה תפדה את בקור האדם ואת בקור הבהמה הטמאה תפדה: כל שישנו בבכור אדם (רק בכור ישראלי צריך

פדיון) - ישנו בבכור בהמה טמאה (של ישראלי צריכה פדיון), וכל שאינו בבכור אדם (בכורי כהנים ולויים לא צריכים פדיון) - אינו בבכור בהמה טמאה (אין פדיון פטר בהמה טמאה של כהנים ולויים).

טט: ב"בכור-הבהמה הטמאה" צווי פדיון מופיע בסוף הפסוק ולכן טעמו סלוק ותפקידו להגביל.

הגבלת הפדיון מרוזמת ב-**תפדה** - סלוק כמגביל את הפדיון בין בכורי הבהמות הטמאות של הישראלים (שאינם כהנים או לויים) שנתורו מקבוצת הבהמות הטמאות אחרי החלוקה והמיעוט שעשה טעם תבר.

(במ' קרח יח,טו) תפדה - סלוק כמגביל את הפדיון בין בכורי הבהמות הטמאות של הישראלים (שאינם כהנים או לויים) ונוכח שזוהפדיון מוגבל לפטר חמור.

שמות בא יג,ג: וכל-פטר חמור תפדה בשנה ואם-לא תפדה וערפתו וכל בכור אדם בכניף תפדה:

שמות כי-תשא לד,כ: ופטר חמור תפדה בשנה ואם-לא תפדה וערפתו כל בכור בניך תפדה ולא-יראו פני ריגום:

(שמ' בא יג,ג) וכל-פטר חמור תפדה בשנה או (שמ' תשא לד,כ) ופטר חמור תפדה בשנה

שני הפסוקים מצוים על פדיון פטר חמור, שיהיה בשנה או בכסף שווי שה. ובמסקנה מ-**[בבלי בכורות יב] (שמ' בא יג,ג) תפדה (שמ' תשא לד,כ) תפדה** ריבה, שפודים בנקבה ובבעל מום ובבן שנתיים. ובמכילתא ושו"ע יו"ד סימן שכ"א מביאים עוד הגבלות.

אלא שמוצגת שאלה מהכתוב **(במ' קרח יח,טו) ואת בקור-הבהמה הטמאה תפדה:**

פטר חמור תפדה בשנה – אבל אפשר שבכורי בהמות טמאות אחרות תפדה במשהו אחר? ועל בא זה הגלוי **(במ' קרח יח,טו) ואת**

בכור-הבהמה הטמאה תפדה: והכוונה שרק בכור חמור פודים. בהמות טמאות אחרות פטורות מפדיון. מוצע ללמוד זאת כך:

[בכורות מתני' פ"א,מ"ב]. פרה שילדה מין חמור, וחמור שילדה כמין סוס - פטורה מן הבכורה,

המשנה לומדת זאת מ-**(שמ' בא יג,ג) וכל-פטר חמור תפדה בשנה או (שמ' תשא לד,כ) ופטר חמור תפדה בשנה**

אבל רב יהודה השתמש בפסוק **(במ' קרח יח,טו) ואת בקור-הבהמה הטמאה תפדה** למעט את בהמות הנדמה מפדיון.

(במ' קרח יח,טו) בכור-הבהמה הטמאה – מרכא טפחא כעין קבוצה העשויה להתרחב, יחול על כלל המינים של הבהמות הטמאות,

(במ' קרח יח,טו) בכור-הבהמה – מקף בורר בין בכור לפדיון ובין בכור שאינו בפדיון (אם הוא נדמה, אם הוא אחרי נקבה, אחרי

בכור שמת, אחרי נפל, יוצא דופן).

תבנית הטעמים **(במ' קרח יח,טו) בכור-הבהמה הטמאה** - מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, מרבה על הבהמות

הטמאות מיני נדמה (כגון אתון שילדה כעין פרה ופרה זו ילדה חמור, זה מין של נדמה).

זה מתואם עם הגלמד הכתובים **(שמ' בא יג,ג) פטר חמור (שמ' תשא לד,כ) פטר חמור שני פעמים**

(א) לפטור חמור שילדה כמין סוס, (ב) לפטור פרה שילדה כמין חמור. האם הלכות אלו שייכות רק לחמור והנדמה לו? לעיון נוסף:

(במ' קרח יח,טו) ואת בקור-הבהמה הטמאה – תבר מרכא טפחא, אפשר שמלת "את" מרבה בהמות טהורות שיש בהן ספקות

מסיבות שונות ואינן בפדיון.

(במ' קרח יח,טו) ואת – תבר מחלק בקבוצה הנ"ל בין בהמת כהנים ולויים ובין בהמת ישראלים וגרים, וממעט את הבהמות הטמאות

והנכלל עמן של הכהנים והלויים. כנאמר ב-**[בבלי בכורות ד,א]** וכל שאינו בבכור אדם - אינו בבכור בהמה טמאה.

טט: ב"בכור-הבהמה הטמאה" צווי פדיון מופיע בסוף הפסוק ולכן טעמו סלוק ותפקידו להגביל.

(במ' קרח יח,טו) תפדה - סלוק כמגביל את הפדיון בין בכורי הבהמות הטמאות של הישראלים (שאינם כהנים או לויים). לכן מוצע לומר

שחוזרים אל הצווי הכפול **(שמ' בא יג,ג) וכל-פטר חמור תפדה בשנה או (שמ' תשא לד,כ) ופטר חמור תפדה בשנה**

ודוחים הסברה שהם עשויים ללמד על פדיון בהמות טמאות שלא בשנה, אלא תומכים בהגבלה של **(במ' קרח יח,טו) תפדה** רק לפטר

חמור, בנוסף ללימוד מהם לא לפדות בהמות נדמה.

(במ' קרח יח,טו) תפדה - סלוק כמגביל את הפדיון לבמה לא תפדה. עי' ב-**[מכילתא בא פסחא י"ח] (ד) (שמ' בא יג,ג) וכל-פטר חמור**

תפדה בשנה – בשנה ולא בעגל ולא בחיה ולא בשחוטא ולא בטריפה ולא בכוי ולא בכלאים. ועי' ב-**[בבלי בכורות יב]** נידון לגבי בן

פקועה ולהלכה דעת **[ש"ע י"ד סימן שכ"א ס"ק ג ד]**

[סעיף ג] אין פודין בשנה הדומה למין אחר ; <ד> ואם פדה, פדוי (ו) ויש אומרים דאם פדה בו <ה> הוי ב' { ספק) (טור בשם הרא"ש).

[סעיף ג] פודין בבן פקועה. (ז) ו"א שאין פודין בבן פקועה) (ג"ז בשמו).

עי' בגמ' דיון לגבי נדמה ולהלכה כתב **[רמב"ם בכורים פ"ב,ה"ט]** אין פודים ואם פדה פדוי. פודין בבן פקועה, אבל לא בפסולי המוקדשין.

בעיקר הדרשה בדף נא. יש לעיין בפירוש הראב"ד ל-**[עדות ז' א']** וכמו"כ יש דיון כאשר מפרישים את מעות הפדיון ועדיין לא הגיע לידי

הכהן האם לא חל שום דבר. או שמתברר למפרע לאחר שיגיע לידי הכהן שחלות הפרשה חלה מקודם.

(במ' קרח יח,טו) לכל-בשר אשר-יקריבו לה' – גרשיים ... תבר בתפקיד כעין יצא להקל ולהחמיר.

העיר **[החזון איש]** שלהלן **[בכורות דף י"א]** אמרו שהתורה לא אמרה לפדות בשנה כדי להחמיר בפדיונו אלא כדי להקל שדי לפדותו

בשנה אף שאינו בשווי של הפטר חמור, אבל אפשר לפדות פטר חמור בכל דבר בשווי של הפטר חמור, כמו שהגמרא מביאה שם

[בכורות יא,א] שרב נחמן בריה דרב יוסף פדה בירקות שלוקים בשווי של הפטר חמור. ואם כן צריך לברר מהי קושית הגמרא גבי

פטרי סוסים שנפדה בכל דבר.

ומבאר החזון איש ששאלת הגמ' שמא בפטרי חמור הקילו שאפשר בשנה בפחות משווי הפטר חמור, והחמירו בשאר הבהמות שתמיד

צריך לפדותם בשוויים, ע"כ החזון איש.

וכן יש לכתחילה חומרה ובפועל הקלה במה פודין ככתבו לעיל **[רמב"ם בכורים פ"ב,ה"ט] ו-[ש"ע י"ד סימן שכ"א ס"ק ג ד]**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

(שמ' בא יגיג) (שמ' תשא לד,כ) ׀אם-לא תפְּדֶה וְעַרְפְּתֶוּ ׀אם-לא – מקף בורר בין במה לא פודים, לפי המכילתא 1. עגל וחיה 2. שה שחוט 3. טרפה 4. כוי 5. כלאים.

׀אם-לא תפְּדֶה – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, מרבה על מנין המכילתא ע"פ רמב"ם את פסולי המוקדשין. ואילו נדמה ובן פקועה לכתחילה לא פודים בהם ואם פדה פדוי.

וְעַרְפְּתֶוּ – אתנח מגביל, כפי' **[רמב"ם]** במה לא ממיתין. ועוד מגבלות כלהלן. מעכב העריפה **[רמב"ם בכורים פ"ב,ה"ו]** רק לאחר שלושים יום. היות ויש שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים, אז כל אחד מלמד דבר לעצמו. **[רמב"ם הלכות ביכורים פ"ב,ה"ז]** לא רצה לפדותו עורפו בקופיץ מאחוריו שנאמר **(שמ'תשא לד,כ) ׀אם-לא תפְּדֶה וְעַרְפְּתֶוּ**, ואין ממיתין אותו לא במקל ולא בקנה ולא בקורדום ולא במגירה אלא בקופיץ, ולא יכניסנו לחדר וינעול הדלת בפניו עד שימות שנאמר וערפתו.

[למוד ו] ראה מאמר הבא ה-**[רמב"ם בכורים פ"ב,ה"ח]** כתב הטעם אין פודין ... **(במ' קרח יח,טו) אָרְוּ פְּנֵיהֶם תפְּדֶה** – מונח לגרמיה מונח רביע, מונח רביע בתפקיד לפחות ארבעה למודים מרמז לדברים שאין פודים בהם **אָרְוּ** בא למעט: 1. עגל וחיה 2. שחוט 3. טרפה 4. כוי 5. כלאים 6. נדמה 7. בן פקועה.